

VÝVOJ EKONOMIKY ČESKÉ REPUBLIKY

1. až 3. čtvrtletí 2023

Souhrnná data o České republice

Praha, 18. 12. 2023

Kód publikace: 320193-23

Č. j.: CSU-016070/2023

Pořadové číslo v roce: 3

Zpracoval: odbor Kancelář předsedy

Ředitel odboru: Egor Sidorov, Ph.D.

Kontaktní osoba: Karolína Zábojníková, e-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz

Zajímají vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservis hk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

1. Shrnutí	4
2. Souhrnná výkonnost.....	6
3. Výkonnost odvětví	11
4. Vnější vztahy	21
5. Ceny	24
6. Trh práce	30
7. Měnové podmínky	36
8. Státní rozpočet.....	38

Hlavní zdroje dat v celé analýze: ČSÚ, MF ČR, ČNB, MPSV, ČSSZ, Eurostat, propočty ČSÚ.
Poslední informace uváděné v této publikaci pocházejí ze 7. prosince 2023.

1. Shrnutí

- Hrubý domácí produkt (HDP) se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 0,7 %¹ a šlo tak o třetí meziroční pokles v řadě. Ve směru poklesu působila zejména tvorba zásob a spotřeba domácností. Naproti tomu pozitivně působila vládní spotřeba a meziročně rostla investiční aktivita. Udržel se také mírný pozitivní příspěvek zahraniční poptávky. HDP mezičtvrtletně klesl o 0,5 %. K poklesu přispěl zejména vývoj kapitálových výdajů – zásob i investiční aktivity. Klesala ale také spotřeba domácností a negativně působila i zahraniční poptávka. Mezičtvrtletně rostla spotřeba vládních institucí. Hrubý domácí produkt v EU ve 3. čtvrtletí meziročně rostl o 0,1 % a mezičtvrtletně stagnoval. Česko patřilo k menšině zemí EU, kde HDP meziročně klesal a česká ekonomika jako jediná v EU ve 3. čtvrtletí reálně zaostávala za úrovní předpandemického roku 2019.
- Hrubá přidaná hodnota (HPH) ve 3. čtvrtletí meziročně zaostávala o 0,1 %. Ve směru růstu působila řada odvětví služeb, zejména informační a komunikační činnosti, profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti nebo peněžnictví a pojišťovnictví. Převážil ale negativní meziroční vývoj v průmyslu včetně zpracovatelského průmyslu, v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství a ve stavebnictví. Mezičtvrtletně se HPH snížila o 0,4 %. Ve většině odvětví HPH klesala, nejvíce ve stavebnictví, ve veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči, ve zpracovatelském průmyslu a v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Ostatní odvětví prakticky stagnovala.
- Vývoz zboží a služeb ve 3. čtvrtletí reálně meziročně klesl o 0,5 %² a mezičtvrtletně se snížil o 1,2 %. Import byl reálně meziročně nižší o 1,8 % a mezičtvrtletně klesl o 1,1 %. Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách dosáhla ve 3. čtvrtletí přebytku 91,5 mld. korun a ten se tak meziročně zlepšil o 60,1 mld. K meziročnímu zlepšení bilance obchodu se zbožím nejvíce přispívalo zmírnění deficitu obchodu s ropou a zemním plynem a v menší míře zlepšení přebytku zahraničního obchodu s motorovými vozidly nebo základními kovy. Zhoršovala se bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem.
- Celková cenová hladina ve 3. čtvrtletí (podle deflátoru HDP) meziročně vzrostla o 7,4 % a mezičtvrtletně byla vyšší o 0,8 %. Meziroční růst spotřebitelských cen ve 3. kvartálu dále zpomalil na 8,0 % a mezičtvrtletně byly ceny vyšší o 0,7 %. Zpomalení meziroční dynamiky bylo ovlivněno hlavně vývojem cen potravin a nealkoholických nápojů a bydlení, vody, energie a paliv. Zpomaloval ale růst cen i v dalších oddílech spotřebního koše. Klesaly ceny dopravy. Dále se snižovaly nabídkové i realizované ceny bytů. Zmínil se meziroční růst cen průmyslových výrobců (1,3 %) a prohloubil se pokles cen zemědělských výrobců (-14,7 %).
- Měnověpolitické úrokové sazby zůstaly ve 3. čtvrtletí na stejné úrovni, jakou měly od začátku druhé poloviny roku 2022. Zejména krátkodobé tržní úrokové sazby tak zůstaly stabilní. Neměnné byly úrokové sazby u spotřebitelských úvěrů, zatímco v případě úvěrů na bydlení dále rostly.
- Celková zaměstnanost³ ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostla o 0,4 % a mezičtvrtletně klesla o 0,7 %. Obecná míra nezaměstnanosti pokračovala v mírné růstové tendenci a v říjnu dosáhla 3,0 %. Průměrná hrubá měsíční nominální mzda ve 3. čtvrtletí nominálně meziročně vzrostla o 7,1 % a dosáhla 42 658 korun. Reálný propad se zmínil na 0,8 %. Průměrná mzda stále reálně klesala ve většině odvětví. Mezičtvrtletní nominální navýšení průměrné mzdy činilo 1,5 %.
- Schodek hospodaření státního rozpočtu za 1. až 3. čtvrtletí dosáhl 180,7 mld. korun. Celkové příjmy meziročně vzrostly o rovných 23 % a mírně předčily rozpočtové očekávání. K růstu přispěly jak daňové příjmy bez pojistného, tak nedaňové a kapitálové příjmy i přijaté transfery. Tempo výběru pojistného vlivem mírného ochlazení trhu práce během roku postupně sláblo. Celkové výdaje se od začátku roku meziročně zvýšily o 12,4 %. Do jejich růstu se promítala jak pomoc státu související s vysokými cenami energií, tak dopady pozvolna doznávající vysoké inflace.

¹ Data o HDP, hrubé přidané hodnotě a jejich složkách jsou vyjádřena ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

² Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB).

³ Údaje o zaměstnanosti jsou uvedeny v pojetí národních účtů a očištěny o sezónní vlivy.

Vybrané hlavní ukazatele vývoje ekonomiky*

Ukazatel	Vyjádření	2022		2023			celý rok	
		3q	4q	1q	2q	3q	2021	2022
Výkon ekonomiky								
Hrubý domácí produkt v ČR ¹	y/y, v %	1,4	0,1	-0,4	-0,4	-0,7	3,5	2,4
	q/q, v %	-0,2	-0,4	0,1	0,1	-0,5	x	x
Hrubý domácí produkt v EU ¹	y/y, v %	2,5	1,7	1,1	0,4	0,1	5,4	3,5
Celkové výdaje na konečnou spotřebu ¹	y/y, v %	-3,6	-3,4	-2,7	-1,7	-0,4	3,2	-0,3
Tvorba hrubého fixního kapitálu ¹	y/y, v %	2,2	0,8	-0,8	3,5	3,3	0,7	3,0
Vývoz zboží a služeb ^{1,3}	y/y, v %	12,7	10,9	6,4	5,0	-0,5	6,8	7,2
Dovoz zboží a služeb ^{1,3}	y/y, v %	8,1	8,3	3,0	2,1	-0,8	13,2	6,3
Saldo zahr. obchodu se zbožím i služ. ^{2,3}	v mld. Kč	31,4	21,5	57,8	91,5	91,5	179,9	64,8
Saldo celkové důvěry v ekonomiku ⁶	v p. b.	-2,6	-3,3	1,2	-2,6	-3,8	3,3	-3,3
Výkon hlavních odvětví								
Index průmyslové produkce ⁴	y/y, v %	6,1	3,2	1,2	1,1	-3,5	6,6	2,5
Index stavební produkce ⁴	y/y, v %	-0,8	-0,1	-1,2	-3,0	-1,7	2,3	2,6
Index tržeb ve službách ⁴	y/y, v %	7,2	1,6	-0,3	-3,3	-5,1	7,5	8,5
Index maloobchodních tržeb ⁴	y/y, v %	-7,5	-9,2	-7,8	-6,2	-3,1	4,4	-3,8
Ceny								
Index spotřebitelských cen	y/y, v %	17,6	15,7	16,4	11,1	8,0	3,8	15,1
Harmoniz. index spotřebel. cen v ČR	y/y, v %	17,4	16,5	18,0	12,6	9,5	3,3	14,8
Harmoniz. index spotřebel. cen v EU	y/y, v %	10,3	11,0	9,4	7,2	5,7	2,9	9,2
Index cen zemědělských výrobců	y/y, v %	37,0	28,0	19,4	-8,1	-14,7	6,3	31,8
Index cen průmyslových výrobců	y/y, v %	25,9	21,8	15,0	3,9	1,3	7,2	24,3
Index cen výrobců v tržních službách	y/y, v %	6,5	6,7	5,8	6,3	5,3	1,3	5,8
Směnné relace v zahr. zbož. obchodu	v %	94,3	98,2	103,0	106,3	107,7	99,7	96,2
Trh práce								
Počet zaměstnaných v ČR celkem ³	y/y, v %	1,4	1,2	1,3	0,8	0,4	0,4	1,5
Obecná míra nezaměstnanosti v ČR ⁵	v %	2,2	2,3	2,5	2,6	2,6	2,8	2,2
Obecná míra nezaměstnanosti v EU ⁵	v %	6,2	6,1	6,0	6,0	6,0	7,1	6,2
Prům. mzda zaměstnance (nominálně)	y/y, v %	5,2	6,6	8,7	8,0	7,1	5,8	5,3
Prům. mzda zaměstnance (reálně)	y/y, v %	-10,5	-7,9	-6,6	-2,8	-0,8	1,9	-8,5
Měnové podmínky								
Dvoutýdenní repo sazba ⁶	v %	7,00	7,00	7,00	7,00	7,00	3,75	7,00
Směnný kurz CZK / EUR		24,6	24,4	23,8	23,6	24,1	25,6	24,6
Směnný kurz CZK / USD		24,4	23,9	22,2	21,7	22,2	21,7	23,4
Státní rozpočet⁷								
Saldo stát. rozpočtu v ČR (nominálně)	v mld. Kč	-88	-90	-166	-49	35	-420	-360
Státní dluh (nominálně) ⁶	v mld. Kč	2890	2895	2997	3044	3115	2466	2895

Zdroj dat: CSU, CNB, MF, Eurostat

* Není-li uvedeno jinak, ukazatele se vztahují k ČR.

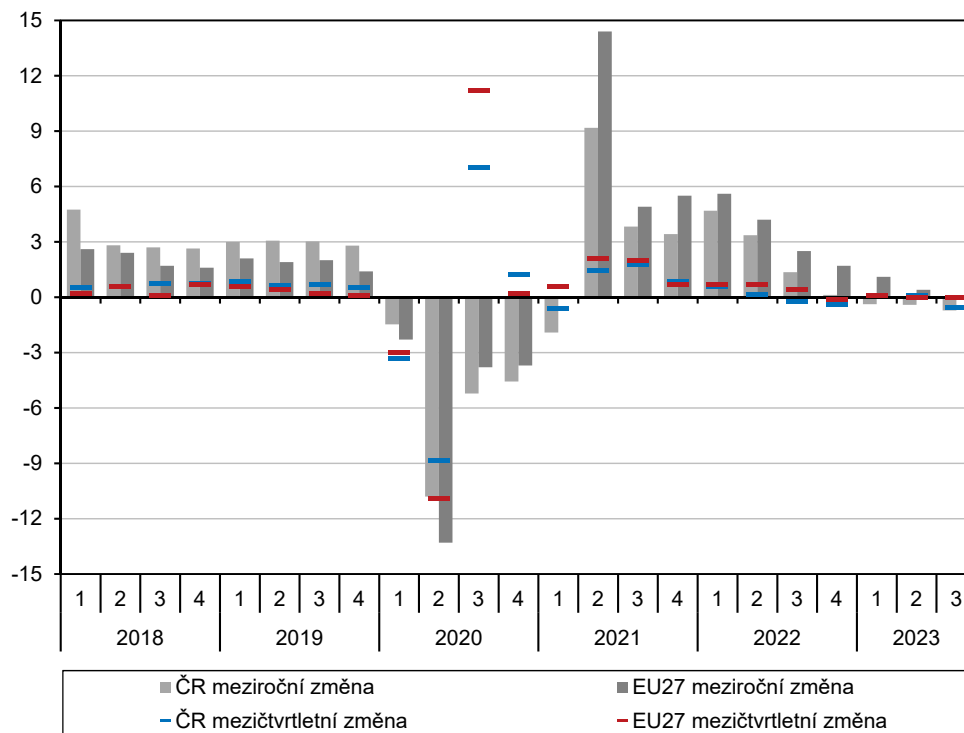
¹ sezónně a kalendářně očištěné údaje ve stálých cenách² sezónně a kalendářně očištěné údaje v běžných cenách³ v pojetí národních účtů, ve fyzických osobách⁴ očištěno o kalendářní vlivy⁵ sezónně očištěno, věková skupina 15–74 let⁶ stav na konci období⁷ dle pokladního plnění

2. Souhrnná výkonnost

Česká ekonomika ve 3. čtvrtletí zpomalovala.

Česká ekonomika ve 3. čtvrtletí 2023 zpomalovala. Hrubý domácí produkt (HDP) meziročně zaostával o 0,7 %⁴ a klesl tak potřetí v řadě. Ve směru meziročního poklesu HDP působila zejména změna zásob a spotřeba domácností. Naopak stabilní meziroční přírůstek si držela vládní spotřeba a rostly také investice. K meziročnímu růstu HDP stále mírně pozitivně přispívala také zahraniční poptávka, její vliv ale ve srovnání s předchozími čtyřmi kvartály výrazně oslabil. Mezičtvrtletně byl HDP nižší o 0,5 %. Ve směru poklesu působily zejména výdaje na tvorbu hrubého kapitálu – negativní příspěvek měla změna zásob i investice. Mírně negativně se projevila i zahraniční poptávka, která tak po více než roce přestala vyvažovat propad domácí poptávky. Především spotřeba vládních institucí ovlivnila výsledný mírný mezičtvrtletní růst spotřeby – u domácností po přírůstku ze 2. kvartálu spotřeba opět klesla. Údaje o HDP v cenách roku 2015 ukazují, že ve 3. čtvrtletí 2023 HDP zaostával za úrovní stejného období roku 2019. Nejbližší k výstupu nad předpandemickou úroveň měl HDP ve 2. čtvrtletí 2022 a od té doby česká ekonomika klesá.

Graf č. 1 HDP (objemové indexy, očištěno o sezónní a kalendářní vlivy, v %)

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Hrubý domácí produkt v EU mezičtvrtletně stagnoval.

Hrubý domácí produkt v EU ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně stagnoval. Ve většině zemí EU přitom HDP meziročně rostl, ale převážil negativní vývoj v dominantní německé ekonomice (-0,4 %) a jen mírný růst u Francie (0,6 %) nebo stagnace Itálie (0,1 %). Nejvíce se meziročně propadaly Irsko (-5,6 %), Estonsko (-4,0 %) a Lucembursko (-1,8 %). Naopak nejvíce meziročně rostl HDP na Maltě (7,1 %) v Chorvatsku (3,0 %) a v Rumunsku (2,9 %). Také mezičtvrtletně HDP v EU stagnoval. Rovněž v případě mezičtvrtletní dynamiky měl na celkový výsledek vliv pokles nebo stagnace velkých ekonomik – Německa, Francie (shodně -0,1 %), Itálie (0,1 %) i Španělska (0,3 %). Nejvíce mezičtvrtletně rostl HDP na Maltě (2,4 %) v Polsku (1,5 %) a na Kypru (1,1 %). Naopak nejhlubší poklesy vykázaly ekonomiky Irska (-1,9 %), Estonska (-1,3 %)

⁴ Vývoj HDP, hrubé přidané hodnoty a jejich složek je vyjádřen prostřednictvím objemových indexů (tj. očištěn o vliv cen) a po očištění o sezónní a kalendářní vlivy. Údaje jsou platné k 1. 12. 2023.

a Finska (-0,9 %). Údaje o HDP očištěné o vliv cen ukazují, že česká ekonomika jako jediná zaostávala za úrovní předpandemického 3. čtvrtletí 2019 (-1,0 %). Jen o 0,6 % překonal tuto úroveň HDP v Německu a Rakousku. Rozdíl mezi 3. čtvrtletím 2023 a 2019 v celé EU činil 3,6 %.

Objem mezd a platů se reálně meziročně zvýšil.

Meziroční růst objemu vyplacených mezd a platů ve 3. čtvrtletí zpomalil na 7,5 % při mírném navýšení zaměstnanosti⁵ (0,4 %). Růst cen také zpomaloval a ve 3. čtvrtletí se přírůstek cen dostal pod úroveň dynamiky mezd, což znamenalo reálný nárůst objemu mezd a platů o 0,5 %⁶. Šlo o první přírůstek po pěti čtvrtletích poklesů. Nejvíce se meziročně zvýšil objem vyplacených mezd a platů v činnostech v oblasti nemovitostí (16,8 % při růstu zaměstnanosti o 0,5 %), v profesních vědeckých, technických a administrativních činnostech (10,7 % při růstu zaměstnanosti o 2,7 %) a v informačních a komunikačních činnostech (9,0 % při růstu zaměstnanosti o 1,2 %) a nad celkovým průměrem ekonomiky bylo i navýšení mezd a platů ve veřejné správě a obraně, vzdělávání a zdravotní a sociální péči (8,5 % při růstu zaměstnanosti o 1,4 %). Podprůměrně rostly mzdy a platy ve stavebnictví (7,1 % při růstu zaměstnanosti o 2,1 %), v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (6,5 %, zaměstnanost o 0,3 %), ve zpracovatelském průmyslu (6,0 %, zaměstnanost klesla o 1,4 %), v ostatních činnostech⁷ (5,6 %, růst zaměstnanosti o 1,8 %), v peněžnictví a pojišťovnictví (5,0 % při poklesu zaměstnanosti o 0,6 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (4,3 %, zaměstnanost o 0,2 %).

Mzdy a platy mezičtvrtletně mírně rostly.

Mezičtvrtletně se objem mezd a platů zvýšil o 0,4 % při současném poklesu celkové zaměstnanosti o 0,7 %. Při zahrnutí cenového růstu mzdy a platy reálně mezičtvrtletně klesly o 0,5 %. Nejvýraznější nárůst mezd a platů byl zaznamenán u profesních vědeckých, technických a administrativních činností (1,4 % při navýšení zaměstnanosti o 1,5 %), informačních a komunikačních činností (1,1 %, zaměstnanost se navýšila o 0,1 %) a ve veřejné správě a obraně, vzdělávání a zdravotní a sociální péči (0,7 % při poklesu zaměstnanosti o 0,3 %). Mírně rostly mzdy a platy také ve zpracovatelském průmyslu (0,5 %, zaměstnanost klesla o 1,1 %), ve stavebnictví (0,5 %, zaměstnanost -0,2 %) a v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (0,2 %, zaměstnanost -0,8 %). Objem vyplacených mezd a platů se mezičtvrtletně snížil v ostatních činnostech (-3,8 % při poklesu zaměstnanosti o 3,3 %), v peněžnictví a pojišťovnictví (-2,0 %, zaměstnanost klesla o 1,7 %), v zemědělství, lesnictví a rybářství (-0,7 %, zaměstnanost -1,5 %) a v činnostech v oblasti nemovitostí (-0,1 %, zaměstnanost -1,1 %).

Spotřeba domácností se nadále propadala.

Výdaje na konečnou spotřebu byly ve 3. čtvrtletí meziročně nižší o 0,4 %. Přitom za tím stála výhradně spotřeba domácností, která se propadla o 2,3 %, zatímco spotřeba vládních institucí vzrostla o 3,9 %. Celkový příspěvek spotřeby k meziročnímu růstu HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití byl ale ve výsledku mírně kladný (0,1 p. b.), z čehož lze usuzovat, že propad spotřeby domácností byl výrazně tažen importovanými statky. Mezičtvrtletně se spotřeba zvýšila o 0,2 %. Spotřeba domácností ale nenavázala na přírůstek z 2. čtvrtletí a ve 3. kvartálu mezičtvrtletně klesla o 0,3 %. Vládní spotřeba naopak rostla o 1,2 %. Spotřeba domácností ve 3. čtvrtletí reálně zaostávala za stejným obdobím let 2017–2022. Z pohledu spotřeby domácností podle trvanlivosti⁸ je patrné, že meziročně zaostávala spotřeba u všech skupin statků – nejvíce u předmětů střednědobé spotřeby (-7,5 %) a dále krátkodobé (-3,7 %) a dlouhodobé (-3,4 %) spotřeby. Spotřeba služeb za stejným obdobím roku 2022 zaostávala o 0,6 %. Mezičtvrtletně se nejvíce

⁵ Zaměstnanost v pojetí národních účtů (osoby), údaj je sezónně očištěn.

⁶ Do reálného vyjádření převedeno s pomocí deflátoru spotřeby domácností.

⁷ Tato sekce zahrnuje činnosti organizací sdružujících osoby za účelem prosazování společných zájmů, opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost a řadu jiných osobních služeb (kosmetické, kadeřnické apod.).

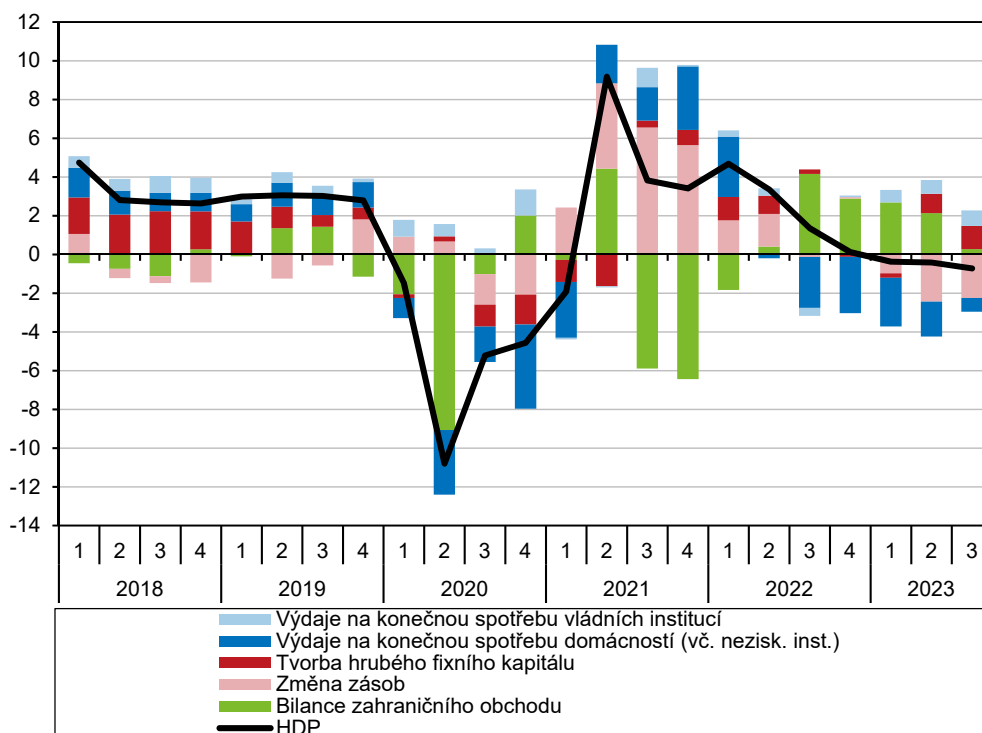
⁸ Údaje o spotřebě dle trvanlivosti jsou v domácím pojetí.

propadla spotřeba střednědobých statků (-4,0 %) a po dvou předchozích nárůstech opět mírně klesla i spotřeba netrvanlivého zboží (-0,8 %). Mezičtvrtletně nižší byla spotřeba služeb (-0,2 %). U předmětů dlouhodobé spotřeby došlo naopak k výraznému navýšení (1,9 %).

Investiční aktivita meziročně rostla, mezičtvrtletně ale došlo k mírnému poklesu.

Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu ve 3. čtvrtletí meziročně klesly o 4,3 % a hlavní podíl na tom měla opět změna zásob⁹. Kapitálové výdaje celkem přispěly ve směru poklesu HDP 1,1 p. b.¹⁰ Samotné výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu (investice) ale ve 3. čtvrtletí meziročně rostly o 3,3 %. Mezičtvrtletně se pokles výdajů na tvorbu hrubého kapitálu prohloubil na -1,8 % a přispívala k tomu změna zásob i oslabení investiční aktivity (-0,3 %). Věcné členění tvorby hrubého fixního kapitálu ukazuje, že ve 3. čtvrtletí meziročně zaostávaly výdaje na produkty duševního vlastnictví (-5,7 %), na ostatní budovy a stavby (-4,8 %) i na obydlí (-2,9 %, investice v této oblasti meziročně klesly pošesté v řadě). Tyto poklesy naopak vyvažoval výrazný meziroční růst investic do ICT a ostatních strojů a zařízení (16,7 %) a do dopravních prostředků a zařízení (20,5 %). Mezičtvrtletně se prudce propadly investice do obydlí (-7,5 %) a snížily se také výdaje na předměty duševního vlastnictví (-2,9 %). Oproti tomu rostly investice do dopravních prostředků a zařízení (3,7 %) a do ICT a ostatních strojů a zařízení (3,4 %). Mírně mezičtvrtletně rostly také výdaje na ostatní budovy a stavby (0,4 %).

Graf č. 2 Příspěvky výdajových složek k reálné změně HDP* (objemové indexy, meziroční růst, příspěvky v p. b., HDP v %)

Zdroj: ČSÚ
* po vyloučení dovozu pro konečné užití

Export i import zboží a služeb klesal.

Ve 3. čtvrtletí se vývoz zboží a služeb reálně meziročně snížil o 0,5 %¹¹, poprvé po šesti čtvrtletích nárůstu. Klesal export zboží (-1,5 %), zatímco u služeb pokračoval růst (5,1 %). Dovoz zboží a služeb se meziročně propadal výrazněji než vývoz (-1,8 %). Hluboký pokles se týkal importu zboží (-4,1 %), zatímco u služeb dovoz silně rostl

⁹ Změna zásob (v běžných cenách a sezónně neочиštěná) ve 3. čtvrtletí 2022 dosáhla 130,2 mld. korun. Od té doby jsou zásoby postupně rozpouštěny a ve 3. čtvrtletí změna zásob dosáhla 79,3 mld. korun.

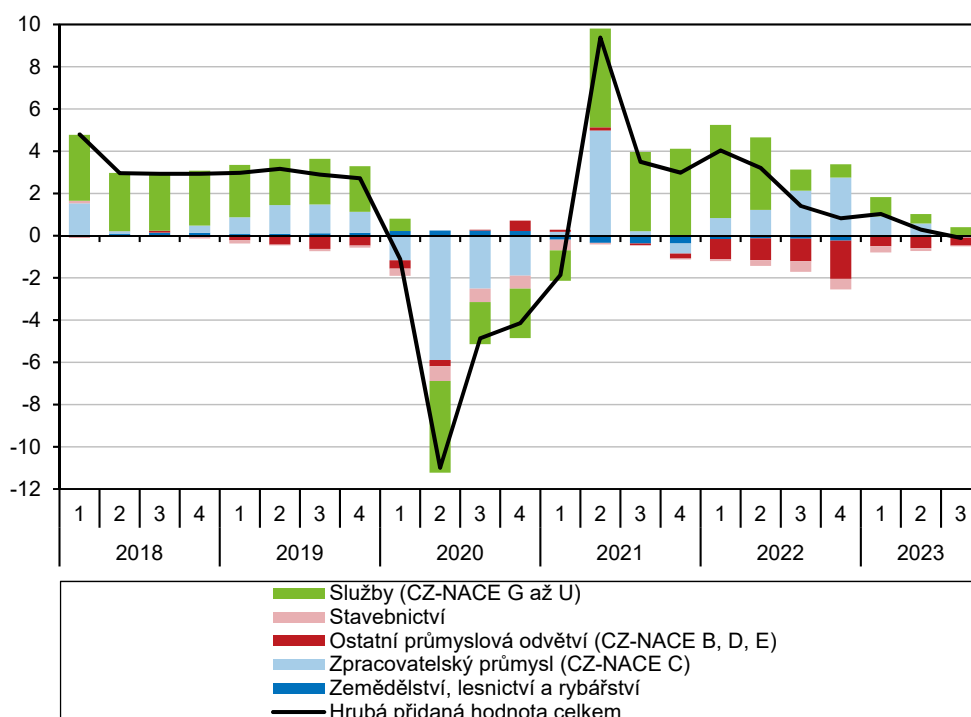
¹⁰ Příspěvky ke změně HDP po vyloučení dovozu pro konečné užití.

¹¹ Podle metodiky čtvrtletních národních účtů (vývoz a dovoz v ocenění FOB/FOB). Bilance zahraničního obchodu v běžných cenách a po sezónním očištění.

(12,4 %). Zahraniční poptávka stále mírně přispívala ve směru meziročního růstu HDP (0,3 p. b.). Mezičtvrtletně se vývoz zboží a služeb reálně snížil o 1,2 %, zatímco dovoz o 1,1 %. Tento drobný rozdíl v dynamice stál za negativním příspěvkem zahraniční poptávky k mezičtvrtletnímu růstu HDP. Vývoz zboží mezičtvrtletně klesl o 2,2 %, zatímco u služeb export vzrostl o 4,0 %. Bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami v běžných cenách ve 3. čtvrtletí dosáhla 91,5 mld. korun. Meziročně tedy došlo ke zlepšení o 60,1 mld. korun. Z toho přebytek obchodu se zbožím vykázal meziroční růst o 66,1 mld. korun, zatímco bilance služeb se o 6,1 mld. zhoršila. Mezičtvrtletně se bilance zahraničního obchodu se zbožím a službami téměř nezměnila. Pokles přebytku zahraničního obchodu se zbožím byl zcela vykompenzován zlepšením přebytku obchodu se službami.

Graf č. 3 Příspěvky odvětví k reálné změně HPH (objemové indexy, meziroční příspěvky v p. b., HPH v %)

Zdroj: ČSÚ

Hrubá přidaná hodnota meziročně i mezičtvrtletně klesala.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) ve 3. čtvrtletí meziročně zaostávala o 0,1 %. V meziročním srovnání přetrvával citelný rozdíl mezi dynamikou HPH a HDP¹². Na téměř meziroční stagnaci HPH má podíl protichůdné působení služeb a průmyslu. Služby přispívaly celkově ve směru růstu HPH, když u nich převážil meziroční přírůstek HPH informačních a komunikačních činností (4,4 %), profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (2,2 %) a peněžnictví a pojišťovnictví (2,5 %). Jen mírně rostla HPH ve veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči (0,5 %) a v ostatních činnostech (0,4 %). Naopak se meziročně propadlo uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (-1,1 %), které nejvíce závisí na poptávce domácností, a zaostávaly také činnosti v oblasti nemovitostí (-0,5 %). Hrubá přidaná hodnota průmyslu jako celku se poprvé po šesti čtvrtletích propadla (-1,6 %) a do poklesu se dostal i zpracovatelský průmysl (-0,3 %), který předtím vyvažoval úpadek ostatních průmyslových odvětví. HPH ve stavebnictví meziročně klesla o 0,4 %, čímž

¹² Výrazný rozdíl mezi dynamikou HDP a HPH byl způsoben vlivem různého ocenění HDP a HPH. Hrubá přidaná hodnota je oceněná v základních cenách, zatímco HDP je vyjádřen ve skutečných cenách. Aktuálně se v těchto rozdílech projevují zejména klesající daňové výnosy související s propadající se spotřebou. Dílčí vliv mohou mít také dotace zachycující stropy cen elektřiny, které byly ve 3. kvartálu meziročně vyšší.

se série meziročních propadů protáhla na celé dva roky. V zemědělství, lesnictví a rybářství HPH meziročně zaostávala o 1,6 %. Mezičtvrtletně HPH klesla o 0,4 %. Propadala se HPH ve stavebnictví (-1,0 %), ve veřejné správě a obraně, vzdělávání, zdravotní a sociální péči (-0,8 %), ve zpracovatelském průmyslu (-0,7 %), v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (-0,6 %), v informačních a komunikačních činnostech (-0,5 %) a v zemědělství, lesnictví a rybářství (-0,3 %). HPH stagnovala v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech a v ostatních činnostech. Blízko stagnace se pohyboval mezičtvrtletní přírůstek HPH v činnostech v oblasti nemovitostí (0,2 %) a v peněžnictví a pojišťovnictví (0,1 %).

3. Výkonnost odvětví

Hrubá přidaná hodnota během 2 i 3. čtvrtletí klesla. Výkon ekonomiky nedosáhl úrovně z roku 2019.

K meziročnímu růstu HPH za tři čtvrtletí přispěl nejvíce zpracovatelský průmysl a oblast IT, opačně působil hlavně propad výkonu těžby a energetiky.

I přes meziroční pokles sklízelně většiny hlavních zemědělských plodin lze letošní úrodu celkově hodnotit jako dobrou.

Mezikvartální oživení průmyslu ve 2. čtvrtletí 2023 bylo dočasné. Následně došlo k plošnému útlumu produkce.

Údaje z nabídkové strany ekonomiky naznačují, že i během dosavadní části letošního roku balancovalo tuzemské hospodářství na hraně recese. Zatímco na jeho počátku celková hrubá přidaná hodnota (HPH)¹³ díky většině služeb i stavebnictví mezikvartálně mírně rostla (+0,5 %), během 2. i 3. čtvrtletí se shodně snížila o 0,4 %. Projevil se zde pokles výkonu zpracovatelského průmyslu i uskopení obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Celková HPH tak ve 3. čtvrtletí stále o 1 % zaostávala za vrcholem z předpandemické konjunktury z roku 2019. Za 1. až 3. čtvrtletí HPH stále mírně rostla (+0,4 %), k čemuž přispěl nejvíce zpracovatelský průmysl (+0,5 p. b.), který profitoval z dobrých výsledků výroby dopravních prostředků. V rámci služeb podpořila vývoj HPH většina hlavních odvětví – hlavně informační a komunikační činnosti (+0,5 p. b.) a veřejné služby¹⁴ (+0,2 p. b.). Přetrvávající útlum spotřeby domácností vyústil v pokles HPH v uskopení obchod, doprava, ubytování a pohostinství (o 1,4 %), jenž nastal poprvé po třech letech. Výrazně se letos snížil výkon ve stavebnictví (-2,7 %), za úrovně HPH z roku 2019 zaostal o pětinu. Růst HPH v ekonomice byl ovšem nejvíce tlumen pokračujícím propadem výkonu těžby a energetiky (příspěvek -0,5 p. b., při útlumu odvětví o 20 %). V primárním sektoru pokračoval pokles HPH (-2,0 %), byl však mírnější než v letech 2021 a 2022, kdy celý sektor zásadně ovlivnila rychle klesající těžba dřeva. V samotném zemědělství pokračoval druhým rokem v řadě pokles výroby masa, naopak dlouhodobý trend posilování výroby mléka přetrvával¹⁵. U většiny hlavních plodin došlo sice k meziročnímu poklesu úrody¹⁶, i tak lze letošní sklizeň považovat za dobrou (u některých obilovin či olejnin dokonce za nadprůměrnou).

Průmysl letos prochází fází cyklického útlumu, jehož počátek lze vystopovat již v polovině roku 2022. Silící nákladové tlaky spojené s prudkým růstem cen energií a dalších vstupů (i nejistoty ohledně jejich vývoje) byly umocněny slábnoucí poptávkou v klíčových exportních teritoriích doprovázených nepříznivým vývojem spotřeby domácností i soukromé investiční aktivity. To mělo dopad zejména na energeticky náročné průmyslové obory. Situaci dočasně zlepšovalo oživení v automobilovém průmyslu, který postupně finalizoval větší objem zakázek nahromaděných z období, kdy plynulost výroby vážla kvůli narušeným dodavatelským řetězcům. V letošním 2. čtvrtletí se dokonce mezikvartální růst průmyslové produkce¹⁷ krátkodobě obnovil (+0,8 %). Ovšem slabý výkon průmyslu v září se odrazil na celém 3. čtvrtletí, během něž se produkce snížila – nejvíce za poslední dva roky (-2,3 %). Na tom se podílela především výroba dopravních prostředků, k útlumu ovšem došlo téměř ve všech zpracovatelských oborech. Aktuální objem produkce celého průmyslu tak opět klesl pod úroveň dosaženou na vrcholu poslední konjunktury (v závěru minulé dekády).

¹³ Údaje o HPH jsou vyjádřeny ve stálých cenách a v očištění o sezónní a kalendářní vlivy.

¹⁴ Zahnují skupinu veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče.

¹⁵ Přímý nákup mléka od producentů vzrostl (v naturálním vyjádření) za 1. až 3. čtvrtletí 2023 meziročně o rovné 1 %. Na 3,5% poklesu výroby masa na jatkách ve stejném období se zásadně podílela nižší výroba vepřového (-6,7 %), v menší míře i drůbežního (-1,7 %). Naopak u hovězího masa došlo k mírnému růstu (loňská základna byla však nízká – výroba tehdy klesla na pětileté minimum). Za poklesy výroby stály rostoucí náklady prvovýrobci (krmiva, energie), zčásti i nižší poptávka spotřebitelů (vlivem prudkého růstu cen v obchodech). Ceny prvovýrobci u hovězího a drůbežního masa se po prudkém loňském růstu letos stabilizovaly, naopak u vepřového dál strmě rostly (zčásti šlo o ovšem o „kompenzaci“ velmi nízkých cen z roku 2021).

¹⁶ Poslední letošní odhad (k 30. 9.) potvrdil dobrou sklizeň hlavních zemědělských plodin. Sklizeň všech obilovin je odhadována na 7,93 mil. tun při výnosu 6,0 t/ha. Meziročně je sklizeň nižší o 3,4 %, 5letý průměr ale převyšuje (+1,3 %). Velmi dobrá byla hlavně úroda pšenice překračující nejen 5letý průměr (+6,9 %), ale nepatrně i loňskou sklizeň. Naopak kukuřice na zrno se letos urodilo nejméně za posledních 5 let (a za dlouhodobým průměrem úroda zaostala o čtvrtinu). K citelnému poklesu došlo u píce, sklizeň v předchozích letech u nich však patřila k nadprůměrným. Kukuřice na zeleno se letos urodilo meziročně o 14,3 % méně, vojtěšky a jetele o 22 % méně. Hlavně díky nárůstu osevních ploch se sklídilo více řepky (meziročně +10,9 %). Úroda většiny ostatních olejnin sice meziročně klesla, ale díky rozšiřování ploch osevu se sklizeň drží nad úrovní dlouhodobého průměru. Cukrové řepy se sklídilo meziročně o 7,2 % méně. Negativní dopad sucha a horka na úrodu cukrovky částečně eliminovaly následné srpnové deště, slunné a teplé září. Vlhčí srpen zčásti pomohl mírně vylepšit původně pesimistické odhady sklízelně brambor. I tak je jejich úroda meziročně o 18,6 % nižší, podobně zaostává i za víceletým průměrem (zčásti i kvůli poklesu ploch). Naopak trend rozšiřování osevu pomáhá úrodě luskovin. U hlavních druhů zeleniny (cibule, květák, zelí, rajčata) je letošní úroda meziročně významně vyšší (a zpravidla převyšuje i 5letý průměr). Úroda mrkve byla ale slabší (meziročně o 10 %). U chmele lze letos (po velmi špatném loňském roce) očekávat mírně nadprůměrnou sklizeň.

¹⁷ Zahnuje odvětví těžby a dobývání, zpracovatelského průmyslu a také energetiky (zde pojímané jako odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu). Všechna meziroční tempa produkce jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní tempa i o vliv sezónnosti.

V 1. pololetí udržovaly mírný meziroční růst produkce v průmyslu zejména investičně náročné obory. Ve 3. kvartálu se však výkon průmyslu znatelně snížil.

Za nižší produkci v průmyslu stála hlavně energetika. Pokles spotřeby elektřiny, plynu a tepla v podnicích i domácnostech pokračoval.

Energeticky vysoce náročné obory se stále potýkaly se sníženou poptávkou i vysokými výrobními náklady.

Produkce se nejvýrazněji propadla ve výrobě nekovových minerálních výrobků. Útlum nastal také v dalších oborech souvisejících se stavebnictvím.

Dvojciferný pokles produkce postihl tiskárenství či nábytkářský průmysl.

Klesající kupní síla tuzemských domácností vedla k nižší produkci v potravinářství, výrobě nápojů i v oděvnictví.

Nepříznivý vývoj produkce celého odvětví je letos zřejmý i v meziročním srovnání. Zatímco v 1. i 2. čtvrtletí si průmysl udržel velmi mírný růst (okolo 1 %), v následujícím kvartálu se jeho výkon snížil o 3,5 % (a docílil tak nejslabšího tempa od nucených přerušování výroby v období na počátku pandemie ve 2. čtvrtletí 2020). Významný vliv zde měl fakt, že k vývoji průmyslu přestaly pozitivně přispívat některé významné investičně náročné obory (strojírenství, výroba počítačů, elektronických a optických přístrojů), i to, že během léta citelně zvolnil meziroční růst ve výrobě motorových vozidel i v návazném oboru elektrotechniky. Za 1. až 3. čtvrtletí 2023 průmyslová produkce nepatrně klesla (-0,4 %), především vlivem útlumu v energetice (příspěvek -1,2 p. b, při propadu odvětví o 12,3 %). Za nižší výrobou elektřiny stál z drtivé části hlubší útlum u parních (-21,6 %) a paroplynových elektráren (-8,4 %), velmi mírně se snížila i produkce jaderných elektráren (-0,7 %). Vedle pravidelných odstávek výrobních zařízení souvisel výkon celé energetiky s očekávaným poklesem tuzemské poptávky¹⁸. V ní se projevil dopad opatření směřující k úsporám spotřeby elektřiny, zemního plynu i tepla na straně domácností i firem, nižší poptávka po energiích v podnicích vlivem poklesu výrobní činnosti, ale i příznivé klimatické podmínky¹⁹.

Útlum energeticky vysoce náročných oborů letos pokračoval. V těžbě a dobývání se produkce za tři čtvrtletí meziročně propadla o 13,8 %, dvojciferný pokles nastal jak v klíčovém oboru těžby uhlí, tak i v těžbě stavebních materiálů. Na citelný pokles poptávky reagovala rovněž výroba stavebních materiálů, jejíž produkce se propadla nejvíce ze všech průmyslových oborů (-18,1 %), a k poklesu celého průmyslu přispěla 0,8 p. b. Se slabšími výkony stavebnictví souvisí i změna poptávky po technických textiliích, jež se odrazila v téměř 12% poklesu produkce v celém textilním průmyslu. S hlubokým útlumem domácí i zahraniční poptávky se potýkalo hutnictví, jehož výkon letos propadl o sedminu a snižoval se druhým rokem v řadě. O více než desetinu klesla produkce také v chemickém průmyslu. Vysoký růst výrobních nákladů druhý rok v řadě poznamenal také výkon gumárenství a plastikářství. Vzhledem k jeho vazbě na rozvíjející se výrobu motorových vozidel zde ale produkce klesala mírněji (-4,6 %). Diverzifikované odvětví kovodělného průmyslu si vedlo lépe, když letos stejně jako za celý loňský rok registrovalo jen mělký pokles (o 2 %). Útlum energeticky náročných segmentů zde mohl být zčásti kompenzován růstem zbrojní výroby.

Nižší poptávka se letos odrážela rovněž ve většině menších zpracovatelských oborů. V tiskárenství tak produkce propadla za tři čtvrtletí meziročně o 17,1 %. Vlivem ústupu kůrovcové kalamity klesala produkce v dřevozpracujícím průmyslu letos zatím pomaleji (-6,5 %) než v roce 2022. V návazném energeticky náročném papírenském průmyslu se výkon snížil o 8,2 %, v nábytkářství zasaženém především slabším odbytem v zahraničí pak dokonce o 14,2 %²⁰. Klesající spotřeba²¹ tuzemských domácností se odrazila v nižší produkci nápojového (-3,4 %) či potravinářského průmyslu (-3,3 %, v rámci 1. až 3. čtvrtletí šlo o nejhorší tempo od krizového roku 2009). Omezování „zbytných“ výdajů domácností v reakci na propad reálných výdělků letos zastavilo oděvnictví (-3,2 %)²², které se loni slibně zotavovalo, i dlouhodobě rozvíjející se obor ostatní zpracovatelský průmysl (-3,6 %, nejslabší

¹⁸ Dle údajů energetického regulačního úřadu se letos za tři čtvrtletí hrubá tuzemská spotřeba elektřiny meziročně snížila o 5,9 % a prohloubila svůj pokles z předchozího roku (-1,5 %). K úspoře došlo letos u všech hlavních kategorií spotřeby – nejvíce u domácností (o 4,7 %, za dva roky dokonce o 13,2 %), nejméně u velkooběratelů (-3,9 %). Citelně, byť mírněji než loni, klesla v 1. až 3. čtvrtletí i celková spotřeba plynu (vyjádřená v m³) v ČR – meziročně o 12,1 % (po přepočtu na teplotní normál o 10,3 %). Znatelné snížení spotřeby nastalo u všech hlavních kategorií odběratelů, nejvyšší bylo u domácností, které odebraly meziročně o 14,2 % plynu méně (za dva roky o 30,7 % méně), nejmenší pokles pak u velkooběratelů (-10,6 %, za dva roky ale 29,9 %). K celkovému meziročnímu poklesu spotřeby elektřiny i plynu došlo dosud letos ve všech měsících (leden až září). Aktuální data za 1. pololetí 2023 ukazují i na plošný meziroční pokles spotřeby tepla (vyjádřená v T.J) – v domácnostech o 3,1 %, v odvětví obchodu, službách, školství, zdravotnictví o 6,9 %, v průmyslu o 11,9 %.

¹⁹ Průměrná teplota ovzduší v ČR vystoupala letos v lednu i září nad dlouhodobý normál o 3,4 stupně, v únoru i březnu o 1,5 stupně.

²⁰ Za výrazným útlumem tohoto odvětví stojí i vyšší srovnávací základna. Na počátku roku 2022 zde dosáhl objem produkce rekordní úrovně (ve srovnatelné řadě od roku 2001).

²¹ Několikaletý růst spotřeby potravin v ČR (vyjádřený v naturálních jednotkách) se zastavil již v roce 2022. Celková spotřeba potravin na jednoho obyvatele v roce 2022 činila 793 kg a byla meziročně nižší o 32 kg, když klesla na úroveň posledních předcovidových let. Proti roku 2021 se spotřebovalo méně mléka a mléčných výrobků, masa, vajec, tuků, brambor, ovoce i zeleniny. Po deseti letech se zastavil růst spotřeby masa (relativně nejvyšší pokles nastal o hovězího).

²² Za celý rok 2022 vzrostla v tomto odvětví produkce o 13 %. Spolu s kožedělným a obuvnickým průmyslem šlo o nejvyšší růst mezi hlavními průmyslovými obory.

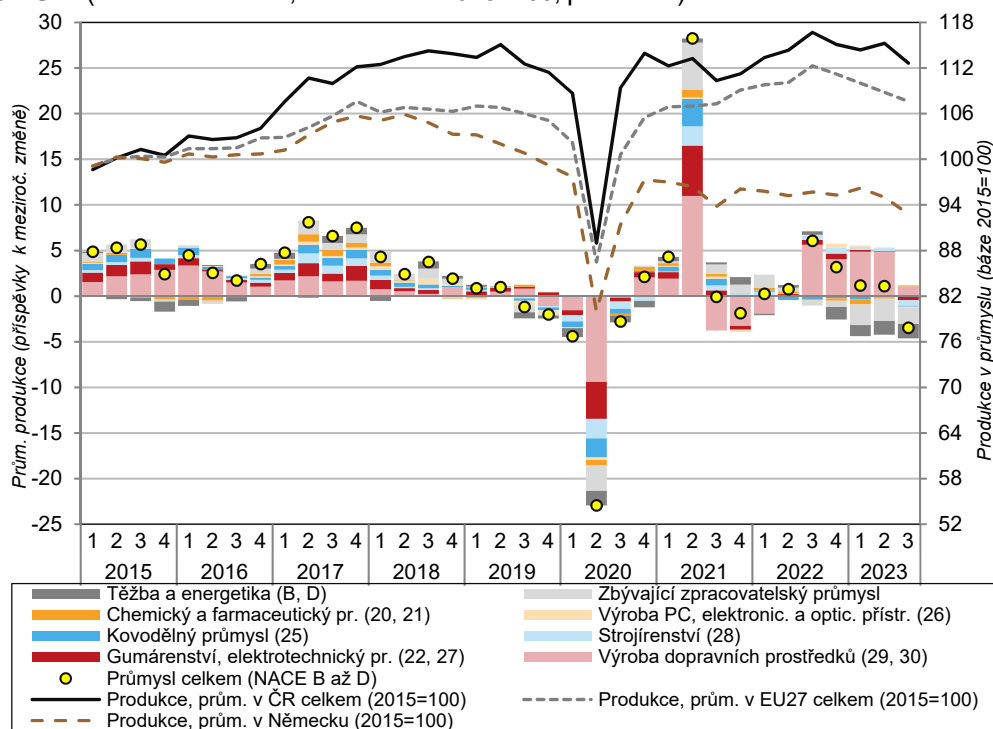

tempo od roku 2009)²³. Osm výše uvedených menších zpracovatelských oborů přispělo v 1. až 3. čtvrtletí k poklesu průmyslu 0,9 p. b.

Výrobě motorových vozidel se letos stále dařilo i přes občasné dílčí výpadky v dodávkách výrobních komponent.

Přestože automobilový průmysl v 1. až 3. čtvrtletí navýšil svou produkci meziročně o 17,8 %²⁴ a ve směru růstu průmyslu přispěl 3,3 p. b., poklesu celého průmyslu nezabránil. V samotném 3. čtvrtletí ovšem růst v tomto odvětví zvolnil na 4,7 % a proti úrovni z letošního 2. čtvrtletí se dokonce snížil (-5,2 %)²⁵. I tak převyšoval úroveň z předkrizového vrcholu (2. čtvrtletí 2021) o více než desetinu. Rozvoj výroby automobilů dokládají i údaje o fyzické produkci²⁶. Zlepšení dříve váznoucích dodávek některých výrobních komponentů se odrazilo citelným zvýšením využití výrobních kapacit automobilového průmyslu. To na počátku 2., 3. i 4. čtvrtletí 2023 přesáhlo 92 % (společně s petrochemií bylo nejvyšší ze všech hlavních zpracovatelských oborů) a vrátilo se na svou předkrizovou úroveň.

Graf č. 4 Příspěvy dílčích odvětví k meziroční změně průmyslové produkce v ČR (očištěno o kalendářní vlivy, reálně, v p. b.) a produkce v celém průmyslu v ČR, Německu a EU27 (sezónně očištěno, úroveň roku 2015=100, pravá osa)

Poznámka: Tržby jsou uvedeny v běžných cenách.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Svízný růst výroby kolejových dopravních prostředků stimulovala domácí poptávka.

Především vlivem domácí poptávky se dařilo odvětví výroby ostatních (zejm. kolejových) dopravních prostředků. I díky finalizaci významných dlouhodobých zakázek z konce 1. pololetí produkce za tři čtvrtletí meziročně vzrostla o 15,3 % (prorůstový příspěvek k celému průmyslu ovšem činil „jen“ 0,3 p. b). Rozvoj výroby dopravních prostředků podpořil i návazné odvětví elektrotechnického průmyslu (+3,3 %). Růst produkce se naopak téměř zastavil ve váhově významném odvětví strojírenství (+0,4 %) a také ve výrobě počítačů, elektronických a optických přístrojů (+1,0 %), kde se od loňského roku odrazil dynamicky

Výkon strojírenství brzdila slabší zahraniční poptávka.

²³ Tento obor zahrnuje (vedle váhově dominantní skupiny výroby lékařských a dentálních nástrojů a potřeb) také výrobu her, hraček, hudebních nástrojů, sportovních potřeb či klenotů a bižuterie.

²⁴ Zčásti šlo ovšem o kompenzaci nižší výroby z období na počátku roku 2022, kdy problémy v dodavatelských řetězcích eskalovaly vinou zmrazení výroby některých zdrojových komponent v Číně i na Ukrajině.

²⁵ K mezikvartálnímu poklesu produkce došlo poprvé od 3. čtvrtletí 2021. Částečně se zde projevil dopad narušení výroby u některých významných producentů kvůli dočasným problémům u tuzemských i zahraničních dodavatelů (v důsledku zasažení živelními vlivy).

²⁶ Dle Sdružení automobilového průmyslu bylo letos v Česku za prvních deset měsíců vyrobeno 1,162 mil. osobních automobilů (nejvíce v tomto období za poslední čtyři roky a pouze o 3 % méně než za leden až říjen 2018). Výroba meziročně posílila o 16 %. Březnová, červnová, červencová a říjnová výroba byla v rámci shodných měsíců dokonce nejvyšší v historii. Na elektrická vozidla (vč. vozů s hybridním pohonem) připadalo dosud letos již 13,6 % všech v tuzemsku vyrobených osobních automobilů. Meziročně nižší produkci zaznamenali naopak výrobci ostatních druhů motorových silničních vozidel.

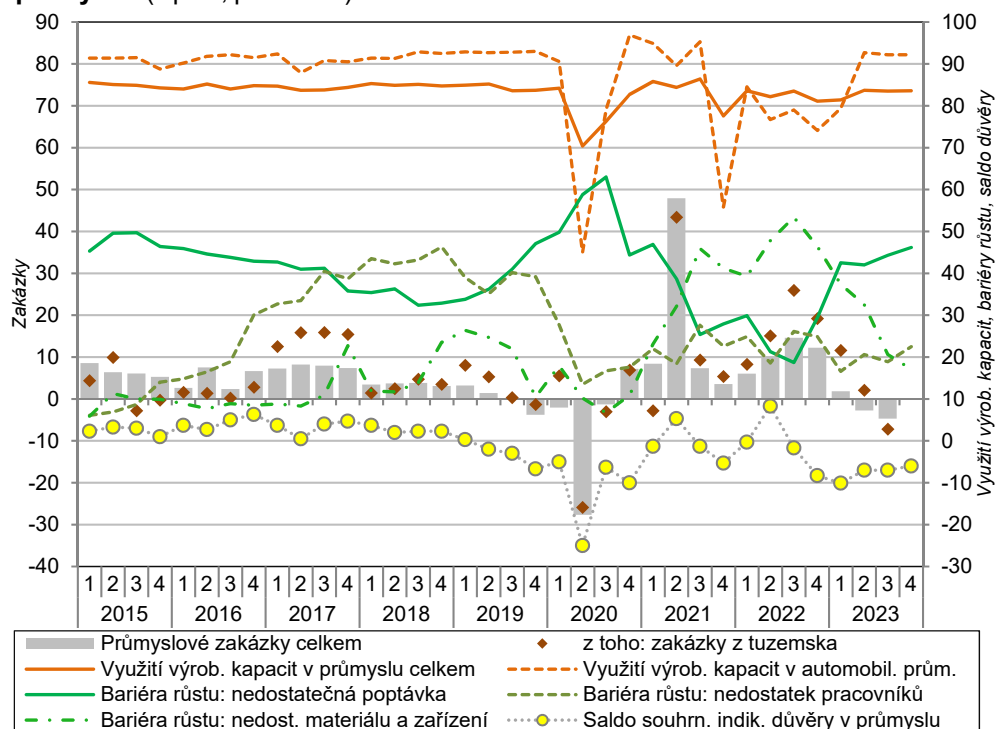
Ve farmaceutickém průmyslu poptávka dále svižně rostla.

Tržby z průmyslové činnosti ve 3. čtvrtletí po téměř třech letech poklesly.

rostoucí trh v oblasti fotovoltaiky. Obě odvětví zasáhla slabší zahraniční poptávka, což se v letošním 3. čtvrtletí projevilo poklesem jejich produkce (v případě strojírenství poprvé od konce roku 2020). Naopak ze stabilní poptávky z tuzemska i zahraničí mohly profitovat některé relativně menší zpracovatelské obory – hlavně farmaceutický průmysl (kde produkce za tři čtvrtletí vzrostla zhruba o desetinu druhý rok v řadě) a také opravy strojů a zařízení.

Zatímco na počátku letošního roku rostly nominální tržby průmyslových podniků²⁷ meziročně ještě dvouciferným tempem, ve 3. čtvrtletí se snížily o 3,5 % (bez významnějšího rozdílu mezi tempy za domácí tržby a ty z přímého vývozu) a klesly tak poprvé po bezmála třech letech. Slábnoucí tempo tržeb lze zčásti připsat vlivu odeznívajícího cenového růstu na straně výrobců (zejména ve zpracovatelském průmyslu), současně ale vypovídá také o poklesu tuzemské i zahraniční poptávky. Růst cen průmyslových výrobců byl ve 3. čtvrtletí již jen mírný (1,3 %) a tržby tak klesly ve více než polovině průmyslových oborů (nejvíce v hutnictví, o 26 %). V jiných oborech postižených poklesem reálné poptávky se však tržby díky přetrvávajícímu cenovému růstu navýšily (v těžbě uhlí a stavebních materiálů, v potravinářství, výrobě nápojů, oděvnictví a obuvnictví). Ze zpracovatelských oborů registrovaly větší než 10% růst tržeb výrobci ostatních dopravních prostředků a odvětví opravy strojů a zařízení.

Graf č. 5 Nové zakázky v průmyslu (nominálně, meziročně, v %), využití výrobních kapacit v průmyslu, vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa) a saldo důvěry podnikatelů v průmyslu* (v p. b., pravá osa)

*Využití průmyslových kapacit i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním měsíci daného čtvrtletí, saldo důvěry podnikatelů je vztaženo ke druhému měsíci čtvrtletí. Zakázky jsou očištěny o kalendářní vlivy, ostatní ukazatele jsou sezónně očištěny. Podniky mohly uvést více hlavních růstových bariér současně.
Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Hodnota nových průmyslových zakázek se snížila ve 2. i 3. čtvrtletí.

Dynamika nových průmyslových zakázek potvrzovala přetrvávající slabou poptávku. Nominální hodnota zakázek ve sledovaných průmyslových odvětvích²⁸ se letos ve 2. čtvrtletí meziročně snížila o 2,8 %, v následujícím období již o 4,7 %. Rychleji klesla domácí poptávka²⁹, která ještě loni významně pomáhala tlumit negativní dopady nastupující energetické krize. Nepříznivé vyhlídky se stále týkaly energeticky náročných oborů.

²⁷ Jde o tržby z průmyslové činnosti. Meziroční tempa tržeb jsou očištěna o kalendářní vlivy.

²⁸ Zjišťování zakázek probíhá jen ve dvanácti zpracovatelských odvětvích vyrábějících převážně na zakázku, s dlouhodobějším výrobním cyklem a s většími zásobami zakázek. Meziroční tempa zakázek jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezikvartální tempa také o vliv sezónnosti.

²⁹ Ve 3. čtvrtletí klesly nové tuzemské zakázky meziročně o 7,2 % a pokles v mezikvartálním srovnání registrovaly počtvrté v řadě.

<p>Mírný růst poptávky přetrvával ve výrobě motorových vozidel a v elektrotechnice. Příznivé signály stále hlásí farmacie.</p>	<p>V hutnictví či chemickém průmyslu byla ve 3. čtvrtletí hodnota zakázek ve srovnání se 3. čtvrtletím loňského roku o pětinu nižší. Ve strojírenství i výrobě počítačů a elektronických a optických přístrojů se během letošního léta zastavil růst poptávky. Ta se naopak stále mírně zvyšovala v elektrotechnice a výrobě motorových vozidel. Nejpříznivější vyhlídky držela stále farmacie, kde více než 10% růst zakázek přetrvával šestý kvartál v řadě. Signály zvýšené poptávky zde byly patrné z tuzemska i ze zahraničí.</p>
<p>Důvěra podnikatelů v průmyslu byla letos v září nejnižší za poslední tři roky. Následně se mírně zlepšila.</p>	<p>Důvěra podnikatelů v průmyslu se od letošního jara zhoršovala pod vlivem nepříznivých hospodářských výhledů v klíčových exportních destinacích. V září dosáhla tříletého minima a pohybovala se zřetelně v negativním pásmu. Narůstající pesimismus úzce souvisel se zhoršeným hodnocením u poptávky, krátkodobých očekávání vlastní výroby, hospodářské situace podniku i zaměstnanosti³⁰. V říjnu a listopadu se celková důvěra zvýšila (a vrátila se na úroveň z přelomu let 2022 a 2023). Narostl počet podniků očekávajících zvýšení výroby a současně klesly stavy zásob hotových výrobků, jež byly ještě během léta nezvykle vysoké. Podniky však ani na sklonku roku neopustil pesimismus ohledně současné poptávky (zejména té zahraniční). Za nedostatečnou ji považoval každý čtvrtý a 46 % podniků (nejvíce v letošním roce) uvedlo, že pro ně nedostatečná poptávka představuje významnou bariéru růstu³¹. Nedostupnost materiálu a zařízení limitoval již pouze šestinu podniků (nejméně za poslední tři roky), nedostatek pracovníků pak zhruba každý pátý podnik (v některých průmyslových oborech se však stále jednalo o klíčovou rozvojovou bariéru³²).</p>
<p>Negativní hodnocení současné poptávky přetrvávalo.</p>	<p>Podniky však ani na sklonku roku neopustil pesimismus ohledně současné poptávky (zejména té zahraniční). Za nedostatečnou ji považoval každý čtvrtý a 46 % podniků (nejvíce v letošním roce) uvedlo, že pro ně nedostatečná poptávka představuje významnou bariéru růstu³¹. Nedostupnost materiálu a zařízení limitoval již pouze šestinu podniků (nejméně za poslední tři roky), nedostatek pracovníků pak zhruba každý pátý podnik (v některých průmyslových oborech se však stále jednalo o klíčovou rozvojovou bariéru³²).</p>
<p>Výkon stavebnictví ovlivňovaly dosud významné nákladové tlaky i slábnoucí soukromá investiční aktivita.</p>	<p>Stavebnictví letos v 1. až 3. čtvrtletí stále ovlivňovaly přetrvávajícími nákladové tlaky i slábnoucí investiční aktivita v soukromé sféře. Ačkoli meziroční růst cen stavebních materiálů zmiřňoval (v září dokonce již ceny po více než třech letech nepatrně klesly), citelnějšímu poklesu realizovaných i očekávaných cen stavební výroby³³ bránil svižný růst pracovních nákladů ovlivněný chronickým nedostatkem (zejména kvalifikované) pracovní síly. Zhoršená finanční situace domácností spolu se sníženou dostupností hypoték³⁴ zásadně ochladily loňský boom realitního trhu. Proti hlubšímu útlumu výkonu stavebnictví naopak působily veřejné investice³⁵, resp. silící příliv prostředků z rozpočtu EU určený na výstavbu i modernizaci dopravní infrastruktury či na snížení energetické náročnosti v oblasti bydlení.</p>
<p>Stavební produkce se letos po příznivém zimním období mezikvartálně snížila ve 2. i 3. čtvrtletí.</p>	<p>Trend vývoje stavební produkce³⁶ byl zatím letos mírně sestupný. Ta sice v 1. čtvrtletí mezikvartálně rostla o 2,4 % (zčásti díky velmi mírné zimě), v následujícím kvartálu se však o rovná 3 % snížila, když srovnatelně slabšího výkonu docílily jak pozemní, tak inženýrské stavitelství. Ve 3. čtvrtletí pokles celého odvětví zmínil na 1,5 % a v samotném inženýrském stavitelství došlo dokonce k lehkému oživení. Stavební produkce za 1. až 3. čtvrtletí meziročně klesla o rovná 2 %, z drtivé části vlivem inženýrského stavitelství, kde se výkon propadl o 4,6 % (zčásti vlivem vyšší loňské základny, zejména z počátku roku). V pozemním stavitelství produkce klesla mírněji (-1,1 %), tento obor byl však výrazněji utlumen v období pandemie. Ve 3. čtvrtletí tak letos produkce v obou hlavních oborech stavebnictví za shodným obdobím předkrizového roku 2019 zaostávala o více než 7 %.</p>

³⁰ Ty přetrvávají od loňského října. To se již začalo projevovat na „tvrdých“ datech – evidenční počet zaměstnanců v průmyslu se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 1,6 % (v úhrnu od počátku letošního roku o 1,2 %).

³¹ Podniky mohly uvést více bariér současně. Bariéry jsou očistěny o vliv sezónnosti. Slabá poptávka představovala zásadní růstový limit především pro většinu energeticky náročných průmyslových oborů (hutnictví, výroba stavebních hmot, gumárenství a plastikářství, dřevozpracující a papírenský průmysl), dále pro textilní či nápojový průmysl. Tuto bariéru uvedl i vysoký podíl podniků ve výrobě elektrických zařízení.

³² U nedostatku zaměstnanců šlo o strojírenství, kožedělný i obuvnický průmysl či výrobu dopravních prostředků (mimo automobily).

³³ Dle konjunkturálních průzkumů z letošního listopadu očekávalo růst cen vlastní produkce (v horizontu tří měsíců) stále bezmála 40 % tuzemských stavebních podniků. I přes postupný pokles, který je však mírnější než v průmyslu, šlo o nejvyšší podíl mezi všemi hlavními odvětvími.

³⁴ Ta souvisela s poklesem reálných příjmů domácností i s vysokými úrokovými sazbami hypoték (jejichž úroveň se během letošního roku příliš nezměnila). Situaci by v nejbližší době mohlo zlepšit omezení regulací. Od ledna 2024 přistoupila ČNB k deaktivaci některých limitů pro poskytování hypotečních úvěrů (poměr celkové výše dluhu, resp. výše dluhové služby k ročnímu čistému příjmu domácnosti).

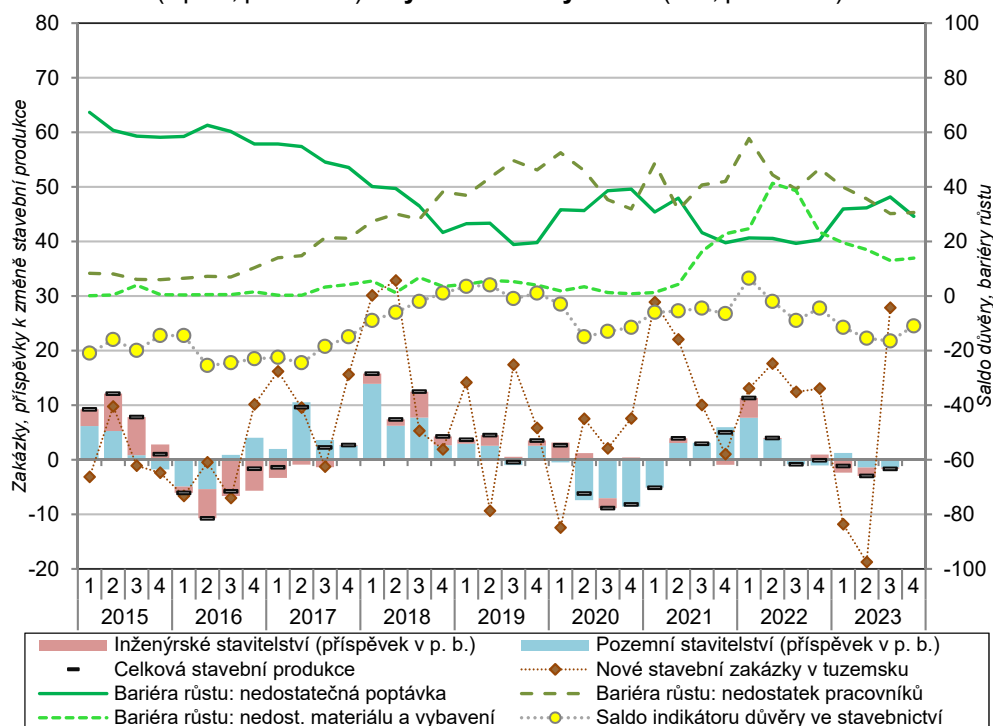
³⁵ Např. kapitálové výdaje státního rozpočtu ČR vzrostly letos od ledna do listopadu meziročně o 22 %, resp. o 32,4 mld. korun.

³⁶ Údaje o stavební produkci jsou ve stálých cenách, meziroční tempa jsou očistěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní též o vliv sezónnosti.

Pokles poptávky se zřetelně otiskl v zahajované bytové výstavbě, kde výrazně propadl počet bytů v rodinných domech.

V pozemním stavitelství je současné ochlazení poptávky nejzřetelněji zachyceno v oblasti zahajované bytové výstavby. Počet bytů od ledna do září meziročně propadl o sedminu (na 27,3 tis., na tříleté minimum). Pokles měl plošný charakter (i v krajském pohledu), růstový trend se zachoval jen v okrajových segmentech výstavby (nástavby k bytovým domům, adaptace nebytových budov). Vlivem vysokých finančních nákladů i nedostatku pracovníků (hlavně v menších stavebních firmách) došlo k meziročnímu propadu (o 30 %) u rodinných domů – počet zahájených bytů zde byl nejnižší za posledních osm let (11,2 tis.). Počet dokončených bytů vlivem vysoké rozestavenosti z předchozích let dosud letos klesl jen mírně (-3,5 %), četnost bytů v rodinných (13,5 tis.) i bytových domech (9,0 tis.) se od výstavby z éry všeobecného stavebního „boomu“ (2008 až 2009) příliš nelišila.

Graf č. 6 Příspěvky odvětví k meziroční změně stavební produkce (reálně, v p. b.), nové stavební zakázky (nominálně, meziročně, v %), saldo důvěry podnikatelů ve stavebnictví* (v p. b., pravá osa) a vybrané bariéry růstu* (v %, pravá osa)

Poznámka: Údaje o stavební produkci jsou očištěny o kalendářní vlivy.

*Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu jsou sezónně očištěny a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí. Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně.

Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Orientační hodnota povolených staveb rostla ve 3. čtvrtletí svižněji než ceny stavebních prací.

U nových stavebních zakázek došlo po nepříznivém vývoji v 1. pololetí k oživení.

Pesimismus podnikatelů ve stavebnictví se letos prohluboval, v listopadu ale došlo k mírnému zlepšení. Firmy však stále

Některé předstihové ukazatele však aktuálně vyznívají pro stavebnictví lépe. Orientační hodnota povolených staveb vzrostla v září meziročně o 11 % (po zohlednění vývoje cen a odečtení staveb nad 1 mld. korun o 2,5 %) a o desetinu byla vyšší i v kumulaci od počátku roku 2023³⁷. Hodnota nových tuzemských zakázek (u stavebních firem nad 50 zaměstnanců) ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostla o 27,9 % (po výrazném téměř 16% poklesu v 1. pololetí 2023 – nejvyšším od krizového roku 2012). Celková zásoba dosud nerealizovaných zakázek byla letos na konci září rovněž vyšší (o 3,8 %), pouze však díky veřejným zadavatelům. Rezervoár soukromých zakázek totiž po celý letošní rok citelně klesal (meziročně okolo 10 %).

V červenci 2023 klesla celková důvěra podnikatelů ve stavebnictví pod dlouhodobý průměr (2003–2022) a pesimismus zároveň dosáhl takřka šestiletého maxima. Tento stav přetrvával také během podzimu. V listopadu došlo k dílčímu zlepšení ve většině sledovaných konjunkturálních ukazatelů, celková důvěra i tak zůstala meziročně slabší. I přes převažující

³⁷ V růstu nominální hodnoty povolení se odrážela vyšší očekávaná aktivita firem v oblasti změn dokončených staveb (ve všech klíčových směrech výstavby) a též nová výstavba inženýrských (primárně dopravních) staveb. Naopak hodnota povolení u nové výstavby bytů propadla o 16 % (na 96 mld. korun – nejnižší úroveň za poslední tři roky).

očekávaly pokles výroby i zaměstnanosti.

nepříznivý pohled na současnou poptávku hodnotily stavební firmy svou aktuální ekonomickou situací stále pozitivně, v půlročním výhledu však dále převládal mírný pesimismus. Negativní výhledy ve stavební činnosti i zaměstnanosti se oproti předchozím letošním měsícům zmírnily (evidenční počet zaměstnanců ve středních a větších stavebních podnicích ovšem meziročně stále mírně rostl). Hlavní růstové bariéry zůstaly neměnné³⁸ – okolo 30 % firem limitovala nedostatečná poptávka (nejvíce v pozemním stavitelství), obdobný podíl byl sužován nedostatkem pracovních síl (zejména v segmentu specializovaných stavebních činností, kde hrají důležitou roli malé a střední firmy).

Mezikvartální pokles tržeb ve službách pokračoval nepřetržitě popáté v řadě. Výše tržeb klesla pod předkrizovou úroveň.

Poptávka po službách byla i během letošního roku nadále utlumená. Ačkoli potenciál jejího oživení se po odeznění pandemie v některých segmentech služeb (např. v cestovním ruchu) zatím zcela nevyčerpal, podstatnější roli hrálo to, že u řady jiných oblastí se projevila tendence tuzemských domácností k omezování „zbytných“ výdajů. Dopady vysokého růstu cen v ekonomice zasáhly rovněž podnikovou sféru, což vedlo i ke zvýšené potřebě optimalizace výrobních nákladů (např. u podpůrných a administrativních činností). Tržby ve službách³⁹ letos na samém počátku roku mezikvartálně klesly o 0,9 %, ve 2. i 3. čtvrtletí se následně snížily o dalších 1,5 %, resp. 1,3 %. Pokles tržeb tak přetrvával již pátý kvartál v řadě, na čemž mělo zásadní podíl odvětví dopravy a skladování. Zřetelné oslabování poptávky bylo letos patrné také v administrativních a podpůrných činnostech. Celkové tržby ve službách se v průběhu letošního roku opět vrátily pod úroveň roku 2019 (ve 3. čtvrtletí za ním zaostávaly o 2,3 %⁴⁰).

Meziroční pokles tržeb ve službách se během 1. až 3. čtvrtletí prohluboval, především vlivem slábnoucí poptávky v dopravě a skladování.

V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí 2023 se tržby ve službách meziročně snížily o 2,9 % (k jejich poklesu došlo poprvé po dvou předchozích letech). Z drtivé části se na tom podílelo klíčové odvětví dopravy a skladování (příspěvek -3,0 p. b.), jehož tržby propadly o 9,6 % (sice méně než za vrcholu pandemie, ale podobně jako v roce 2009). Projevil se zde především pokles ve skladování (vč. vedlejší činností v dopravě), jenž dosáhl 13,6 % (z toho ve 3. čtvrtletí 17,6 %). Útlum výkonu průmyslu i stavebnictví doprovázený nižším obratem zboží zahraničního obchodu⁴¹ se odrazil i v nižších výkonech nákladní dopravy (silniční i železniční). Pozitivně se naopak v tržbách pozemní dopravy projevily vyšší výkony osobní dopravy na železnici spojené s výraznějším posílením přeshraniční dopravy, ale i rozvojem regionální dopravy (modernizace tratí, zapojování nových oblastí do systémů integrované dopravy). Meziročně vzrostly i výkony vnitrostátní veřejné autobusové dopravy, ale podobně jako v ostatních druzích osobní dopravy zatím zaostaly za „předcovidovou“ úrovní (mj. i vlivem většího rozšíření práce z domova). Pokračující zotavování příjezdového cestovního ruchu podpořilo tržby v letecké dopravě. Mírně se zvýšily rovněž tržby ve vodní dopravě. Naopak poštovní a kurýrní činnosti utrhly meziročně o 3,9 % méně. Výkony zde klesají druhým rokem v řadě, což lze z velké části připsat dopadu poklesu poptávky v oblasti dříve se silně rozvíjejících internetových prodejů.

Celková poptávka po cestovním ruchu v ČR poprvé překonala úroveň z roku 2019. Meziroční růst tržeb v ubytování však slábl.

Tržby v ubytování, stravování a pohostinství vzrostly za tři letošní čtvrtletí meziročně o 3,9 %. Svižnější tempo vykázal segment ubytování (+9,1 %), téměř výhradně však díky nižší srovnávací základně, neboť v mezikvartálním pohledu se zde totiž růst tržeb letos zastavil⁴². Meziroční růst počtu příjezdů i přenocování hostů v HUZ v Česku však pokračoval, byť tempo postupně sláblo – jak u domácích, tak zahraničních klientů. Ve 3. čtvrtletí přijelo do Česka 7,9 mil. hostů, meziročně o 7,9 % více. Celková poptávka po cestovním ruchu v ČR

³⁸ Podniky mohly uvést více bariér současně.

³⁹ Bez obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb. Všechny údaje za tržby ve službách jsou ve stálých cenách, meziroční data jsou očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů).

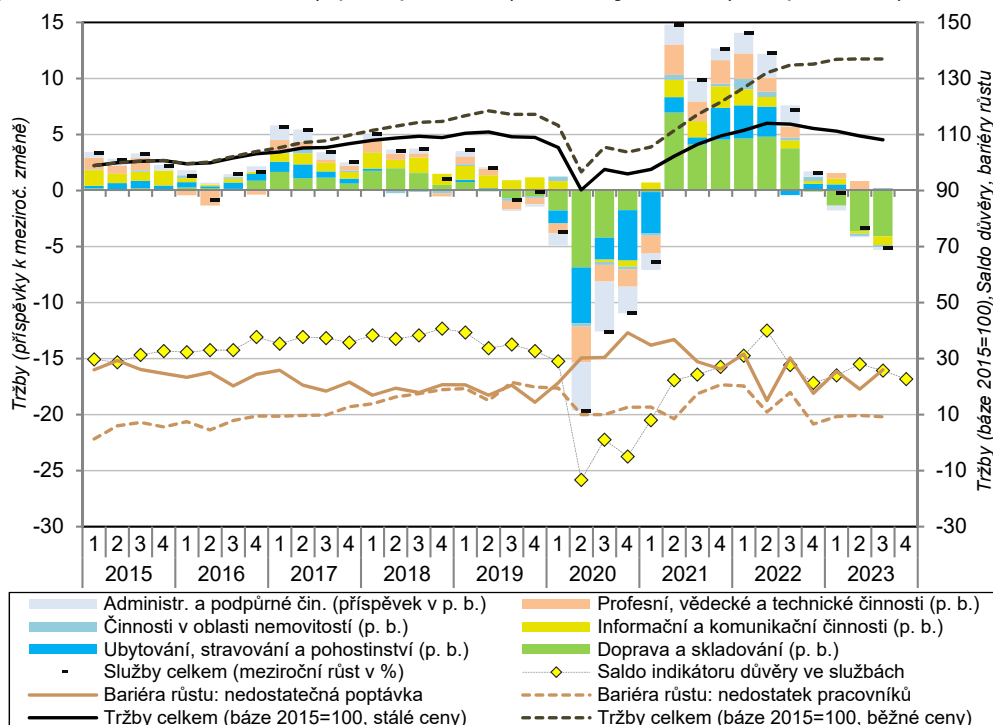
⁴⁰ Z hlavních odvětví zaostávaly za předkrizovou úrovní nejvíce tržby v ubytování, stravování a pohostinství (skoro o pětinu) a v administrativních a podpůrných činnostech (o desetinu). Naproti tomu profesní, vědecké a technické činnosti, činnosti v oblasti nemovitostí a také informační a komunikační činnosti tuto úroveň překonaly.

⁴¹ Obrat zboží zahraničního obchodu ve stálých cenách (dle metodiky národního účetnictví) se letos ve 3. čtvrtletí meziročně snížil o 3,4 %, z toho u dovozu zboží došlo k poklesu již i v předcházejícím čtvrtletí.

⁴² S tím souvisely tržby tuzemských leteckých dopravců, které se během 3. čtvrtletí mírně snížily – meziročně (-2,0 %) i mezikvartálně (-3,4 %).

poprvé překonala předkrizovou úroveň – oproti 3. kvartálu 2019 přijelo o 4,3 % hostů více⁴³, počet jejich přenocování byl vyšší o 2,4 % (z toho u zahraničních hostů však poptávka stále o více než desetinu zaostávala). Segment stravování a pohostinství více ovlivňovala slábnoucí kupní síla tuzemských domácností a tržby zde letos za 1. až 3. čtvrtletí meziročně posílily jen o 2,2 %.

Graf č. 7 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb ve službách* (reálně, v p. b.), celkové tržby ve službách* (báze 2015=100, pravá osa), saldo důvěry podnikatelů ve službách (v p. b., pravá osa) a bariéry růstu** (v %, pravá osa)**

Poznámka: všechny údaje jsou sezónně očištěny, pouze příspěvky dílčích odvětví k růstu tržeb jsou očištěny jen o kalendářní vlivy.
 *Bez odvětví obchodu, peněžnictví, pojišťovnictví, vědy, výzkumu a veřejných služeb.
 **Zahrnuje i finanční sektor. Saldo důvěry podnikatelů i bariéry růstu vyjadřují stav v prvním (bariéry růstu), resp. ve druhém měsíci daného čtvrtletí (saldo důvěry). Podniky mohly uvést více hlavních bariér současně.
 Zdroj: ČSÚ, Eurostat

Růst tržeb v dlouhodobě prosperujících informačních a komunikačních činnostech se zastavil, naopak poptávka po profesních, technických a vědeckých činnostech se dále zvyšovala.

V odvětví informační a komunikační činnosti tržby se v 1. až 3. čtvrtletí 2023 meziročně snížily (o 0,7 %), poprvé v tomto období od roku 2013⁴⁴. K letošnímu poklesu přispěla zejména slabší poptávka v informačních činnostech⁴⁵, klesly rovněž tržby vydavatelům či v tzv. filmovém a hudebním průmyslu⁴⁶. V dlouhodobě rostoucích činnostech v oblasti IT (zahrnujících např. programování či správu počítačového vybavení) nebo v telekomunikacích tržby letos stagnovaly (v samotném 3. čtvrtletí se mírně snižovaly). Mírný, ale stabilní růst poptávky přetrvával letos v odvětví profesní, vědecké a technické činnosti. Za tři čtvrtletí zde tržby vzrostly o 2,2 %, když se dařilo takřka všem oborům. Nejvíce tak rostly tržby právním

⁴³ Růst v samotném 3. čtvrtletí 2023 byl z drtivé části tažen rostoucí poptávkou nerezidentů (meziročně o pětinu vyšší), domácích hostů přibýlo meziročně jen o 1,1 %. Rostoucí ceny za ubytování i stravování v tuzemsku mohly část domácí klientely přimět k častější volbě zahraničních dovolených (tržby cestovních agentur a kanceláří ve 3. čtvrtletí dále rostly), roli mohl hrát i deštivější srpen v Česku. Zotavování zahraniční poptávky se ve 3. čtvrtletí projevilo ve svižném celkovém růstu výkonu HUZ v Praze (meziročně +15 % všech hostů, v úhrnu od počátku roku +28 %) i ve středních Čechách (+11 % ve 3. čtvrtletí). Naopak v polovině krajů, zejména těch tradičně zaměřených na tuzemské hosty, celkový počet návštěvníků rostl jen mírně (do 4 %). Alespoň minimální růst poptávky zaznamenaly ovšem všechny kraje.

Růst návštěvnosti nerezidentů byl nadále tažen hosty ze sousedních států (jejich počty již dříve převýšily předkrizovou úroveň). Počet hostů z Německa a Polska vzrostl oproti 3. čtvrtletí 2022 skoro o pětinu. Svižně se zvyšovaly i počty hostů z dalších lidnatých států EU, ale i z USA (ti už tvořili čtvrtou nejpočetnější skupinu nerezidentů v ČR). Překvapivě zatím relativně malý úbytek postihl poptávku ze strany izraelských turistů (ve 3. čtvrtletí jich v ČR přenocovalo meziročně o 5 % méně a v úhrnu od počátku roku byla jejich poptávka dokonce o 3 % vyšší). Zatím pomalu ožívá silně utlučená poptávka z Asie, byť zde částečně pomohlo zavedení nových přímých leteckých linek s Prahou.

⁴⁴ Z toho ve 3. čtvrtletí 2023 se meziroční tempo prohloubilo na -3,6 %, což znamenalo největší pokles od konce roku 2009.

⁴⁵ Zahrnují zejména činnosti webových portálů, zpravodajských tiskových kanceláří a agentur či zpracování dat a hosting.

⁴⁶ Lépe si vedl segment filmové distribuce. Dle údajů Unie filmových distributorů vzrostly v 1. až 3. čtvrtletí 2023 hrubé nominální tržby provozovatelů tuzemských kin meziročně o 11,8 %. Celková návštěvnost však vzrostla jen o 0,9 % (počet odehraných představení se dokonce mírně snížil – o 2,5 %). Ve srovnání s rekordním rokem 2019 zatím letos scházela skoro čtvrtina diváků.

a účetnickým činnostem (+3,6 %), k růstu celého odvětví ale nejvíce přispěly architektonické a inženýrské činnosti (+2,9 %), kde se poptávka zvyšovala navzdory potížím ve stavebnictví. Po slabším loňském roku letos mírně ožila poptávka v oblasti reklamy, v kontrastu s tím pokračoval pokles v oblasti průzkumu trhu a veřejného mínění.

Propad tržeb pracovních agentur pokračoval, cyklický útlum poptávky nastal i v řadě dalších podnikových služeb.

Odvětví administrativní a podpůrné činnosti, poskytující často méně sofistikované služby převážně pro podniky, registrovalo v 1. až 3. čtvrtletí 2,3% pokles tržeb. Cyklický útlum poptávky zde nastal ve většině oborů. Ten byl patrný především v oblasti pronájmu a operativního leasingu, kde nejvíce klesaly tržby za stroje, zařízení a nákladní automobily, ale rovněž za výrobky pro osobní potřebu a převážně pro domácnost. Poptávka klesla také v oblasti bezpečnostních a pátracích činností nebo u úklidových činností. Pracovním agenturám se propadly tržby dvojnásobným tempem druhý rok v řadě⁴⁷ (proti roku 2019 byly letos v 1. až 3. čtvrtletí nižší o více než třetinu). Dařilo se naopak cestovním agenturám a kancelářím, kde letos tržby díky příznivému vývoji v jarních i letních měsících za tři čtvrtletí meziročně vzrostly o 6,4 % a v létě téměř dorovnaly úroveň z roku 2019.

Mezikvartální pokles tržeb nastal poosmé v řadě.

Maloobchod se stále potýkal s utlumenou poptávkou, která vyvěrala z pokračujícího poklesu reálných příjmů domácností i slabé spotřebitelské důvěry v ekonomiku⁴⁸. Dílčí pozitivní vliv měl rostoucí počet spotřebitelů (díky příchodu uprchlíků z Ukrajiny i postupnému zotavování turismu), naopak negativně působily stále častější výjezdy tuzemských domácností na přeshraniční nákupy⁴⁹. Ve 3. čtvrtletí 2023 se tržby v maloobchodu⁵⁰ mezikvartálně snížily o 0,2 % a pokračovaly tak v poklesu poosmé v řadě (z velké části kopírovaly trend celkových výdajů domácností na konečnou spotřebu). Délka i hloubka poklesu tržeb⁵¹ neměla ve srovnatelné časové řadě (po roce 2000) obdoby. Přestože se tržby v nominálním vyjádření letos meziročně zvyšovaly takřka ve všech segmentech maloobchodu a jejich výše se zpravidla nacházela na historických maximech pro tato čtvrtletí, reálné tržby za celý maloobchod odpovídaly ve 3. čtvrtletí úrovni z počátku roku 2018 (z toho u potravin pouze z konce roku 2014). Na nepříznivý vývoj poptávky reagovali s odstupem i podnikatelé v obchodu a důvěra v tomto odvětví tak klesla letos v říjnu na nejnižší úroveň od jara 2021⁵².

Pesimismus spotřebitelů se zmírnil, optimismus obchodníků se částečně rozplynul.

Za 1. až 3. čtvrtletí se maloobchodní tržby meziročně snížily o 5,7 %⁵³. K tomu nejvíce přispěla nižší poptávka v segmentu nepotravinářského zboží (-4,0 p. b., při poklesu tržeb o 7,5 %). Opačně působily v první řadě vyšší tržby prodejců pohonných hmot (+6,2 %), které však tlumily pokles celého maloobchodu jen silou 0,7 p. b. Ve slabší poptávce po

Za meziročním poklesem tržeb maloobchodu stála slabá poptávka po nepotravinářském zboží, zejména po výrobcích pro domácnost.

⁴⁷ K poklesu tržeb zde došlo i při vysokém růstu počtu pracujících cizinců v ČR. Na něm se v posledních dvou letech významně podíleli uprchlíci z Ukrajiny. Vzhledem ke statusu dočasné ochrany, který byl těmto osobám přiznán, je jejich zaměstnávání v tuzemsku administrativně jednodušší (oproti ostatním skupinám migrantů z tzv. třetích zemí) a ti tak mohou snáze nalézt práci „napřímou“ (bez zprostředkovatele). Kromě výše uvedeného se na poklesu tržeb v letošním roce může podílet i snížená poptávka po agenturních pracích ze strany klíčových výrobních odvětví procházejících recesí (např. průmyslu).

⁴⁸ Pesimismus tuzemských spotřebitelů se oproti loňskému podzimu (kdy byl nejvyšší od konce 90. let) sice zmírnil, i tak se důvěra domácností v listopadu 2023 nacházela o desetinu pod dlouhodobým průměrem. Obavy lidí z cenového růstu se letos během jara z velké části rozpustily (na podzim se opět zvýšily, byť jen mírně) a strach z nezaměstnanosti klesl pod dlouhodobý průměr. Většina domácností nicméně stále očekávala, že jejich finanční situace, stejně jako celková hospodářská situace v Česku, se v nejbližších 12 měsících zhorší. Lidé tak stále zůstávali opatrní v oblasti plánování velkých nákupů (zejména zboží dlouhodobé spotřeby či investic).

⁴⁹ Zvláště příhodné podmínky k těmto nákupům skýtalo letos jarní období, a to díky souběhu poklesu cen pohonných hmot a velmi příhodnému kurzu koruny vůči euru i polskému zlotému.

⁵⁰ Všechna meziroční tempa tržeb za maloobchod jsou uvedena ve stálých cenách a očištěna o kalendářní vlivy, mezičtvrtletní i meziměsíční tempa jsou očištěna o sezónní vlivy (včetně vlivu počtu pracovních dnů). Maloobchod zahrnuje odvětví CZ-NACE 47.

⁵¹ Ve srovnání se 3. čtvrtletím 2021, kdyby se objem tržeb nacházel na absolutním maximu, byla jejich současná úroveň o více než o 10 % nižší. Srovnatelně ve shodném období klesla i kupní síla průměrných mezd.

⁵² Stav zásob zboží na skladech zůstával od léta nezvykle vysoký. Počet firem hodnotících pozitivně svou aktuální ekonomickou situaci se letos v listopadu čtvrtý měsíc v řadě snížil, výrazný optimismus ohledně vývoje v nejbližším období ale podniky neopouštěl (zlepšení situace v nejbližším pololetí očekávalo 43 % firem, zhoršení jen 9 %).

⁵³ Se slábnoucí poptávkou se potýká i maloobchod v EU. Mezikvartální pokles tržeb ve 3. čtvrtletí 2023 (-0,3 %) zde nastal již pošesté v řadě. Za 1. až 3. čtvrtletí se tržby meziročně snížily o 2,2 %, k poklesu došlo v 19 členských státech – k nejvyššímu ve Slovinsku (-10,8 %), Maďarsku (-9,3 %) a Estonsku (-8,7 %). Maloobchod v ČR registroval šestý nejvyšší pokles mezi státy EU (u potravin pak čtvrtý nejvyšší). Výraznější hlubší propad než v Unii nastal v ČR u nepotravinářského zboží (-7,5 % vs. -1,1 %). Naopak růst tržeb za pohonné hmoty byl v ČR spolu se Slovenskem v EU nejvyšší. Objem tržeb ve 3. čtvrtletí 2023 v celém maloobchodu byl oproti roku 2019 v EU vyšší o 3,6 %, z toho v Rumunsku o 18 %, v Polsku o 21,5 %. Za předpandemickou úroveň naopak zaostával jen v osmi státech – nejvíce v ČR (-5,5 %), Belgii (-4,3 %) a Itálii (-4,0 %). Souhrnný ukazatel spotřebitelské důvěry v ČR se přitom významně neodlišoval od důvěry v celé EU.

Tržby v internetovém prodeji klesly druhý rok v řadě.

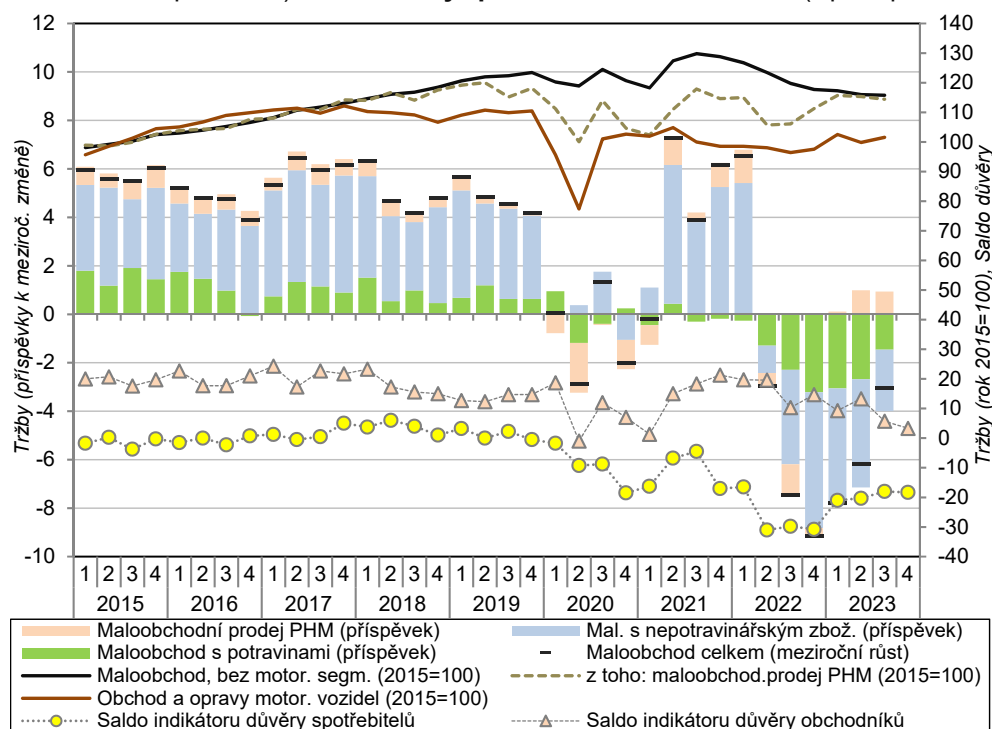
Na rekordním poklesu tržeb za potraviny se podílely velké řetězce i menší specializované prodejny.

Mírný růst tržeb v motoristickém segmentu obchodu byl tažen hlavně vyšší poptávkou po automobilech.

nepotravinářském zboží se nejzřetelněji projevilo více než 14% propad tržeb za výrobky převážně pro domácnost (zahrnující hlavně železářské zboží, barvy, sklo, potřeby pro kutily, elektro, nábytek a svítidla). Významný byl také meziroční pokles tržeb internetových prodejců (-5,1 %), k němuž došlo druhým rokem v řadě⁵⁴. Méně letos utržili i prodejci oděvů, obuvi a koženého zboží (-6,5 %⁵⁵, proti roku 2019 poptávka zaostala skoro o čtvrtinu). Mírněji klesly meziročně tržby specializovaným prodejnám s počítačovým a komunikačním zařízením či s farmaceutickým a zdravotnickým zbožím (proti roku 2019 však v nich byly vyšší o více než desetinu). Dařilo se prodejcům kosmetických a toaletních výrobků, kde tržby meziročně vzrostly o 1,5 %⁵⁶. Třetí rok v řadě se zvýšila poptávka v malém segmentu ostatního maloobchodu v nespécializovaných prodejnách (zahrnujícího typicky menší provozovny orientované na prodej různorodého drobného zboží, zpravidla ve slevových akcích). Prodejci potravin utržili meziročně o 6,6 % méně (v rámci 1. až 3. čtvrtletí šlo o nejhlubší pokles ve srovnatelné řadě od roku 2000). Slabší poptávku zde pocítily jak velké řetězce, tak malé specializované prodejny (v nichž mají nejvyšší váhu prodejci tabákových výrobků a také masa a masných výrobků).

Na růstu tržeb v motoristickém segmentu obchodu v 1. až 3. čtvrtletí (+3,9 % meziročně) se podílela zejména vyšší poptávka po motorových vozidlech, což souviselo s relativně příznivou situací celého automobilového průmyslu v Česku i EU. Snížily se naopak tržby za obchod s díly a příslušenstvím či za obchod, opravy a údržbu motocyklů. Oproti roku 2019 byly letos tržby v celém motoristickém segmentu obchodu stále mírně nižší (o 7,0 %) a zaostaly ve všech oborech (nejvíce v obchodu s díly a příslušenstvím).

Graf č. 8 Příspěvky dílčích odvětví k meziroční změně tržeb v maloobchodu* (reálně, v p. b.), **tržby v maloobchodu a v motoristickém segmentu obchodu**** (reálně, úroveň roku 2015=100, pravá osa), **saldo důvěry spotřebitelů i obchodníků***** (v p. b., pravá osa)

* Tržby jsou očištěny o kalendářní vlivy. ** Tržby jsou sezónně i kalendářně očištěny.
 *** Salda důvěry jsou sezónně očištěna a vyjadřují stav ve druhém měsíci daného čtvrtletí.

Zdroj: ČSÚ

⁵⁴ Situace se zlepšila ve 3. čtvrtletí 2023, kdy se meziroční pokles tržeb zastavil (+0,5 %). Velmi mírné oživení poptávky je zde patrné i z mezikvartálních temp, a to již od počátku letošního roku.

⁵⁵ Z toho ve 3. čtvrtletí 2023 činil pokles dokonce 11,8 %. To lze zčásti vysvětlit slabými tržbami v září, kdy spotřebitelé vlivem přetrvávajícího velmi teplého počasí odkládali nákupy podzimních kolekcí oblečení i obuvi.

⁵⁶ Z toho ve 3. čtvrtletí tempo růstu tržeb vystoupalo na 7,8 % a jejich objem dosáhl v tomto období absolutního maxima v celé řadě od roku 2000 (jako v jediném z hlavních sledovaných segmentů maloobchodu).

4. Vnější vztahy

Hodnota vývozu zboží se ve 3. čtvrtletí meziročně i mezičtvrtletně snižovala.

V kumulaci za 1. až 3. čtvrtletí 2023 hodnota vývozu zboží⁵⁷ dosáhla 3 296,0 mld. korun. To představuje meziroční nárůst o 34,7 mld. korun (1,1 %). Mírný přírůstek za celé období od začátku roku je výsledkem složitějšího vývoje v rámci jednotlivých čtvrtletí. Zatímco v 1. kvartálu vývoz výrazně meziročně narostl, ve 2. čtvrtletí jeho dynamika prudce oslabila. Ve 3. čtvrtletí již hodnota exportu zboží meziročně klesla o 78,3 mld. korun (-7,2 %) na 1 015,2 mld. Významnou roli na meziročním poklesu hodnoty vývozu měl i cenový vývoj, především propad cen minerálních paliv a dalších surovin⁵⁸. Sezónně očištěné údaje ukazují, že mezičtvrtletně došlo k výraznému poklesu hodnoty exportu zboží o 3,3 %.

Pokles vývozu do zemí EU byl ve 3. čtvrtletí výraznější než v případech mimounijních států.

Vývoz zboží do Evropské unie v kumulaci od začátku roku mírně meziročně vzrostl (+20,1 mld. korun, 0,8 %), podobně jako export mimo EU (+14,4 mld., 2,3 %). V samotném 3. čtvrtletí se silně meziročně propadl export do EU (-71,7 mld. korun, -8,2 %), zatímco pokles u mimounijních zemí byl méně výrazný (-6,7 mld., -3,1 %). Ve 3. čtvrtletí se meziročně propadl vývoz do většiny sledovaných zemí, nejvíce do Německa (-29,7 mld. korun, -8,8 %), na Slovensko (-13,2 mld., -12,2 %) a do Rakouska (-10,8 mld., -20,7 %)⁵⁹. Výrazně meziročně klesal také export do Francie (-4,3 mld. korun, -8,1 %), do Nizozemska (-3,2 mld., -8,7 %), do Spojených států (-3,2 mld., -10,8 %), do Itálie (-3,0 mld., -6,9 %), do Švédska (-2,4 mld., -14,0 %), do Ruska (-2,3 mld., -41,1 %) nebo do Číny (-2,3 mld., -19,4 %). Výraznější meziroční přírůstky byly ve 3. čtvrtletí zaznamenány jen v případě vývozu na Ukrajinu (+2,7 mld. korun, 41,4 %) a do Turecka (+2,5 mld., 18,0 %).

Ve 3. čtvrtletí klesal vývoz většiny zboží. Jednou z mála výjimek byl export motorových vozidel.

Celkově od začátku roku nejvíce rostl vývoz motorových vozidel (+134,3 mld. korun, 17,5 %), elektrických zařízení (+43,8 mld., 14,6 %), strojů a zařízení (+27,2 mld., 7,5 %) a potravinářských výrobků (+14,4 mld., 13,6 %). Naopak propadl byl zaznamenán zejména u vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-52,1 mld. korun, -58,1 %), základních kovů (-29,9 mld., -19,5 %), chemických látek a přípravků (-27,6 mld., -15,4 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů (-16,7 mld., -5,6 %) a dřeva a výrobků z něj (-13,3 mld., -27,9 %). V samotném 3. čtvrtletí meziročně klesl vývoz většiny produktů. Nejvíce se propadl export elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-31,5 mld. korun, -74,9 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů (-15,3 mld., -14,5 %), základních kovů (-9,9 mld., -21,8 %) a chemických látek a přípravků (-10,0 mld., -17,7 %). Klesal také export kovodělných výrobků (-3,8 mld. korun, -5,8 %), dřeva a výrobků z něj (-3,8 mld., -27,6 %), ropy a zemního plynu (-3,6 mld., -98,9 %), koksu a rafinovaných ropných výrobků (-3,0 mld., -18,3 %), pryžových a plastových výrobků (-2,7 mld., -5,2 %), papíru a výrobků z něj (-2,6 mld., -11,8 %), textilií (-2,1 mld., -13,5 %) nebo produktů zemědělství a myslivosti (-2,0 mld., -13,7 %). Nejvíce se meziročně zvýšil vývoz motorových vozidel (+12,4 mld. korun, 4,9 %). Přírůstek ale výrazně oslabil, a to zejména kvůli silné srovnávací základně loňského roku a mírně rostl také vývoz elektrických zařízení (+3,2 mld., 3,1 %) a potravinářských výrobků (+2,4 mld., 6,3 %).

Dovoz zboží se propadal.

Hodnota dovozu zboží od počátku roku do září dosáhla 3 219,8 mld. korun a meziročně tak klesla o 191,6 mld. (-5,6 %). Také v případě importu se vývoj ve 2. a 3. čtvrtletí výrazně lišil od pozitivnějšího počátku roku. V samotném 3. čtvrtletí hodnota dovozu meziročně klesla

⁵⁷ Údaje za zahraniční obchod se zbožím od roku 2020 jsou přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu, viz <https://www.czso.cz/csu/czso/aktualizace-metody-propoctu-zahranicni-obchod-se-zbozim>. Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje sezónně neočištěné a v běžných cenách.

⁵⁸ Ceny vývozu zboží se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně snížily o 4,4 % a mezičtvrtletně vzrostly o 0,7 %. Ceny ostatních surovin meziročně klesly o 23,0 % (především korku a dřeva), minerálních paliv o 18,8 % (elektřiny, ropných výrobků a uhlí) a chemikálií o 13,4 % (zvláště organických chemikálií a plastů).

⁵⁹ U všech tří zemí byl vývoz ovlivněn propadem cen elektřiny. V případě Německa se ve 3. čtvrtletí meziročně snížila hodnota vývozu elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu o 16,4 mld. korun, export elektřiny na Slovensko se propadl o 9,0 mld. korun a do Rakouska o 5,4 mld.

o 142,5 mld. korun (-12,3 %) na 1 015,4 mld. a cenový vývoj hrál výraznou roli⁶⁰. Podle sezónně očištěných údajů se dovoz ve 3. kvartálu mezičtvrtletně snížil o 2,5 %. Propad cen surovin byl patrný i na teritoriálním rozkladu vývoje dovozu. V kumulaci od počátku roku se dovoz z EU meziročně snížil o 66,2 mld. korun (-3,2 %), zatímco import ze zemí mimo EU, kde suroviny převažují, klesl o 128,3 mld. (-9,7 %). V samotném 3. čtvrtletí se hodnota dovozu zboží z EU meziročně propadla o 49,4 mld. korun (-7,3 %) a mimo EU o 92,9 mld. (-19,5 %). Nejvíce meziročně klesl dovoz z Ruska (-69,1 mld. korun, -77,0 %) a Číny (-25,4 mld., -16,8 %). U Číny šlo o první pokles importu od 1. čtvrtletí 2020 a nejhlubší zaznamenaný propad v celé časové řadě. Výrazně nižší byl také dovoz z Polska (-15,3 mld. korun, -15,0 %) a Německa (-14,6 mld., -5,8 %). Meziročně klesla také hodnota dovozu z Rakouska (-4,0 mld. korun, -12,7 %), Francie (-3,8 mld., -10,8 %), Belgie (-3,0 mld., -16,1 %), Nizozemska (-2,5 mld., -9,2 %), Spojených států (-2,5 mld., -7,1 %) nebo ze Slovenska (-2,1 mld., -3,9 %). Podobně jako v předchozích několika čtvrtletích silně rostl dovoz z Norska (+13,1 mld. korun, 397,1 %)⁶¹ a vyšší byl také v případě Kazachstánu (+2,5 mld., 274,9 %).

Ve 3. čtvrtletí klesal dovoz většiny druhů zboží.

V kumulaci od začátku roku se nejvíce propadla hodnota dovozu ropy a zemního plynu (-130,7 mld. korun, -50,1 %), základních kovů (-57,7 mld., -19,4 %) a chemických látek a přípravků (-40,1 mld., -13,4 %), ale import klesl u většiny druhů zboží. Zmíněný propad vyvažovala motorová vozidla (+55,3 mld. korun, 13,0 %), elektrická zařízení (+44,8 mld., 14,8 %) a stroje a zařízení (+11,2 mld., 3,8 %). V samotném 3. čtvrtletí meziročně klesal dovoz téměř všech druhů zboží a výjimečné nárůsty dosahovaly jen řádu stovek milionů korun, jako byl případ motorových vozidel (+1,5 mld. korun, 1,0 %) a ostatních dopravních prostředků a zařízení (+1,1 mld., 9,1 %). Nejvíce se ve 3. čtvrtletí meziročně propadl dovoz ropy a zemního plynu (-59,6 mld. korun, -58,7 %), základních kovů (-19,0 mld., -21,3 %) a chemických látek a přípravků (-16,1 mld., -16,4 %). Významný byl také pokles u počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (-8,8 mld. korun, -7,2 %), elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-5,1 mld., -54,4 %), ostatních výrobků zpracovatelského průmyslu (-4,7 mld., -17,7 %), černého a hnědého uhlí a lignitu (-4,3 mld., -49,4 %), papíru a výrobků z něj (-4,2 mld., -22,2 %), elektrických zařízení (-3,8 mld., -3,4 %), pryžových a plastových výrobků (-3,5 mld., -6,9 %) nebo strojů a zařízení (-2,3 mld., -2,4 %).

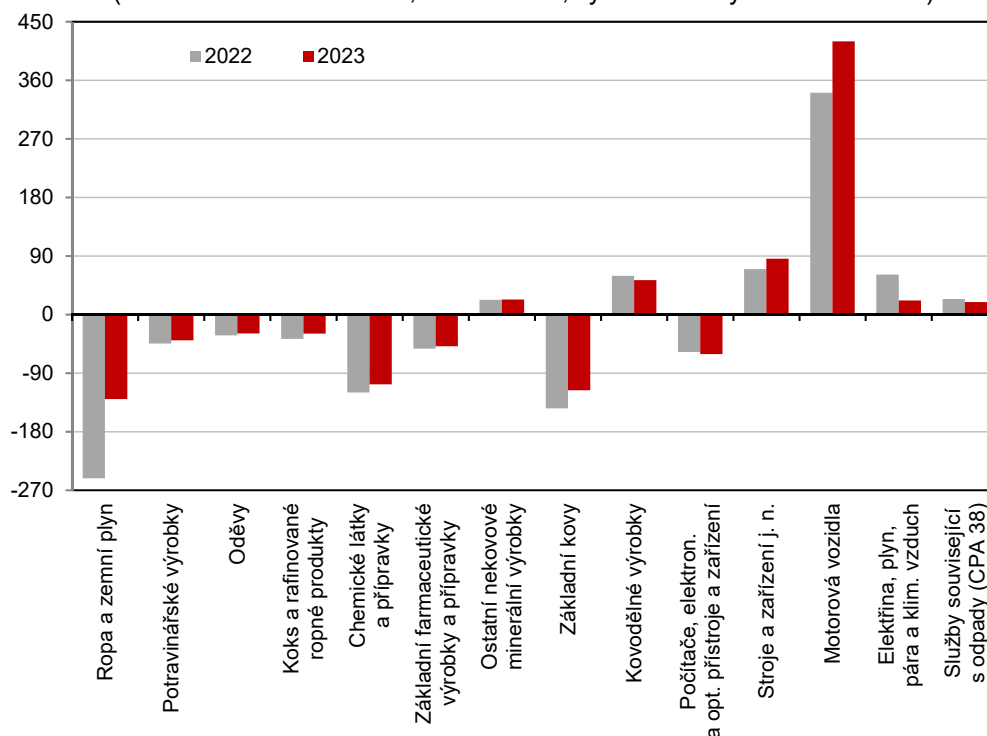
Bilance obchodu se zbožím se meziročně výrazně zlepšovala.

Bilance zahraničního obchodu se zbožím dosáhla v kumulaci od začátku roku 76,2 mld. korun a oproti rekordně hlubokému schodku ze stejného období loňského roku se zlepšila o 226,3 mld. Celkový přebytek je výsledkem zejména prvních dvou čtvrtletí. Ve 3. čtvrtletí byla bilance téměř vyrovnaná, když dosáhla jen drobného deficitu ve výši -0,2 mld. korun. I tak šlo meziročně o 64,1 mld. korun lepší výsledek. Mezičtvrtletně se sezónně očištěná bilance zahraničního obchodu se zbožím zhoršila. V kumulaci od začátku roku se přebytek bilance zahraničního obchodu se zeměmi EU meziročně zlepšil o 86,4 mld. korun a deficit se zeměmi mimo EU se zmírnil o 142,7 mld. V samotném 3. čtvrtletí došlo k meziročnímu zhoršení bilance obchodu s EU o 22,3 mld. korun, ale deficit s mimounijními zeměmi se zmírnil o 86,2 mld. Meziročně se nejvíce zlepšila bilance obchodu s Ruskem (+66,7 mld. korun), Čínou (+23,0 mld.) a s Polskem (+13,7 mld.). Zlepšila se také bilance zahraničního obchodu s Ukrajinou (+3,8 mld. korun), Tureckem (+3,3 mld.), Velkou Británií (+2,3 mld.) nebo Ázerbájdžánem (+2,0 mld.). Výrazné meziroční zhoršení bilance bylo zaznamenáno u obchodu s Německem (-15,0 mld. korun), s Norskem (-14,4 mld.) a se Slovenskem (-11,1 mld.). Horší byl také výsledek v případě Rakouska (-6,8 mld.), Kazachstánu (-3,4 mld.), Švédska (-2,3 mld.) nebo Izraele (-2,1 mld.).

⁶⁰ Ceny dovozu zboží ve 3. čtvrtletí meziročně klesly o 11,2 % a mezičtvrtletně vzrostly o 1,3 %. Ceny minerálních paliv byly meziročně nižší o 44,7 % (hlavně plynu a elektřiny), ostatních surovin o 17,2 % (především rud kovů a kovového odpadu) a chemikálií o 12,0 % (zvláště plastů).

⁶¹ Norsko představuje „nový“ zdroj zemního plynu a náhradu za výpadek u dovozu této komodity z Ruska.

Graf č. 9 Bilance zahraničního obchodu se zbožím ve statistice zahraničního obchodu (kumulace 1. až 3. čtvrtletí, v mld. korun, vybrané oddíly klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Za zlepšením salda stál většinou obchod s ropou a zemním plynem.

Na meziročním zlepšení bilance zahraničního obchodu se zbožím v kumulaci za 1. až 3. čtvrtletí se nejvíce podílel obchod s ropou a zemním plynem (+121,7 mld. korun), motorovými vozidly (+79,1 mld.) a základními kovy (+27,8 mld.). V kumulaci od začátku roku se výrazně zhoršila zejména bilance obchodu s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (-39,7 mld. korun). V samotném 3. čtvrtletí ve směru zlepšení bilance působil zejména obchod s ropou a zemním plynem (+56,0 mld. korun). Zlepšení salda u ostatních druhů zboží bylo méně výrazné. Bilance obchodu s motorovými vozidly se zlepšila o 11,0 mld. korun, se základními kovy o 9,1 mld., s elektrickými zařízeními o 7,0 mld., s chemickými látkami a přípravky o 6,1 mld., s černým uhlím a lignitem o 3,9 mld., s ostatními výrobky zpracovatelského průmyslu o 3,9 mld., se stroji a zařízeními o 2,4 mld. a s oděvy o 2,3 mld. Na druhé straně největší meziroční zhoršení bilance měl ve 3. kvartálu obchod s elektřinou, plynem, párou a klimatizovaným vzduchem (-26,4 mld. korun). S odstupem následovaly počítače, elektronické a optické přístroje (-6,5 mld. korun), produkty lesnictví a těžby dřeva (-3,1 mld.), produkty zemědělství a myslivosti (-2,9 mld.), dřevo a dřevěné výrobky (-2,2 mld.) nebo kovodělné výrobky (-2,1 mld.).

5. Ceny

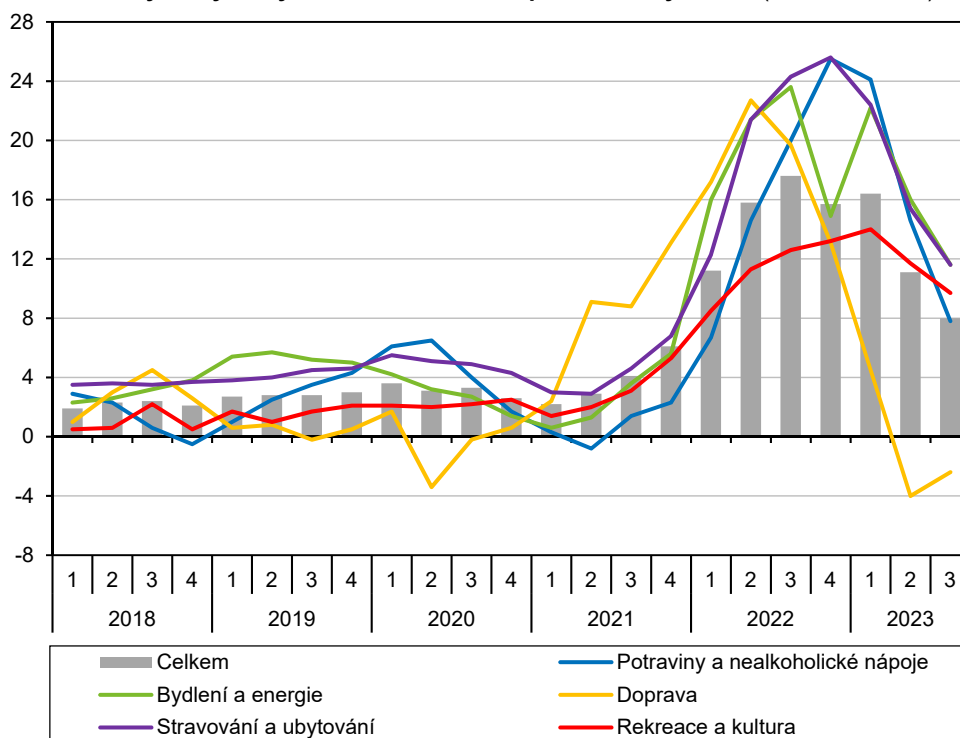
Meziroční růst celkové cenové hladiny ve 3. čtvrtletí zpomalil.

Celková cenová hladina měřená deflátorem HDP se ve 3. čtvrtletí meziročně zvýšila o 7,4 %. Jde o znatelný propad tempa ve srovnání s předchozími dvěma kvartály, kdy cenová hladina vzrostla o více než desetinu. Deflátor výdajů na spotřebu ukázal na meziroční nárůst o 6,9 %, přičemž statky, které spotřebovávaly domácnosti, byly dražší o 7,4 % a vládní spotřeba o 6,0 %. Cenová hladina u kapitálových výdajů meziročně vzrostla o 0,7 %, z toho samotné investiční statky zdražily o 4,2 %. Meziroční směnné relace dosáhly 103,7 %. Výrazně pozitivní byly směnné relace zahraničního obchodu se zbožím (3,8 %) i službami (2,8 %). Mezičtvrtletně se celková cenová hladina zvýšila o 0,8 %, z toho přírůstek u spotřebních statků dosáhl 0,8 %, u výdajů na tvorbu hrubého kapitálu 0,6 % a mezičtvrtletní směnné relace dosáhly 100,2 %.

Meziroční růst spotřebitelských cen dál zpomaloval.

Index spotřebitelských cen ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně vzrostl o 8,0 %. Šlo o další zpomalení tempa a nejmírnější přírůstek od 4. čtvrtletí 2021. Zmírnění meziroční dynamiky opět nejvíce ovlivňoval vývoj cen potravin a nealkoholických nápojů a bydlení, vody, energie a paliv. Ve srovnání s 2. čtvrtletím se ale zmírnilo také proinflační působení cen bytového vybavení a zařízení domácnosti a oprav, rekreací a kultury, stravování a ubytování nebo ostatního zboží a služeb⁶². K celkovému meziročnímu růstu spotřebitelských cen nadále nejvíce přispívalo bydlení a energie, potraviny a nealkoholické nápoje, rekreace a kultura a stravování a ubytování. Ve směru meziročního poklesu působily jen ceny dopravy. Ceny zboží meziročně vzrostly úhrnem o 8,6 % a služeb o 7,1 %. Mezičtvrtletně se spotřebitelské ceny ve 3. kvartálu zvýšily o 0,7 %, což představuje mírné posílení tempa.

Graf č. 10 Ceny ve vybraných oddílech indexu spotřebitelských cen (meziročně v %)

Zdroj: ČSÚ

Růst cen bydlení a energií zpomalil pod vlivem mírnějšího navýšení cen energií.

Meziroční růst cen bydlení a energií ve 3. čtvrtletí zpomalil na 11,6 %. Hlavním důvodem byla vysoká srovnávací základna loňského roku. Nejvíce ke zpomalení přispělo zmírnění meziročního navýšení cen elektrické a tepelné energie, plynu a paliv

⁶² Zahnuje služby osobní péče a osobní potřeby a doplňky, sociální péči, pojištění a další finanční služby apod.

na 24,7 %. Mírnější byl i růst nákladů na běžnou údržbu a drobné opravy bytu (8,2 %) i imputovaného nájemného⁶³ (0,4 %). Ceny ostatních služeb souvisejících s bydlením si udržovaly stabilně silné tempo růstu (15,3 %). Posílil meziroční růst cen nájemného z bytu (7,7 %). Ceny bydlení a energií ve 3. kvartálu mezičtvrtletně vzrostly o 0,4 %.

Růst cen potravin a nealkoholických nápojů výrazně zbrzdil.

Ceny potravin a nealkoholických nápojů ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 7,8 %. Tempo tak opět výrazně zpomalilo. Znatelně též zpomalil meziroční přírůstek cen mléka, sýrů a vajec (ze 17,4 % na 4,0 %) a masa (z 8,6 % na 2,5 %). Mírnější, ale stále vysoký byl růst cen cukru, marmelády, medu, čokolády, cukrovinek a cukrářských výrobků (15,8 %), ostatních potravinářských výrobků (12,2 %), pekárenských výrobků a obilovin (10,4 %) a ovoce (9,0 %). Do výrazného meziročního poklesu se dostaly ceny olejů a tuků (-10,8 %). Dál mírně posílil předtím vysoký meziroční růst cen zeleniny (24,6 %). Ceny potravin a nealkoholických nápojů mezičtvrtletně klesly o 1,6 %. Stabilně silný příspěvek k meziročnímu růstu cen mají ceny alkoholických nápojů a tabáku, jejichž dynamika ve 3. čtvrtletí posílila na 7,2 %. Mezičtvrtletně se ceny alkoholických nápojů a tabáku zvýšily o 1,8 %.

Postupně zpomaluje meziroční růst cen služeb.

Ve 3. čtvrtletí zmírnil meziroční růst cen stravování a ubytování na 11,6 %, a to pod vlivem vývoje u stravovacích (11,5 %) i ubytovacích služeb (13,0 %). Mezičtvrtletně se ceny stravování a ubytování zvýšily o 1,8 %. Podobně zmírnila meziroční dynamika u cen rekreací a kultury (9,7 %). Méně zdražovaly dovolené s komplexními službami (13,5 %) i ostatní rekreační vybavení; květiny, zahrady a domácí zvířata (9,4 %). Mezičtvrtletně rekreace a kultura zdražily o výrazných 5,2 %. Ceny ostatního zboží a služeb se meziročně zvýšily o 8,0 % a mezičtvrtletně stagnovaly (-0,1 %). Ceny vzdělávání meziročně vzrostly o 7,0 % a mezičtvrtletně o 2,0 %. Ceny zdraví byly meziročně vyšší o 8,9 % a mezičtvrtletně o 1,0 %. Ceny pošt a telekomunikací byly meziročně vyšší o 4,7 % (posílil zejména růst cen poštovních služeb na 21,3 %) a mezičtvrtletně vzrostly o 1,2 %.

Ceny odívání a obuvi nadále silně rostly.

Ve 3. čtvrtletí se od sebe odchytil vývoj cen odívání a obuvi a bytového vybavení a zařízení domácnosti a oprav. V minulých letech pod vlivem zdražení dopravy i materiálů a také pod tlakem rostoucí postpandemické poptávky značně posilovaly ceny v obou oddílech. Zatímco ceny oděvů a obuvi ve 3. čtvrtletí dál silně meziročně rostly (10,4 %) a mezičtvrtletně se zvýšily o 0,3 %, přírůstek cen bytového vybavení a zařízení a oprav oslabil na 5,2 % a mezičtvrtletně zde došlo k poklesu o 1,0 %.

Jediným oddílem spotřebitelského koše, kde ceny klesaly, byla doprava.

Ceny dopravy byly ve 3. čtvrtletí meziročně nižší o 2,4 % a pokles se tak zmírnil. Důvodem byl zejména méně výrazný propad nákladů na provoz osobních dopravních prostředků (4,7 %). Mírnější byl meziroční růst cen dopravních služeb (9,7 %). Do meziročního poklesu se dostaly ceny nákupů automobilů, motocyklů a jízdních kol (-2,3 %). Ceny dopravy mezičtvrtletně vzrostly o 2,0 %

Růst spotřebitelských cen v EU zpomalil.

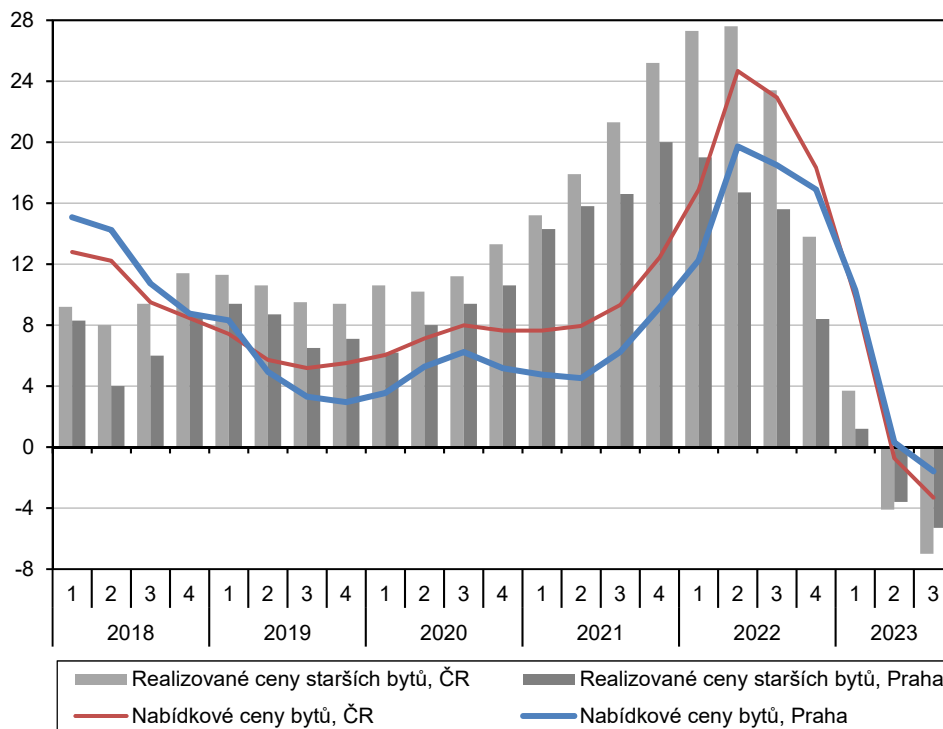
Meziroční přírůstek harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP)⁶⁴ v EU ve 3. čtvrtletí zpomalil na 5,7 %. Ke zpomalení přispěl zejména vývoj u cen potravin a nealkoholických nápojů (zpomalení na 10,8 %) a dále bydlení a energií (0,7 %). Mezičtvrtletně se spotřebitelské ceny v EU ve 3. čtvrtletí zvýšily o 0,6 %. Nejvíce přitom rostly ceny rekreací a kultury (2,8 %), stravování a ubytování (2,6 %) a dopravy (1,9 %). Mezičtvrtletně nižší byly v EU ceny oděvů a obuvi (-7,0 %), pošt a telekomunikací (-0,5 %) a shodně o 0,1 % klesly ceny potravin a nealkoholických nápojů a bydlení a energií. Nejsilnější meziroční přírůstek HICP ve 3. čtvrtletí vykázaly Maďarsko

⁶³ Imputované nájemné vyjadřuje náklady vlastnického bydlení. Kromě samotných cen bydlení zahrnuje i náklady na výstavbu a renovace a další poplatky. Více na: <https://www.czso.cz/csu/czso/metodicka-poznamka-k-indexu-spotrebitelskych-cen-imputovane-najemne>.

⁶⁴ Oproti indexu spotřebitelských cen, který ČSÚ pro českou ekonomiku sestavuje, HICP neobsahuje imputované nájemné, což bývá zdrojem rozdílů mezi HICP a Indexem spotřebitelských cen.

(14,6 %), Slovensko (9,6 %) a Česko (9,5 %). Nejmírněji rostly ceny v Belgii (1,6 %), Dánsku (2,0 %) a Španělsku (2,6 %). V případě mezičtvrtletního růstu HICP vedly žebříček Chorvatsko (2,5 %), Kypr (2,5 %) a Malta (2,0 %). Ceny se mezičtvrtletně snížily v Itálii (-0,7 %), Finsku (-0,3 %) a v Lotyšsku, Litvě a Polsku (shodně o 0,2 %).

Graf č. 11 Ceny nemovitostí (meziroční změna, v %)

Zdroj: ČSÚ

Ceny bytů ve 3. čtvrtletí meziročně klesaly.

Ve 3. čtvrtletí 2023 pokračoval pokles nabídkových cen bytů. Celkově v ČR klesly nabídkové ceny mezičtvrtletně o 0,3 % a meziročně o 3,3 %. Meziroční pokles nabídkových cen byl hlubší v případě bytů mimo Prahu (-5,2 %), kde také pokračovalo mezičtvrtletní snižování (-0,6 %). V Praze se nabídkové ceny bytů meziročně snížily o 1,6 % a šlo o jejich první meziroční pokles od 1. čtvrtletí 2012. Mezičtvrtletně ale nabídkové ceny bytů v Praze stagnovaly. Realizované ceny starších bytů v posledních čtvrtletích klesají výrazněji než ty nabídkové a ani ve 3. čtvrtletí 2023 se to nezměnilo. Meziroční pokles realizovaných cen starších bytů v ČR se prohloubil na 7,0 % a mezičtvrtletně ceny klesly o 0,3 %. Ceny starších bytů mimo Prahu se meziročně propadly o 7,4 % a mezičtvrtletně o 0,6 %. V Praze trval meziroční pokles realizovaných cen starších bytů (-5,3 %), mezičtvrtletně ale došlo k nárůstu o 0,8 %. Po čtyřech kvartálech mezičtvrtletních poklesů ve 3. čtvrtletí mírně vzrostly realizované ceny nových bytů v Praze (0,3 %), meziročně ale stále zaostávaly (-5,7 %).

Růst cen průmyslových výrobců opět zpomalil.

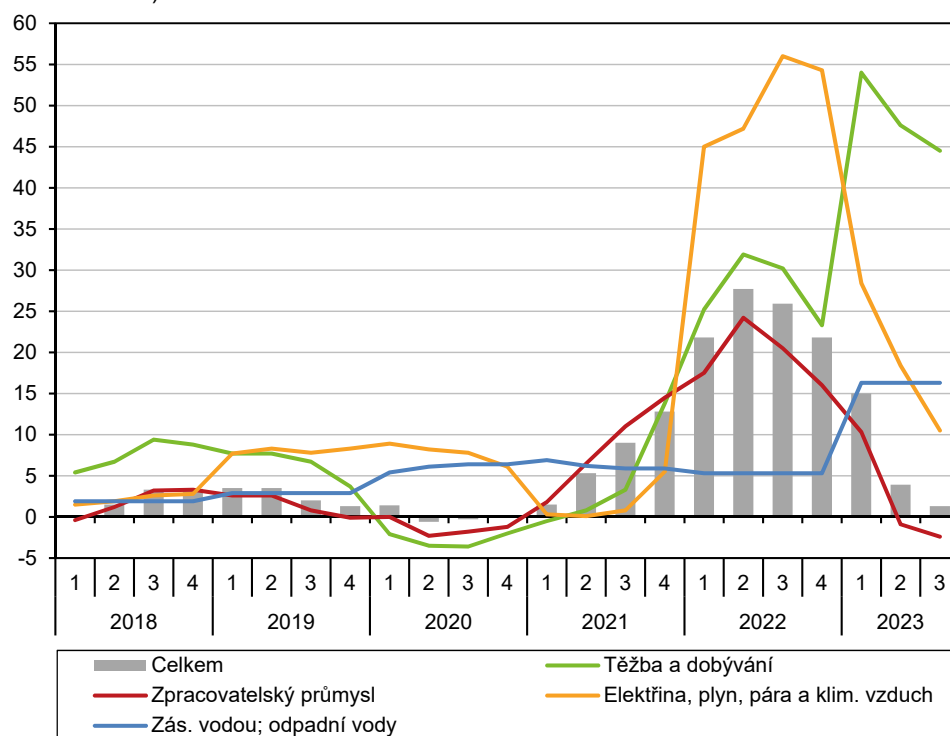
Meziroční růst cen průmyslových výrobců se ve 3. čtvrtletí dál zmírnil na 1,3 %. Mezičtvrtletně se ceny průmyslových výrobců snížily o 0,4 %. Hlavní podíl na meziročním zpomalení měly ceny výrobků a služeb zpracovatelského průmyslu, jejichž pokles se prohloubil na 2,4 %. Výrazný vliv silné srovnávací základny byl patrný na surovinách a výrobcích silně na nich závislých, jako jsou koks a rafinované ropné výrobky⁶⁵, dřevo a dřevěné výrobky (-19,5 %), chemické látky a přípravky (-18,2 %), základní kovy (-15,2 %) nebo papír a výrobky z něj (-10,4 %). Meziročně nižší byly také ceny textilií (-1,9 %), pryžových a plastových výrobků (-3,0 %), kovodělných výrobků (-1,8 %). Výrazně zpomalil meziroční růst cen ostatních nekovových

⁶⁵ Přesné hodnoty ukazatele nejsou uvedeny kvůli ochraně individuálních dat.

minerálních výrobků (10,0 %), tiskařských a nahrávacích služeb (7,4 %), nábytku (3,5 %) a potravinářských výrobků (3,0 %). Jen mírně zpomalil přírůstek cen strojů a zařízení (7,3 %), ostatních dopravních prostředků a zařízení (6,5 %), počítačů, elektronických a optických přístrojů a zařízení (2,4 %). Stabilní byl růst cen nápojů (12,8 %), oprav, údržby a instalace strojů a zařízení (9,6 %), motorových vozidel (3,3 %) a usní a souvisejících výrobků (2,6 %). Mírně posílil meziroční růst cen oděvů (9,4 %), základních farmaceutických výrobků a přípravků (4,9 %) a elektrických zařízení (2,4 %).

Graf č. 12 Ceny hlavních skupin průmyslových výrobců (meziroční změna, v %, podle klasifikace CPA)

Zdroj: ČSÚ

Ceny těžby a dobývání nadále silně rostly.

Ceny těžby a dobývání ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 44,5 %, zejména pod vlivem cen černého a hnědého uhlí a lignitu (71,1 %) a ropy a zemního plynu (22,2 %). Meziročně vyšší byly i ceny ostatní těžby a dobývání nerostných surovin (21,0 %), zahrnující zejména stavební materiály. Meziroční růst cen elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu se zmínil na 10,5 % a ceny zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami byly vyšší o 16,3 %.

Ceny průmyslových výrobců v EU se meziročně propadly.

Ceny průmyslových výrobců v EU⁶⁶ se ve 3. čtvrtletí meziročně propadly o 9,5 %. Do hlubokého poklesu se dostaly ceny těžby a dobývání (-31,6 %) a elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-31,1 %), meziročně nižší byly i ceny ve zpracovatelském průmyslu (-0,6 %). Ceny průmyslových výrobců ve 3. čtvrtletí meziročně klesly ve většině zemí EU, nejvíce v Irsku (-43,8 %), Bulharsku (-26,2 %) a Itálii (-16,1 %). Česko s přírůstkem 1,3 % patřilo mezi sedmičku výjimek. Nejvíce meziročně rostly ceny průmyslových výrobců v Lucembursku (24,2 %), v Maďarsku (10,9 %) a na Slovensku (9,2 %). Mezičtvrtletně klesly ceny průmyslových výrobců v EU počtvrté v řadě, a to o 1,1 %. Výrazně mezičtvrtletně klesly ceny těžby a dobývání (-5,3 %) i elektřiny, plynu, páry a klimatizovaného vzduchu (-3,2 %) a mírně nižší byly také ve zpracovatelském průmyslu (-0,2 %). Nejvýraznější mezičtvrtletní pokles cen průmyslových výrobců

⁶⁶ Bez cen zásobování vodou a služeb souvisejících s odpadními vodami.

zaznamenaly Irsko (-5,3 %), Belgie (-2,8 %) a Polsko (-2,5 %) a naopak nejsilněji rostly ceny v Lucembursku (25,2 %), Řecku (2,2 %) a Chorvatsku (2,2 %).

Růst cen stavebních prací zpomalil.

Ve 3. čtvrtletí se počtvrté v řadě zmírnil meziroční růst cen stavebních prací. Ty byly podle odhadů meziročně vyšší o 4,1 %. Oproti 2. kvartálu vzrostly ceny stavebních prací o 0,3 %. Ceny materiálů a výrobků spotřebovaných ve stavebnictví meziročně prakticky stagnovaly (0,3 %) a mezičtvrtletně klesly o 1,4 %.

Zmírnění růstu cen tržních služeb bylo ovlivněno zejména cenami reklamních služeb a průzkumu trhu.

Meziroční růst cen tržních služeb ve 3. čtvrtletí oslabil na 5,3 %. Zpomalení bylo ovlivněno zejména vývojem cen reklamních služeb a průzkumu trhu (pokles o 0,8 %) a dále zmírněním růstu cen pozemní a potrubní dopravy na 3,5 %. K meziročnímu růstu cen tržních služeb nejvíce přispívaly ceny služeb v oblasti programování a souvisejícího poradenství (meziroční růst o 8,2 %), ceny služeb v oblasti nemovitostí (6,8 %), ceny služeb v oblasti zaměstnání (22,3 %) a výše zmíněné ceny pozemní a potrubní dopravy. Významnější vliv na celkový růst měly i ceny skladování a podpůrných služeb v dopravě (3,9 %), poštovních a kurýrních služeb (12,9 %), informačních služeb (12,4 %) nebo architektonických a inženýrských služeb a technických zkoušek a analýz (3,9 %). Mezičtvrtletně se ceny tržních služeb snížily o 0,6 %.

Ceny rostlinné výroby se vlivem silné základny loňského roku meziročně propadaly.

Ceny zemědělské výroby (včetně ryb) se ve 3. čtvrtletí meziročně snížily o 14,7 % a jejich propad se prohloubil. Vliv měla zejména vysoká srovnávací základna loňského roku, zejména v rostlinné výrobě. Mezičtvrtletně se ceny zemědělské výroby snížily o 8,7 %. Ceny rostlinné výroby se propadly meziročně o 22,5 %. Pokles se dále prohluboval u obilovin (-32,4 %, z toho ceny pšenice klesly o 35,8 %, žita o 29,0 %, ječmene o 26,6 %, kukuřice o 26,2 % a ovsu o 10,8 %). Hluboké snížení se týkalo rovněž průmyslových plodin (-30,7 %), zejména olejnin (-35,4 %). Naopak meziročně rostly ceny krmných plodin (8,9 %), zeleniny a zahradnických produktů (16,7 %), výrazně posílil meziroční růst cen brambor (53,9 %) a vyšší byly i ceny ovoce (10,0 %). Ceny živočišné výroby se ve 3. kvartálu meziročně snížily o 2,2 %, poprvé od 2. čtvrtletí 2021. Ceny hospodářských zvířat byly meziročně vyšší o 8,5 %, jejich růst ale zmírnil. Přitom ceny skotu klesly meziročně o 1,5 %, ceny prasat a selat byly vyšší o 24,2 % (téměř neměnné tempo oproti předchozímu čtvrtletí) a drůbeže o 1,0 %. Ceny mléka se meziročně propadly o 12,3 % a růst cen vajec zmírnil na 19,0 %.

Ceny vývozu meziročně klesly.

Ve 3. čtvrtletí byl meziroční pohyb cen zahraničního obchodu poměrně silně ovlivněn vývojem směnného kurzu. Koruna byla meziročně silnější vůči euru i dolaru a prohlubovala tak meziroční pokles cen⁶⁷. Ceny vývozu zboží ve 3. čtvrtletí meziročně klesly o 4,4 % a propad se prohloubil. Ceny vývozu zboží mezičtvrtletně mírně vzrostly (0,7 %). Nejvíce meziročně klesaly ceny vývozu ostatních surovin⁶⁸ (-23,0 %), minerálních paliv a maziv (-18,8 %) a chemikálií (-13,4 %). Nižší byly i ceny polotovarů⁶⁹ (-7,4 %) a potravin a živých zvířat (-5,3 %). Naopak silně meziročně rostly ceny exportu nápojů a tabáku (14,7 %) a meziročně vyšší byly ceny strojů a dopravních prostředků (1,5 %) i průmyslového spotřebního zboží (0,9 %).

Ceny dovozu byly meziročně výrazně nižší.

Ceny dovozu zboží se ve 3. čtvrtletí meziročně propadly o 11,2 % a mezičtvrtletně byly vyšší o 1,3 %. Podobně jako na straně exportu, také v případě dovozu se nejvíce meziročně propadaly ceny minerálních paliv (-44,7 %), ostatních surovin (-17,2 %) a chemikálií (-12,0 %). Meziročně zaostávaly také ceny polotovarů (-7,1 %) a strojů a dopravních prostředků (-1,9 %). Výrazně meziročně narostly ceny nápojů a tabáku

⁶⁷ Podle údajů ČNB byl ve 3. čtvrtletí 2023 průměrný kurz koruny vůči euru 24,136 CZK/EUR. V roce 2022 to bylo 24,573 CZK/EUR. Kurz dolaru meziročně výrazně posílil. Ve 3. čtvrtletí 2022 činil průměr 24,402 CZK/USD a letos 22,173 CZK/USD.

⁶⁸ SITC 2 – suroviny nepoživatelné s výjimkou paliv.

⁶⁹ SITC 6 – tržní výrobky tříděné hlavně podle materiálu.

(20,9 %) a rostly i v případě průmyslového spotřebního zboží (3,8 %) a potravin a živých zvířat (3,1 %). Meziroční směnné relace zahraničního obchodu se zbožím ve 3. čtvrtletí dosáhly 107,7 %. K výrazně kladné hodnotě celkových směnných relací přispěl obchod s minerálními palivy (směnné relace zde dosáhly 146,8 %) a se stroji a dopravními prostředky (103,5 %). Naopak záporné byly meziroční směnné relace obchodu s potravinami a živými zvířaty (91,8 %), ostatními surovinami (93,0 %), nápoji a tabákem (94,9 %), průmyslovým spotřebním zbožím (97,2 %), chemikáliemi (98,4 %) a polotovary (99,6 %). Mezičtvrtletní směnné relace zahraničního obchodu se zbožím byly záporné a činily 99,4 %.

6. Trh práce

Na trhu práce docházelo k částečnému ochlazení, nerovnováha mezi nabídkou a poptávkou se zmírnila. Situace v jednotlivých odvětvích se ale lišila.

Již více než rok trvajících stagnace výkonu tuzemské ekonomiky se s odstupem začíná projevovat i na pracovním trhu. Jeho částečné zchlazení se ve 3. čtvrtletí demonstrovalo mezikvartálním poklesem zaměstnanosti a mírným růstem nezaměstnanosti či lehkým úbytkem volných pracovních míst. Napříč hlavními odvětvími se snižoval i počet firem uvádějících nedostatek zaměstnanců jako bariéru svého růstu. Vzrostla velikost potenciální pracovní rezervy (z řad neaktivních osob), ta ovšem stále zůstávala omezená. Pozitivní impuls pro pracovní trh představovala postupná integrace ukrajinských uprchlíků. Podniky ve snaze optimalizovat výrobní náklady stále intenzivně poptávaly zahraniční pracovníky i z dalších mimoevropských zemí. Řada odvětví (zejména ve službách) se stále rozvíjela a vytvářela nová pracovní místa také pro pracovníky s vyšší kvalifikací. Relativně příznivé postavení zaměstnanců na trhu práce doprovázené přetrvávajícím silným růstem nákladů domácností (např. v oblasti bydlení) zvyšovalo tlak na mzdový růst. Nominální tempo průměrných mezd ale během roku spíše lehce sláblo. Díky znatelné deflační tendenci v ekonomice se ovšem meziroční pokles kupní síly mezd výrazně zmírnil a v několika významných odvětvích byl již registrován růst reálných výdělků.

Mezikvartální růst zaměstnanosti se ve 3. čtvrtletí zastavil.

Zatímco letos v 1. čtvrtletí celková zaměstnanost⁷⁰ v tuzemské ekonomice mezikvartálně stagnovala, v následujícím období vzrostla o celé 1 % (především zásluhou oživení ve zpracovatelském průmyslu i v uskupení obchod, doprava, ubytování a pohostinství) a fyzický počet pracovníků současně vystoupal na rekordní úroveň (5,51 mil.). Během 3. čtvrtletí ale nastala určitá korekce, neboť zaměstnanost klesla o 0,7 %⁷¹ (v absolutním vyjádření se snížila i pod úroveň roku 2019) a ochlazení pracovního trhu signalizovala prakticky všechna hlavní odvětví. V meziročním srovnání ovšem růst zaměstnanosti zatím přetrvával, byť jeho tempo během dosavadní části roku postupně sláblo. V úhrnu za tři čtvrtletí přibylo proti loňsku 0,9 % (47 tis.) pracovníků⁷². Na vyšší zaměstnanosti se celou třetinou podílelo oživení podnikatelské činnosti. Stavby sebezaměstnaných⁷³ se rozšířily o 2,2 % (nejvíce po roce 2010), a to zejména díky stavebnictví (+7 tis.), relativně nejvíce jich pak přibylo i vlivem nižší loňské základny v informačních a komunikačních činnostech (+9 %) a finančnictví (+6 %). Alespoň mírný růst počtu drobných podnikatelů nastal takřka ve všech hlavních odvětvích. Navzdory tomu setrval jejich počet v letošním 3. čtvrtletí stále významně pod úrovní z roku 2019 (–5 %, 38 tis. osob)⁷⁴.

Meziročně zatím stále přibývali pracovníci i díky významnému oživení drobného podnikání, jež nastalo napříč hlavními odvětvími.

Počet zaměstnanců se zvýšil téměř výhradně jen v terciárním sektoru. V rámci něj pokračoval dlouhodobě svižný růst zaměstnanosti ve veřejných službách a také v oblasti IT.

Samotných zaměstnanců přibylo v 1. až 3. čtvrtletí meziročně 0,7 % (z toho ve 3. čtvrtletí se jejich přírůstek ztenčil pod 10 tis., tedy na nejnižší hodnotu od vrcholu pandemie na počátku roku 2021). Ve zpracovatelském průmyslu se vlivem silného růstu výrobních nákladů i vážnoucí zahraniční poptávky projevilo postupné zhoršování situace zaměstnanců a zejména energeticky náročné obory stále častěji přistupovaly k rušení pracovních míst⁷⁵ (v celém odvětví jich tak ubylo o 0,9 %). Rozvíjely se naopak služby, kde se počet zaměstnanců zvýšil o 1,3 % (37 tis.), byť i zde růstové tempo v průběhu roku sláblo. Ačkoli

⁷⁰ Údaje o zaměstnanosti vycházejí z pojetí národních účtů. Jsou vyjádřeny ve fyzických osobách a očištěny o sezónní vlivy. Na rozdíl od údajů z podnikové statistiky či z výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) zahrnují např. i odhad vlivu šedé ekonomiky.

⁷¹ V EU i samotné eurozóně pokračoval mírný růst celkové zaměstnanosti (ve 3. čtvrtletí činil mezikvartálně 0,2 %). Horší výsledky průmyslu vyvažovaly služby – zejména informační a komunikační činnosti, finančnictví a podnikové služby. Dařilo se hlavně drobnému podnikání.

⁷² V celé EU se počet pracovníků zvýšil o 1,3 %, z jednotlivých států pak nejvíce v Irsku (o 3,8 %), Estonsku (3,5 %) a Španělsku (3,0 %). Německo vykázalo identický růst jako ČR, naopak jen velmi slabý byl na Slovensku (+0,4 %), v Lotyšsku (0,3 %) a Maďarsku (0,2 %). V Rumunsku, jako v jediné členské zemi, se zaměstnanost snížila (o 1,2 %).

⁷³ Z detailnějších údajů z VŠPS plyne, že počet zaměstnavatelů (podnikatelů se zaměstnanci) se v 1. až 3. čtvrtletí meziročně nepatrně snížil (a pokračoval tak v nepříznivém trendu trvajícím od roku 2019). Tato početně méně významná skupina podnikatelů je v metodice národních účtů řazena do kategorie zaměstnanců.

⁷⁴ Ve zpracovatelském průmyslu a také v peněžnictví a pojišťovnictví jich za poslední čtyři roky ubylo dokonce o více než desetinu. Naopak znatelně nad svými předkrizovými počty se nacházeli sebezaměstnaní pouze v informačních a komunikačních činnostech (+10 %).

⁷⁵ Z podrobnějších podnikových statistik plyne, že ve výrobě ostatních nekovových minerálních výrobků (zahrnujících typicky stavební materiály) se v 1. až 3. čtvrtletí snížil evidenční počet zaměstnanců pod loňskou úroveň o 3,5 % (relativně nejvíce ze všech váhově významnějších průmyslových oborů).

navyšování počtu pracovních míst mělo v terciárním sektoru z drtivé části plošný charakter, výrazně se v něm projevilo více než 2% posílení zaměstnanosti ve váhově významném segmentu veřejných služeb, kde vznikaly nové pozice v oblastech tradičně spojených s vysokým zastoupením žen (vzdělávání, zdravotní a sociální péče). Zaměstnanecká místa rostla svižným tempem i v dynamickém odvětví informačních a komunikačních činností obdobně jako v profesních, vědeckých, technických a administrativních činnostech, jež poskytují zejména náročnější služby pro podniky. Třetím rokem v řadě rostly počty zaměstnanců ve stavebnictví, letos bylo ale pro vývoj celkové zaměstnanosti v tomto odvětví významnější navýšení počtu podnikatelů. Výše uvedené odvětvové posuny se promítly do změny profesní skladby pracujících⁷⁶.

Proti rychlejšímu růstu odpracovaných hodin působilo častější využívání zkrácených pracovních úvazků, zejména ve službách.

Celkový počet odpracovaných hodin v ekonomice se letos v 1. až 3. čtvrtletí téměř vrátil na úroveň z roku 2019. Meziročně se zvýšil o 0,6 %, když rostl srovnatelně jako celková zaměstnanost (po celý loňský rok přitom odpracovaná doba výrazně předbíhala tempo růstu zaměstnanosti). Proti svižnějšímu růstu odpracované doby letos působilo rozšiřování zkrácených pracovních úvazků (související s rostoucí zaměstnaností žen podpořenou uprchlickou vlnou i nově zavedeným daňovým zvýhodněním zkrácených úvazků)⁷⁷. Růst odpracované doby významněji předbíhal dynamiku zaměstnanosti jen v průmyslu. V řadě odvětví služeb, hlavně těch s vyššími nároky na kvalifikovanou pracovní sílu, tomu bylo naopak.

Počet cizinců v zaměstnaneckém postavení činil v říjnu 826 tis. O jeho meziroční přírůstek se skoro ze dvou třetin zasloužili Ukrajinci.

S ohledem na dlouhodobě značně omezený rezervoár volných pracovních sil v Česku i sílící tlak firem na optimalizaci výrobních nákladů poptávali tuzemští zaměstnavatelé nadále intenzivně nové pracovníky ze zahraničí. Snadnějšímu zaměstnávání cizinců pomáhají legislativní změny snižující administrativní náročnost v této oblasti. Po dočasném zpomalení přílivu zahraničních pracovníků do ČR na počátku letošního roku došlo ve 2. i 3. čtvrtletí opět k výraznějšímu nárůstu registrací. Letos na konci října pracovalo (dle evidence úřadů práce) v zaměstnaneckém postavení v ČR rekordních 826 tis. cizinců v zaměstnaneckém postavení⁷⁸ (z toho 287 tis. z Ukrajiny, z nich 151 tis. žen), meziročně stoupl počet všech cizinců o 32 tis. (za dva roky bezmála o 100 tis.), z toho z Ukrajiny o 19 tis., z nich žen o 11 tis⁷⁹. Přírůstek ostatních skupin cizinců byl za stejné období řádově nižší⁸⁰. Plynule a konstantním tempem v posledních letech roste počet cizinců, kteří jsou držiteli živnostenského oprávnění⁸¹. Mezi nimi se (ve srovnání s cizinci v zaměstnaneckém postavení) častěji vyskytují lidé dlouhodobě usazení v České republice.

Očekávání podniků v oblasti zaměstnanosti se stabilizovala. Mírný optimismus si udržovali obchodníci, opačně na tom byl průmysl i služby.

Krátkodobá očekávání podniků v celé ekonomice v oblasti zaměstnanosti se od letošního února (kdy klesla na dvouleté minimum) stabilizovala. Pesimismus podnikatelů se v žádném z hlavních odvětví již významně neprohluboval. Dle údajů z listopadu 2023 uvažovala o propuštění pracovníků šestina podniků v průmyslu, ale i ve stavebnictví a čtvrtina firem ve službách. V obchodě šlo ovšem jen o 10 % firem, naopak nabírání zaměstnanců zde plánovalo 23 % (obchodní podniky si udržovaly pozitivní výhled i přes přetrvávající slabou spotřebu domácností). Situace na úrovni dílčích odvětví v rámci průmyslu i služeb se

⁷⁶ Dle údajů z VŠPS se letos ve 3. čtvrtletí významněji meziročně zvýšil počet specialistů, ale i řemeslníků a opravářů. Ubylo úřednických pozic, což může souviset s postupující digitalizací ve finančnictví, obchodu či ve veřejné správě.

⁷⁷ Dle údajů z VŠPS pracovalo v ČR letos ve 2. čtvrtletí 12,9 % žen starších 15 let na zkrácené úvazky. To je meziročně o 1,6 p. b. více, avšak ve srovnání s konjunkturálním obdobím z konce minulé dekády jde o srovnatelné procento. Zastoupení těchto úvazků v ČR je v evropském kontextu stále nízké. V EU letos dosahovalo (29,4 %), z toho v eurozóně (34,1 %). Na druhou stranu 11 států vykázalo nižší podíl než Česko. Ze zemí, které vstoupily do EU až po roce 2000, nacházíme vyšší procento jen ve Slovinsku (13,0 %), na Maltě (18,1 %) a v Estonsku (20,9 %).

⁷⁸ Plných 30 % z nich bylo registrováno na ÚP v Praze. Tento podíl zůstává v posledních letech neměnný.

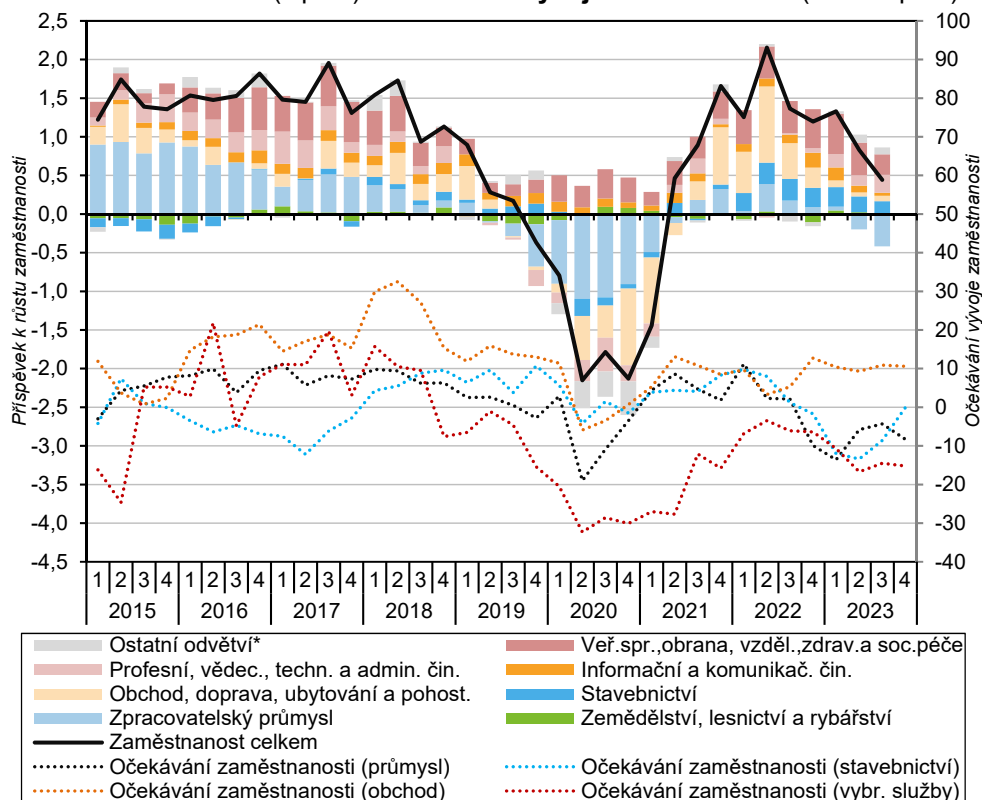
⁷⁹ Z občanů Ukrajiny registrovaných na úřadech práce tvořily ženy již 53 %. Nadpoloviční podíl žen se mezi významnějšími skupinami cizinců vyskytoval již pouze u občanů Ruska, Kazachstánu a Thajska. Již 75 % všech registrovaných pracovníků z Ukrajiny (a 86 % žen) nepotřebovalo v Česku speciální pracovní oprávnění (např. zaměstnaneckou kartu). Tímto se liší od většiny ostatních zaměstnanců z tzv. „třetích zemí“.

⁸⁰ U občanů Filipín činil 2,2 tis., Slovenska 2,1 tis., Indie a Vietnamu shodně 1,2 tis., Turecka 1,1 tis., Ruska 0,7 tis., Mongolska a Moldavska shodně 0,5 tis. Z významnějších cizineckých skupin v Česku klesl meziročně pouze počet zaměstnanců z Rumunska. Maďarska a Bulharska (shodně mezi 0,8 a 0,9 tis.).

⁸¹ Dle údajů MPO bylo letos v říjnu těmito držiteli 115,6 tis. osob, o 6,1 % více než v loňském roce. Na meziročním přírůstku se více než polovinou podíleli občané Ukrajiny.

odlišovala⁸². Vlivem zhoršování celkových ekonomických výhledů i silného přílivu osob z Ukrajiny na tuzemský pracovní trh klesal ve většině hlavních odvětví podíl podniků, pro něž představuje nedostatek pracovní síly jednu z významných růstových bariér – nejvíce ve stavebnictví.

Graf č. 13 Celková zaměstnanost (meziročně v %), příspěvky odvětví k meziroční změně zaměstnanosti (v p. b.) a očekávání vývoje zaměstnanosti (saldo v p. b.)

* Těžba a energetika; Peněžnictví a pojišťovnictví; Činnosti v oblasti nemovitosti; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.
Poznámka: Saldo očekávání vyjadřuje rozdíl v p. b. mezi kategoriemi růst versus pokles zaměstnanosti v nejbližších třech měsících. Údaje jsou sezónně očištěny a vztahují se k druhému měsíci daného čtvrtletí.
Zdroj: ČSÚ (národní účty), Eurostat (konjunkturální průzkumy).

Obecná míra nezaměstnanosti se letos zvyšovala jen mírně. I tak dosáhla v říjnu nejvýše za posledních dva a půl roku.

Obecná míra nezaměstnanosti⁸³, jež po většinu loňského roku stagnovala blízko historického minima, se letos začala lehce zvyšovat. V říjnu činila rovná 3 %⁸⁴, vzrostla meziměsíčně o 0,3 p. b. a meziročně o 0,7 p. b. Nezaměstnanost mužů (2,5 %) i žen (3,6 %) byla nejvyšší od května 2021, kdy se ekonomika poprvé naplno začala zbavovat protipandemických otěží.

⁸² Převažující negativní očekávání zaměstnanosti vyjádřily (dle šetření z listopadu 2023) podniky v mírně nadpolovičním počtu průmyslových oborů – jak v energeticky náročných (hutnictví, kovovýroba, výroba stavebních materiálů, chemický, dřevozpracující a papírenský průmysl), tak dále ve strojírenství a subdodavatelských oborech pro automobilový průmysl (elektrotechnika, gumárenství, plastikářství) či v řadě menších oborů (textilní, oděvní, obuvnický a nábytkářský průmysl). Naopak mírně pozitivní výhledy přetrvávaly ve výrobě dopravních prostředků, počítačů, elektronických a optických přístrojů, z menších oborů pak ve výrobě nápojů, farmacii, tiskárenství či opravě a instalaci strojů a zařízení.

Ve službách byla negativní očekávání nejvíce patrná v pozemní dopravě, peněžnictví, telekomunikacích, vydavatelských činnostech, reklamě, u cestovních kanceláří a agentur, opravě počítačů a výrobků pro osobní potřebu pro domácnost či v administrativních, kancelářských a jiných podpůrných činnostech pro podnikání. Naopak u řady jiných podnikových služeb (právní a účetnické činnosti, architektonické a inženýrské činnosti, služby pracovních agentur) či v oblasti pojišťovnictví, programování, kurýrních činnostech, pohostinství a skladování podniky předpokládaly spíše vyšší zaměstnanost.

⁸³ Není-li uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje o mírách nezaměstnanosti z VŠPS (dle metodiky ILO) a jsou očištěny o sezónní vlivy.
⁸⁴ Česku stále patřila významná pozice mezi státy EU. Nižší celkovou míru nezaměstnanosti (osob ve věku 15-74 let) než v tuzemsku (2,9 %) vykazala v říjnu jen Malta (2,5 %) a Polsko (2,8 %). K Česku se blížilo Německo (3,1 %), a to díky tomu, že zde nezaměstnanost meziročně nerostla. Mezi středoevropskými státy měly zvýšenou nezaměstnanost Slovensko (5,8 %) a Rakousko (5,1 %). Nejvyšší nezaměstnanost zůstávala i přes její meziroční pokles ve Španělsku (12,0 %) a Řecku. Nejvýraznější meziroční zvýšení nastalo v Estonsku (z 5,4 % na 6,3 %) a Dánsku (ze 4,6 na 5,4 %). Více než 7% nezaměstnanost sužovala i Švédsko, Finsko, Francii a Itálii. V EU dosáhla nezaměstnanost rovných 6 %, z toho v eurozóně 6,5 % (v obou uskupeních zůstala meziročně i meziměsíčně téměř beze změny) a ve srovnání s konjunkturním rokem 2008 byla nižší o více než 1 p. b. Míra nezaměstnanosti mladých (do 25 let) činila v EU 14,8 % a za poslední půlrok se velmi mírně zvýšila. V Česku dosáhla 7,1 %. A byť meziročně lehce vzrostla, patřila v rámci Unie k nejnižším. Míru pod 10% hranici měly také Německo, Nizozemsko a Malta. I přes mírné meziroční snížení byla v tomto ohledu stále nejhorší situace ve Španělsku (28 %), následovaném Itálií (25 %) a Portugalskem, Slovenskem, Estonskem a Švédskem (shodně těsně nad 20 %).

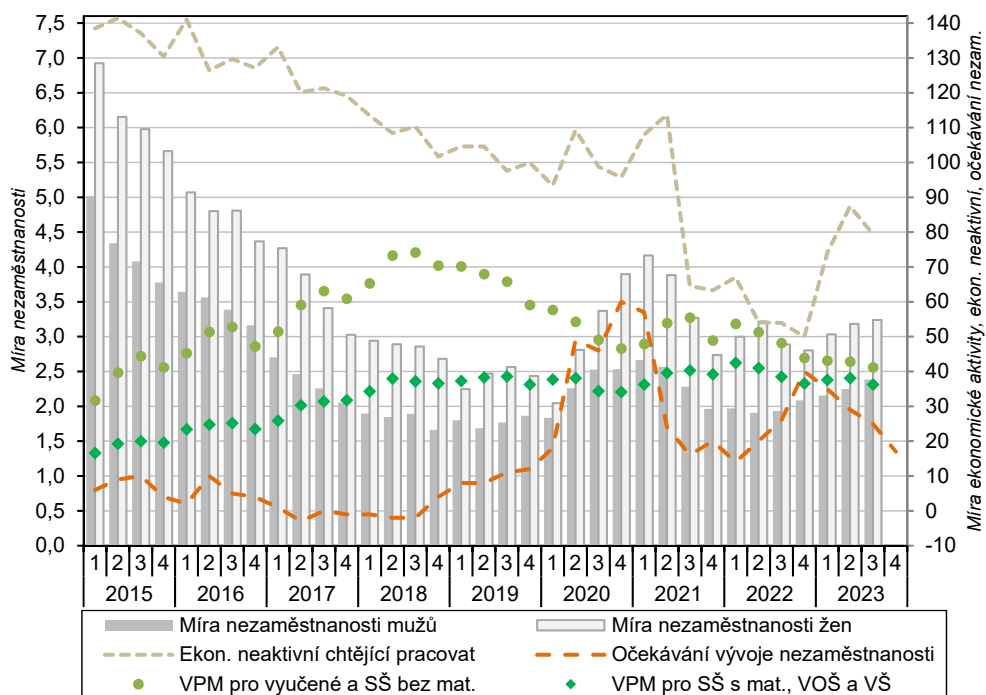

Počet volných pracovních míst v ekonomice se začal meziročně snižovat. Rostla velikost potenciální pracovní mezer.

Obavy lidí z vývoje nezaměstnanosti slábnou.

Tempo meziročního růstu nezaměstnanosti žen bylo oproti mužům dvojnásobné. Mírně přibýlo i osob, které byly bez práce již déle než rok, ti i tak stále tvořili méně než 30 % všech nezaměstnaných. Také údaje o uchazečích o zaměstnání registrovaných na úřadech práce (ÚP) naznačují mírné ochlazení na pracovním trhu⁸⁵. Zároveň se od počátku letošního roku ve srovnání s loňskou úrovní navyšuje velikost potenciální pracovní rezervy – počet ekonomicky neaktivních, práci nehledajících, ale chtějících pracovat dosáhl ve 3. čtvrtletí skoro 80 tis⁸⁶. Počet volných pracovních míst v nabídce ÚP byl sice dosud letos ve všech 11 měsících meziročně mírně nižší, v listopadu ale již jen o 5 % (13 tis. míst). Za poklesem stály hlavně nízkokvalifikované pozice, relativně nejvíce ovšem na konci 3. čtvrtletí ubylo míst pro středoškoláky bez maturity (15 %). Evidovaných míst⁸⁷ na ÚP je v Česku stále nepatrně více než registrovaných uchazečů (zřetelnější převis uchazečů nad místy přetrvává jen ve strukturálně postižených regionech – Ústeckém a Moravskoslezském kraji). Obavy lidí z růstu nezaměstnanosti (vyjádřené v rámci konjunkturálních šetření) se od počátku letošního roku postupně snižovaly. V listopadu dosáhly nejnižší úrovně za poslední rok a půl. Navzdory tomu byl počet lidí očekávajících v nejbližších dvanácti měsících růst nezaměstnanosti stále vyšší než v celém konjunkturálním období na konci minulé dekády.

Graf č. 14 Obecná míra nezaměstnanosti (v %, věk 15 až 64 let), ekonomicky neaktivní osoby chtějící pracovat* (v tis.), volná pracovní místa (v tis.) a očekávání vývoje nezaměstnanosti od domácností (v p. b.)**

Pozn.: Míry nezaměstnanosti jsou sezónně očištěny. VPM = volná pracovní místa (stav na konci čtvrtletí)
 *Jde o osoby, které nepracují, aktivně práci nehledají, ale přitom uvádějí, že by chtěly pracovat.
 **Sezónně očištěné saldo očekávání nezaměstnanosti v nejbližších 12 měsících (rozdíl mezi procentuální četností odpovědí domácností, růst a pokles vyjádřené v procentních bodech). Vztahuje se k prostřednímu měsíci daného čtvrtletí.
 Zdroj: ČSÚ (VŠPS, konjunkturální průzkum), MPSV (volná pracovní místa registrovaná na úřadech práce v ČR)

Růst průměrných mezd během roku zvolnil.

Průměrná hrubá mzda (na zaměstnance, při zohlednění délky úvazku) posílila letos ve 3. čtvrtletí meziročně o nominálních 7,1 % (v 1. pololetí 8,4 %). Ani z mezikvartálních temp není patrné, že by mzdový růst letos zrychloval – sezónně očištěná průměrná mzda se

⁸⁵ Dle údajů MPSV činil letos v listopadu sezónně neočištěný podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15 až 64 let na obyvatelstvo stejného věku 3,5 %. Meziročně se velmi mírně zvyšoval nepřetržitě od loňského října, nicméně dosavadní údaje za poslední letošní kvartál ukazují pouze na stagnaci.
⁸⁶ Jen pětina tohoto počtu je ovšem schopna bezprostředně do práce nastoupit. Významnou část pracovních rezerv totiž tvoří studenti a ženy na rodičovské dovolené.
⁸⁷ Ne všechny nabídky volných pracovních pozic v evidenci ÚP lze ovšem považovat za aktuální. Plných 52 % z celkového počtu míst (282 tis.) bylo na konci 3. čtvrtletí 2023 inzerováno déle než půl roku. Počet volných pracovních míst (na základě šetření v podnicích) na experimentální bázi zjišťuje od roku 2020 i ČSÚ. Ve 3. čtvrtletí byl takto odhadnut počet volných míst v ČR na 97 tis. Jejich počet se meziročně snížil o 7 %, když klesl druhý kvartál v řadě.

během 1. čtvrtletí zvýšila o 2,2 %, ve dvou následujících obdobích pak shodně o 1,5 %. S ohledem na dezinflační tendence v ekonomice se meziroční pokles kupní síly průměrné mzdy dále mírnil, když ve 3. čtvrtletí činil pouze 0,8 %⁸⁸.

Pokles reálné mzdy byl svou hloubkou i délkou unikátní. Aktuální výše mzdy odpovídala reálné úrovni z 3. čtvrtletí 2017.

Snížování kupní síly zaměstnaneckých výdělků současně probíhalo již osmý kvartál v řadě, což bylo nejdéle v historii samostatné ČR, a rovněž souhrnná hloubka poklesu za celé toto období byla bezprecedentní (11 %). Výše reálné mzdy (po sezónním očištění) v letošním 3. čtvrtletí tak odpovídala pouze úrovni z roku 2017, podobné lze ovšem říct také u analogického srovnání reálné produktivity práce (při vyjádření na zaměstnanou osobu). Jestliže meziroční pokles reálné mzdy postihl letos v úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí téměř všechny odvětvové sekce (vyjma energetiky) i hlavní průmyslové obory (výrobu motorových vozidel nevyjímaje), v samotném 3. čtvrtletí se růst reálných mezd rozšířil do většího počtu hlavních odvětvových sekcí (5/19). Pracovníci v těchto odvětvích tvořili zhruba třetinu z celkového evidenčního počtu zaměstnanců. Stejně jako loni ani letos dosud nepatřilo mezi kategorie s růstem reálné mzdy žádné odvětví veřejných služeb. K poklesu kupní síly mezd stále docházelo také napříč všemi kraji ČR. Mzdový vývoj v 1. pololetí 2023 nadále představoval rozhodující faktor snížení celkové kupní síly tuzemských domácností⁸⁹.

Tlaky na mzdový růst v tržní sféře zůstávaly relativně silné.

Ve směru růstu nominální mzdy působí dosud relativně vysoká poptávka podniků po pracovní síle i zvýšený tlak zaměstnanců (pramenící často z napjatých rodinných rozpočtů vlivem stále vysokého růstu cen některých základních položek spotřebního koše – např. bydlení). Prostor pro další svižné zvyšování mezd v tržní sféře existuje i díky vysoké a stále rostoucí míře zisku nefinančních podniků. Mzdový růst v ekonomice naproti tomu tlumila sílící potřeba úspor v rozpočtové sféře⁹⁰, střídmější navyšování minimálních mezd⁹¹ i rostoucí počet zahraničních pracovníků ze „třetích zemí“⁹².

Nejvyšší mzdový růst přetrvával od počátku roku v energetice. Výdělků rostly svižně také v oblasti IT.

Obdobně jako v 1. pololetí⁹³ i v samotném 3. čtvrtletí 2023 rostla průměrná mzda nejvíce v relativně malém a na kvalifikační požadavky náročném odvětví energetiky⁹⁴ (+13,7 % meziročně). S odstupem následovaly informační a komunikační činnosti (IT) s růstem o rovných 9 %, které si současně upevnily svou pozici odvětví s nejvyšší úrovní výdělků (77,3 tis. korun měsíčně). Díky zotavování cestovního ruchu vzrostly svižně mzdy v ubytování, stravování a pohostinství (+8,8 %) – jejich úroveň i tak dosáhla jen třetiny výše odvětví IT. Růst výdělků převyšoval inflaci i v činnostech v oblasti nemovitostí, kde navíc došlo i ke svižnému navýšení počtu zaměstnanců⁹⁵.

V průmyslu se mzdy zvyšovaly nadprůměrně. V rámci zpracovatelského průmyslu se ale projevil rozdílný hospodářský výsledek dílčích oborů.

V největším odvětví – zpracovatelském průmyslu – mzdy ve 3. čtvrtletí meziročně vzrostly o 8,2 %. Situace však zde byla v dílčích oborech v závislosti na hospodářské kondici firem dosti diferencovaná. Z velkých průmyslových oborů mzdový růst překonal inflaci jen ve výrobě motorových vozidel a v elektrotechnice. Naopak ve výrobě stavebních hmot průměrné mzdy posílily jen o 6,3 % (i tak se ale jejich výše těsně udržela nad úrovní celé ekonomiky) a při citelném poklesu zaměstnanosti zde tak objem vyplacených mezd fakticky jen stagnoval.

⁸⁸ Aktuální tempo bylo současně nejslabší za celé dvouleté období s reálným poklesem mezd.

⁸⁹ Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností v reálném vyjádření se dle aktuálních údajů v 1. čtvrtletí 2023 meziročně snížil o 3,3 %, v následujícím čtvrtletí již jen o 1,1 %. Z toho objem mezd a platů v pojetí národních účtů ve 2. čtvrtletí reálně poklesl o 1,3 % (dle předběžných údajů tento objem ve 3. čtvrtletí již nepatrně vzrostl – šlo o první přírůstek po pěti čtvrtletích poklesů, za který ovšem domácnosti vděčí pouze rostoucí zaměstnanosti). Mzdy a platy zohledňují (na rozdíl od podnikové statistiky) i další faktory, např. šedou ekonomiku, možné zvýšení ekonomické aktivity obyvatel, např. formou druhých zaměstnání či dohod o provedení práce. HDD zahrnuje vedle mezd a platů i příjmy plynoucí z podnikání či z vlastnictví kapitálu a také sociální transfery od státu, vč. donedávna plně valorizovaných starobních důchodů (efekt úpravy valorizačního schématu z důvodu úsporných opatření se poprvé projevil v červnu 2023).

⁹⁰ Výjimkou bylo odvětví veřejné správy, obrany a sociálního zabezpečení. Od 1. září 2022 došlo k 10% navýšení platových tarifů u zaměstnanců spadajících pod služební zákon. Od ledna 2023 se zvýšily i platové tarify u vojáků a příslušníků bezpečnostních sborů (o 10 %).

⁹¹ Od ledna 2023 došlo k navýšení minimální mzdy o 6,8 % (srovnatelné jako v předchozím roce). Na rozdíl od praxe z minulých let však nebyl posun minimální mzdy doprovázen zvýšením hranice u tzv. zaručených mezd (ta letos vzrostla jen v osmé – kvalifikačně nejvyšší kategorii prací -, v níž ale zaručenou mzdu patrně pobírá jen zlomek zaměstnanců).

⁹² Např. medián mzdy občanů Ukrajiny se v 1. pololetí dle předběžných údajů zvýšil nejméně ze všech významnějších cizineckých skupin zaměstnanců – meziročně o 6,2 % (na méně než 30 tis. korun), přitom na celém trhu práce vzrostla střední úroveň mzdy o 7,2 %.

⁹³ Ve vysokém mzdovém tempu se zde promítly zejména mimořádné odměny vyplacené na počátku roku.

⁹⁴ Zahrnuje výrobu a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu.

⁹⁵ Po zohlednění svižného růstu zaměstnanosti zde objem vyplacených mezd vzrostl skoro o 15 % a téměř dorovnal odvětví energetiky.

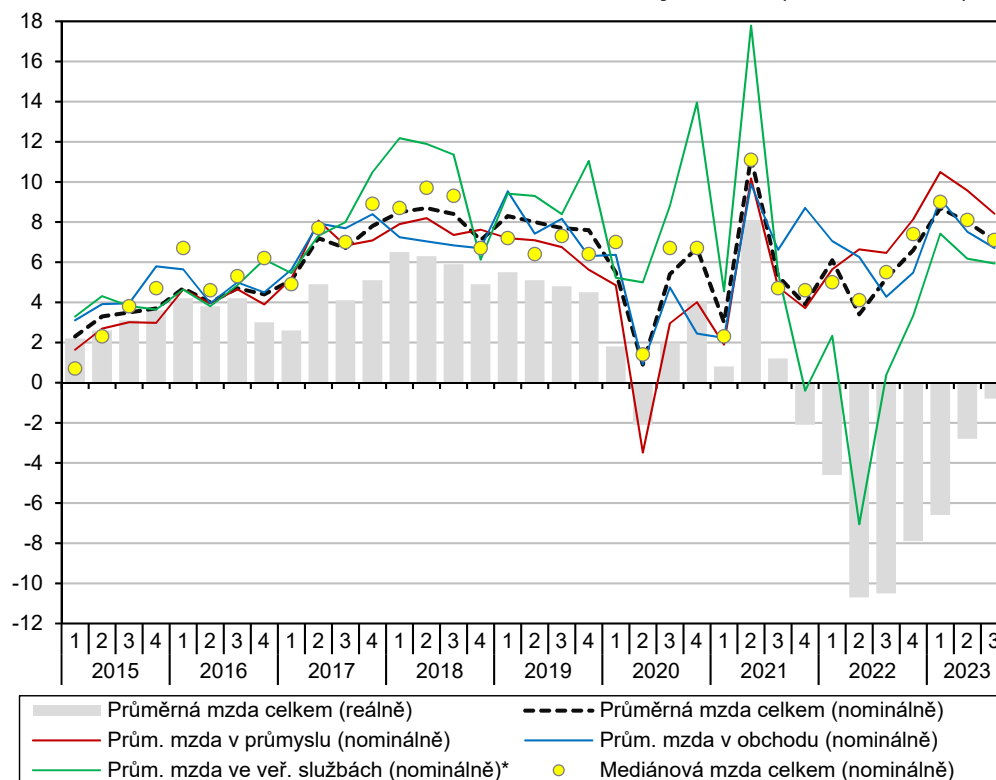
V obchodu, dopravě a skladování doprovázela slabší růst průměrných mezd i mírně klesající zaměstnanost.

Ve stavebnictví průměrné mzdy vzrostly jen o 5,8 % (proti tempům z počátku roku došlo ke znatelnému zpomalení). Slabší mzdový růst nastal i v řadě významných tržních odvětví služeb – např. v obchodě (6,7 %), dopravě a skladování (7,1 %). Zároveň šlo o jedny z mála oblastí služeb, kde počet zaměstnanců nerostl, neboť se zde projevila provázanost na slábnoucí zpracovatelský průmysl. Naopak nové zaměstnance (převážně agenturní pracovníky na pozice s nižší kvalifikací) nabíralo odvětví administrativní a podpůrné činnosti, což zde vyústilo ve slabší růst průměrných výdělků (6,6 %), jejichž měsíční výše se rovnala jen 30,4 tis. korun. Nejnižšího mzdového tempa docílilo odvětví ostatní činnosti⁹⁶ (+0,9 %), absolutně šlo o navýšení pouze o necelých 300 korun. Nízké tempo lze vysvětlit výrazným oživením zaměstnanosti (+9,3 %), k němuž zde letos došlo poprvé od vzplanutí pandemie. V odvětvích s významnou rolí státu⁹⁷ se mzdy zvýšily nejvíce ve zdravotní a sociální péči (+7,3 %), nejméně ve vzdělávání (+3,3 %⁹⁸), kde jejich úroveň ve 3. čtvrtletí (41,8 tis. korun) lehce zaostala za celou ekonomikou (obdobně platilo pro mzdy i v úhrnu od počátku roku).

Celková mzdová diference se letos nepatrně prohloubila.

Medián mzdy v celé ekonomice se ve 3. čtvrtletí 2023 meziročně zvýšil o 7,1 % (i zde se růstové tempo zatím letos zvolňovalo). Medián mzdy mužů činil měsíčně 40,2 tis. korun, ženy pobíraly 34,7 tis. korun. Mediánové výdělky žen byly proti mužům o necelých 14 % nižší (stejně jako loni). Celkové mzdové diference se meziročně nepatrně zvýšily. Ve všech třech dosavadních letošních kvartálech totiž rostla hodnota nejvyššího mzdového decilu rychleji než dolního decilu (z toho ve 3. kvartálu horní decil výdělků narostl o 7,4 %, dolní pak o rovných 6 %).

Graf č. 15 Průměrná nominální a reálná mzda a mzdový medián (meziročně, v %)

*Zahrnuje odvětví s významnou rolí vládního sektoru: Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

**Vyjadřuje reálný HDP vztažený na 1 pracovníka (ve fyzických osobách)

Zdroj: ČSÚ

⁹⁶ Z hlediska zaměstnanosti jde o relativně malé odvětví zahrnující různorodé spektrum aktivit. Jedná se zejména o profesní organizace, odborové svazy, spolky a občanské iniciativy, ale také opravy počítačů a výrobků pro osobní potřebu a dále o osobní služby pro domácnost (např. kosmetické, kadeřnické, čistírný oblečení aj.).

⁹⁷ Pro zjednodušení zahrnuje odvětví Veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení; Vzdělávání; Zdravotní a sociální péče; Kulturní, zábavní a rekreační činnosti.

⁹⁸ Do růstu průměrných mezd se zde promítlo navýšení platových tarifů nepedagogickým pracovníkům o 10 %, realizované od loňského září.

7. Měnové podmínky

Koruna byla meziročně silnější vůči euru i dolaru, mezičtvrtletně ale oslabovala.

Nastavení měnověpolitických sazeb se ani v průběhu 3. čtvrtletí 2023 nezměnilo, a tak dvoutýdenní repo sazba zůstala na úrovni 7,00 %, diskontní sazba na 6,00 % a lombardní na 8,00 %.⁹⁹ V průběhu 3. čtvrtletí docházelo k postupnému oslabování koruny vůči euru i dolaru. Kurz koruny vůči euru dosahoval na konci června 23,73 CZK/EUR a do konce září oslabil na 24,34 CZK/EUR. Průměrný kurz koruny vůči euru ve 3. čtvrtletí činil 24,14 CZK/EUR a mezičtvrtletně tak byl slabší o 55 haléřů. Meziročně byl silnější o 44 haléřů. Kurz koruny vůči dolaru oslabil z 21,83 CZK/USD na konci června na 22,97 CZK/USD ke konci září. Průměr za celé 3. čtvrtletí dosáhl 22,17 CZK/USD a kurz vůči dolaru tak mezičtvrtletně oslabil o 50 haléřů, ale meziročně byl silnější o 2,23 koruny.

Klesaly výnosy vládních dluhopisů s krátkodobou splatností.

Krátkodobé úrokové sazby mezibankovního trhu se v souladu s měnověpolitickými sazbami téměř neměnily. Měsíční PRIBOR sazba prakticky stagnovala a tříměsíční PRIBOR sazba klesla o 0,06 p. b.¹⁰⁰ na 7,09 % ke konci září. Výraznější pohyb byl ve 3. čtvrtletí patrný u mezibankovních sazeb s delší splatností – šestiměsíční PRIBOR sazba klesla o 0,11 p. b. na 7,06 % a roční dokonce o 0,29 p. b. na 6,85 %. Průměrné výnosy vládních dluhopisů s krátkodobou splatností během 3. čtvrtletí klesly o 0,32 p. b. na 5,04 %. U střednědobé splatnosti (mezi 2 a 5 lety) výnos klesl o 0,07 p. b. na 4,57 %. Naopak u dlouhodobých dluhopisů došlo k nárůstu sazby o 0,15 p. b. na 4,49 %.

Po šesti čtvrtletích poklesl mírně meziročně vzrostl objem netermínovaných vkladů

Změny úrokových sazeb vkladů domácností byly ve 3. čtvrtletí minimální. Průměrná úroková sazba jednodenních vkladů ke konci září činila 1,56 % a podobně jako úročení běžných účtů (0,26 %) se téměř nezměnila. Drobný pokles sazby byl zaznamenán u vkladů domácností s dohodnutou splatností (-0,09 p. b. na 6,02 % na konci září). Úročení jednodenních vkladů pro nefinanční podniky naopak dál rostlo (0,16 p. b. na 2,06 % ke konci září) a podobně na tom byly také jejich běžné účty (+0,13 p. b. na 1,23 %). Naopak v případě vkladů s dohodnutou splatností úrokové sazby v podstatě stagnovaly a ke konci 3. čtvrtletí dosahovaly v průměru 6,50 %. Celkový objem vkladů meziročně stoupl o 8,0 % a tempo tak mírně zrychlilo. Rychleji narůstaly vklady vládních institucí (16,2 %) a domácností¹⁰¹ (6,9 %). Naopak u nefinančních podniků došlo k výraznému oslabení meziročního růstu na 1,2 %, za čímž kromě silné srovnávací základny loňského roku stojí i poněkud netypicky hluboký mezičtvrtletní propad vkladů. Po šesti čtvrtletích propadů mírně meziročně vzrostl objem netermínovaných vkladů (0,4 %), termínované vklady byly meziročně vyšší o 22,7 %, což je nejmenší přírůstek od konce roku 2021.

Úrokové sazby úvěrů pro domácnosti se výrazněji neměnily.

Pohyb úrokových sazeb úvěrů pro domácnosti se ve 3. čtvrtletí také téměř zastavil. Prakticky se nezměnilo průměrné úročení úvěrů na spotřebu (9,52 % ke konci září). V případě úvěrů na bydlení se průměrná úroková sazba zvýšila o 0,10 p. b. na 5,50 %, přičemž za tím téměř výhradně stály úvěry s fixací mezi pěti a deseti lety, kratší fixace zůstaly téměř nezměněny. Co se týká objemu úvěrů poskytnutých domácnostem, meziroční přírůstek objemu úvěrů na spotřebu dosáhl 10,5 % a podruhé v řadě tak byl dvouciferný. Meziroční růst objemu úvěrů na bydlení zpomalil na 4,3 %. Pokračovalo zrychlování meziročního růstu objemu úvěrů ze stavebního spoření (28,1 %), který roste dvojciferným tempem již čtyři čtvrtletí. Naopak u hypoték tvořících naprostou většinu úvěrů na bydlení tempo zpomalilo na 4,1 %. Údaje o nových hypotečních úvěrech¹⁰² neukazovaly na výraznější změnu situace ve srovnání s předchozím půlrokem. Většinu z nových úvěrů ke konci září tvořila ostatní nová ujednání (11,3 mld. korun) následovaná čistými novými úvěry včetně navýšení (10,1 mld.). Refinancované

⁹⁹ Není-li uvedeno jinak, je zdrojem údajů v této kapitole databáze ARAD České národní banky. Hodnoty směnných kurzů jsou rovněž převzaty od ČNB.

¹⁰⁰ Není-li uvedeno jinak, je změnou úrokových sazeb myšlen rozdíl mezi hodnotou ke dni 30. 6. 2023 a 31. 3. 2023.

¹⁰¹ Obyvatelstvo včetně živnostníků.

¹⁰² V nových smlouvách jsou zahrnuty i refinancované úvěry a ostatní ujednání. Refinancované úvěry zahrnují stávající smlouvy sjednané nově u jiné banky, zatímco ostatní nová ujednání jsou stávající smlouvy sjednané s novými podmínkami u stejné banky.

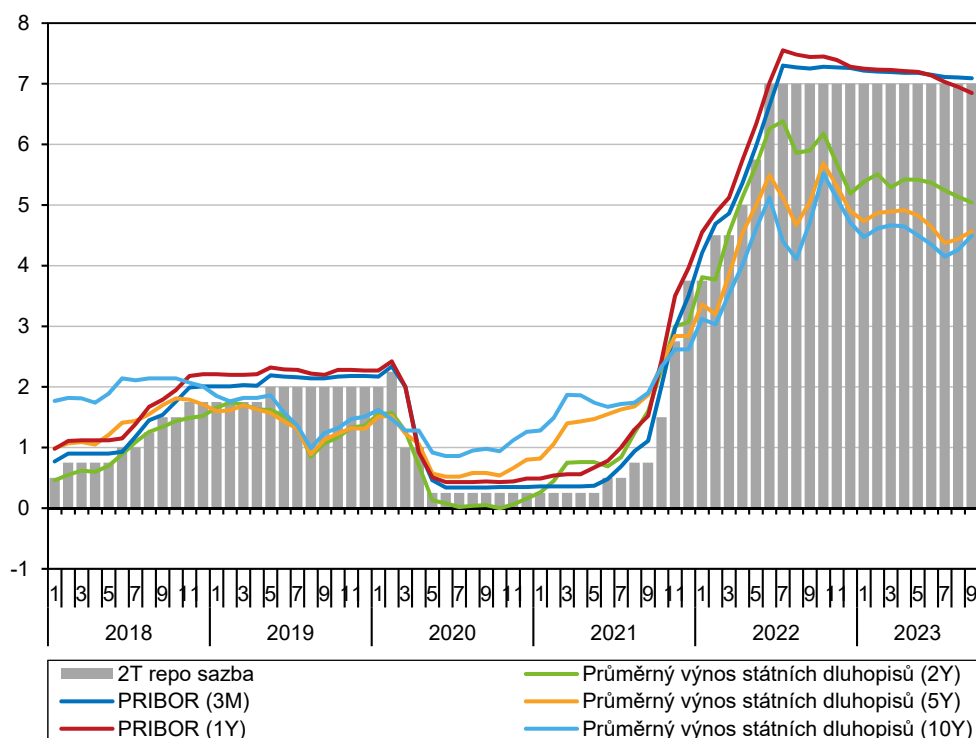

úvěry dosáhly 1,7 mld. korun. Většinu nových smluv tak tvořily dříve uzavřené úvěry, u kterých došlo k ukončení období fixace a bylo nutné sjednat nové podmínky. Celkové zadlužení domácností se meziročně zvýšilo o 4,7 % na 2 294,8 mld. korun.

Dál rostl podíl úvěrů v cizí měně na celkovém objemu úvěrů pro nefinanční podniky.

Vývoj úrokových sazeb úvěrů pro nefinanční podniky byl během 3. čtvrtletí různorodý. Zatímco průměrná sazba v případě úvěrů do 7,5 mil. korun stoupla o 0,27 p. b. na 8,30 %, úrokové sazby u střední kategorie úvěrů mezi 7,5 a 30 miliony stagnovaly těsně pod 9 % (8,96 % ke konci září) a úvěry nad 30 milionů byly úročeny v průměru 8,82 %, což představuje pokles o 0,30 p. b. Celkový objem úvěrů a pohledávek nefinančních podniků byl ke konci 3. čtvrtletí meziročně vyšší o 4,3 %, přičemž za růstem zcela stály úvěry v cizí měně¹⁰³ (14,9 %), zatímco korunové úvěry meziročně klesly o 4,3 %. Úvěry v cizí měně představovaly 49,4 % z celkového objemu úvěrů poskytnutých nefinančním podnikům. Výrazně meziročně narůstal objem úvěrů poskytnutých v uskupení profesních, vědeckých, technických a administrativních činností (17,7 %), v peněžnictví a pojišťovnictví (15,0 %), v odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla, vzduchu, vody a odpadů (12,7 %) a v zemědělství (11,5 %). Zvýšil se také objem úvěrů v činnostech v oblasti nemovitostí (7,7 %) a ve stavebnictví (5,8 %). Objem poskytnutých úvěrů byl meziročně výrazně nižší v dopravě a skladování (-10,2 %) a klesl také u informačních a komunikačních činností (-6,1 %), v ubytování a stravování (-4,4 %). Drobné meziroční poklesy se po delším období růstu objevily také ve zpracovatelském průmyslu (-1,5 %), ve velkoobchodě a maloobchodě a opravách a údržbě motorových vozidel (-1,3 %) a ve veřejné správě a obraně, povinném sociálním zabezpečení, vzdělání a zdravotní péči (-1,1 %).

Graf č. 16 Tržní úrokové sazby (v %)

Zdroj: ARAD, ČNB

¹⁰³ Úvěry v cizí měně začaly prudce růst po začátku opětovného zvyšování měnověpolitických sazeb v červnu 2021.

8. Státní rozpočet

SR nadále hospodařil s hlubokým schodkem, který se však během 3. čtvrtletí zmínil.

Státní rozpočet (SR)¹⁰⁴ hospodařil v 1. až 3. čtvrtletí s deficitem 180,7 mld. korun. SR za toto období roku vykázal hluboký schodek počtvrté v řadě. Letošní deficit byl ale v tomto kontextu nejnižší a meziročně klesl o celou třetinu. Během 3. čtvrtletí 2023 se rozpočtový schodek snížil, neboť na konci letošního pololetí vystoupal až na 215,4 mld. korun (to představovalo již skoro tři čtvrtiny celoročního plánovaného deficitu¹⁰⁵). Toto zlepšení během letních měsíců souviselo především s očekávaným podstatným posílením příjmů SR (dividendy, výnosy z mimořádných firemních daní, zejména v oblasti energetiky). Podstatnou roli sehrálo navíc i započtení prostředků z Národního plánu obnovy, které letos od června významně navýšily celkové příjmy z EU¹⁰⁶. Schodek SR po očištění všech příjmů a výdajů souvisejících se společnými projekty ČR a EU činil letos za tři čtvrtletí 214,6 mld. korun a meziročně se zlepšil „jen“ o 40,8 mld.

Růst celkových příjmů mírně převyšoval rozpočtové očekávání. Táhly ho vyšší daňové příjmy i příliv prostředků z rozpočtu EU.

Celkové příjmy SR letos za tři čtvrtletí vlivem vysokého cenového růstu v ekonomice i výše uvedených mimořádných výnosů meziročně vzrostly o rovných 23 % a mírně předčily rozpočtové očekávání. K tomuto růstu vcelku rovnoměrně přispěly jak daňové příjmy bez pojistného (+109,7 mld. korun), tak nedaňové a kapitálové příjmy i přijaté transfery (+118,2 mld.). Nezanedbatelný vliv měl i výběr pojistného¹⁰⁷ (+40,9 mld.), jeho meziroční tempo ovšem vlivem mírného ochlazení trhu práce během letošního roku postupně sláblo (v 1. čtvrtletí 10,1 %, 3. čtvrtletí 7,0 %)¹⁰⁸. Naopak růst celostátního daňového inkasa po zvolnění ve 2. čtvrtletí v následujícím období zrychlil, a to i po odečtení mimořádných firemních daní (z nadměrných příjmů či z neočekávaných zisků)¹⁰⁹. Pomohlo tomu také mírné zotavení soukromé spotřeby.

K růstu daňového inkasa přispěly nejvíce dočasně zavedené mimořádné firemní daně.

K růstu celkových daňových příjmů SR přispěly v 1. až 3. čtvrtletí 2023 nejvíce mimořádné příjmy ze zdanění firem (+42,4 mld. korun), a to i přesto, že jejich souhrnný dosavadní výběr zdaleka nenaplnuje původní rozpočtová očekávání¹¹⁰. To platí pro jeho klíčovou položku – daň z neočekávaných zisků¹¹¹ – jejichž první letošní záloha (v září) přinesla SR 25,6 mld. korun. Naproti tomu na dani z nadměrných příjmů¹¹² zaplatily energetické firmy státu již 16,7 mld. korun, čímž byl u této daně již na konci září odhad celoročního příjmu mírně překonán.

Vysoký výnos korporátní daně souvisí s růstem míry zisku podniků, patrným loni i letos.

Svižný růst inkasa daně z příjmů právnických osob (bez mimořádných daní) pokračoval. Za tři čtvrtletí získal SR letos na této dani meziročně skoro o třetinu více a výše inkasa (159,2 mld. korun) již na konci září překročila celoroční očekávaný objem. Výnos korporátní daně (ovlivněný zejména úhradou daně za rok 2022 a splátkou letošních záloh u větších plátců) souvisí s vysokou mírou zisku podniků, a to zejména v oblasti finančnictví a energetiky, ale i v chemickém i kovodělném průmyslu či v primárním sektoru.

Nad očekávání vysoký růst inkasa daně z příjmu fyzických osob pramenil z příznivé pozice zaměstnanců na

Na dani z příjmů od fyzických osob (DPFO) plynulo v 1. až 3. čtvrtletí do SR meziročně skoro o čtvrtinu více (+20,1 mld. korun). Hlavní zásluhu na tom měla klíčová příjmová daň

¹⁰⁴ Pokud není uvedeno jinak, vycházejí všechny údaje týkající se státního rozpočtu z dat Ministerstva financí ČR o pokladním plnění.

¹⁰⁵ Dle zákona č. 449/2023 Sb., o státním rozpočtu na rok 2023, schváleného 30. listopadu 2022.

¹⁰⁶ V úhrnu za 1. až 3. čtvrtletí 2023 vzrostly celkové příjmy státního rozpočtu od EU (vč. Finančních mechanismů EHP/Norska/Švýcarska) meziročně o tři čtvrtiny, resp. 59,1 mld. korun, z toho příjmy z Národního plánu činily 45,2 mld.

¹⁰⁷ Jde o pojistné na sociální zabezpečení a aktivní politiku zaměstnanosti.

¹⁰⁸ I tak zůstalo v úhrnu za tři čtvrtletí tempo výběru pojistného nepatrně nad úroveň plánovaného celoročního tempa.

¹⁰⁹ Celostátní daňové inkaso (bez mimořádných firemních daní) vzrostlo v 1. čtvrtletí 2023 meziročně o 12,2 %, ve 2. kvartálu o 8,8 % a v následujícím období o 16,2 %.

¹¹⁰ Celoroční výnos těchto dočasně zavedených „sektorových“ daní u podniků z neočekávaných zisků a odvodů z nadměrných příjmů se prvotně odhadoval na 100 mld. korun. U jeho klíčové složky – daně z neočekávaných zisků – byl původní rozpočtový odhad celoročního inkasa již letos v dubnu revidován (z 85 mld. korun na 28 mld.), v srpnu došlo k dílčí korekci očekávaného výnosu (na 46 mld. korun).

¹¹¹ Ta se týká energetických, petrochemických a těžebních firem a zahrnuje rovněž velké banky.

¹¹² Tento odvod (zdaněný 90% sazbou) představuje rozdíl mezi skutečným příjmem a stropem tržního příjmu z prodeje elektřiny nad stanovenou hranici (za období od 1. prosince 2022 do konce roku 2023).

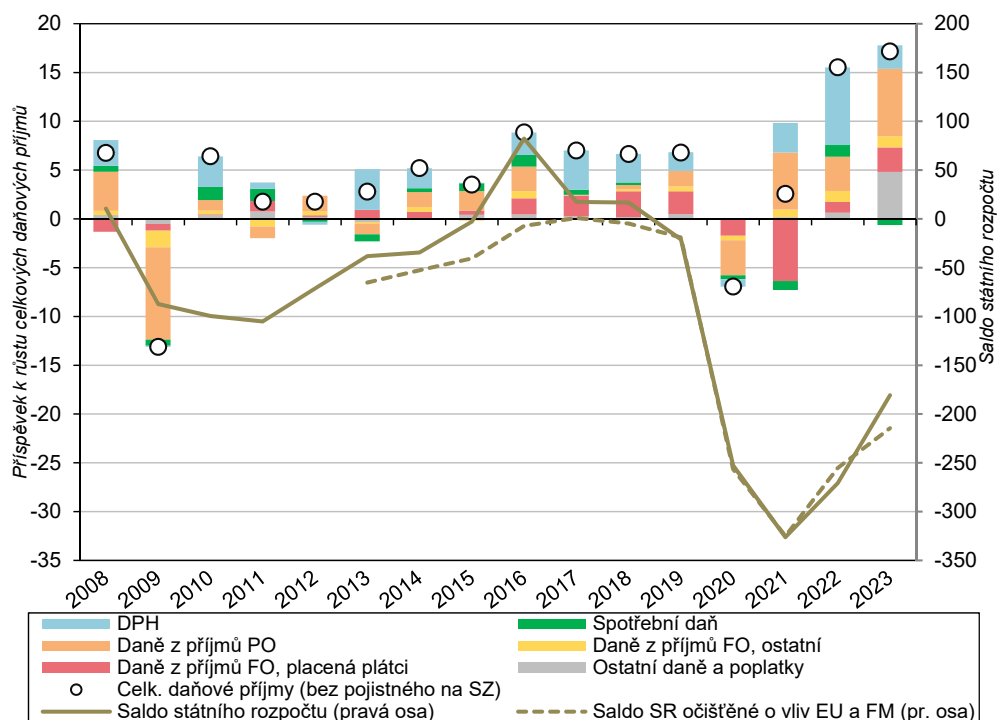
pracovním trhu i z růstu úrokových sazeb na vkladech.

placená plátci (ze závislé činnosti)¹¹³. Do jejího výběru se příznivě promítal přetrvávající růst zaměstnanosti i svižný nominální růst průměrné mzdy v podnikové sféře. Naopak v menší míře se na inkasu negativně projevil vliv daňových změn (pokračující navyšování daňové slevy na poplatníka, zvýšení daňového zvýhodnění na druhé a třetí dítě). Výběr váhově méně významné daně DPFO placené poplatníky, jež cílí hlavně na drobné podnikatele, meziročně pouze stagnoval, z velké části vlivem negativně působících daňových změn (zvýšení slevy na poplatníka, navýšení limitu příjmů pro možnost vstupu do paušálního režimu daně). Dařilo se naopak inkasu DPFO vybírané srážkou. Jeho meziroční růst dále sílil (za tři čtvrtletí na 43 %), a to hlavně díky vysokým úrokovým sazbám (v menší míře i vlivem vyššího počtu osob pracujících na dohody). Inkaso všech výše uvedených kategorií DPFO letos převyšovalo rozpočtové očekávání.

Rychlejšímu růstu inkasa DPH stále bránila utlumená spotřeba domácností.

Ačkoli výběr DPH vzrostl za tři čtvrtletí meziročně jen o 5,5 % (zhruba polovičním tempem proti rozpočtovému očekávání), stále představoval váhově nejvýznamnější příjmovou položku SR. Efekt doznívajícího vysokého cenového růstu v ekonomice, jenž se propisuje do výběru daně, je tlumen přetrvávající utlumenou spotřebou domácností. Růst inkasa příjmů byl v řádově menší míře brzděn i zvýšením limitu tržeb pro registraci DPH¹¹⁴.

Graf č. 18 Příspěvek dílčích příjmů k meziročnímu růstu celostátního inkasa daňových příjmů (v p. b.) a saldo státního rozpočtu (v mld. korun) v rámci 1. až 3. čtvrtletí

Poznámka: Údaje očištěné o vliv prostředků z EU a Finančních mechanismů jsou k dispozici od roku 2013. FO = fyzické osoby, PO = právnické osoby. Ostatní daně z příjmů FO zahrnují daně placené poplatníky (zejména z drobného podnikání) a dále daně vybírané srážkou. Ostatní daně a poplatky obsahují zejména daň z nemovitých věcí, daň z hazardních her, dálniční poplatek, mýtné a v roce 2023 nově rovněž odvod z nadměrných příjmů a neočekávaných zisků. Zdroj: MF ČR

Meziroční pokles inkasa spotřebních daní nastal u všech významných komodit. Nejvíce k němu

Také inkaso spotřebních daní¹¹⁵ citelně zaostávalo za rozpočtovým očekáváním, neboť SR z těchto daní v 1. až 3. čtvrtletí získal meziročně o 4,7 % méně. V samotném 3. čtvrtletí se ovšem pokles inkasa, trvající nepřetržitě od poloviny loňského roku, zastavil (0,3 %).

¹¹³ Celostátní inkaso DPFO ze závislé činnosti (na úrovni všech veřejných rozpočtů) se však letos za tři čtvrtletí nacházelo jen na úrovni shodného období roku 2017 a za rekordní výši z roku 2019 zaostávalo o pětinu. Klíčovou roli zde sehrálo snížení daňového zatížení práce od roku 2021 (v souvislosti se zrušením tzv. superhrubé mzdy).

¹¹⁴ Jde o zvýšení z 1 na 2 mil. korun, které vstoupilo v platnost od ledna 2023. To se spolu s rozšířením paušálního režimu odrazilo v meziročním poklesu počtu plátců DPH.

¹¹⁵ Ta zahrnuje i energetické daně a daň z digitálních služeb.

přispělo nízké inkaso z tabákových výrobků.

Projevila se zde vyšší spotřeba pohonných hmot související mj. s avizovaným zvýšením daně z motorové nafty¹¹⁶. V úhrnu za tři letošní čtvrtletí se nicméně inkaso spotřební daně z minerálních olejů stále nacházelo mírně pod loňskou úroveň (-0,9 %), neboť recese tuzemské ekonomiky se odrazila i v poklesu objemu nákladní dopravy (vlivem nižšího obratu zboží zahraničního obchodu). Pro pokles inkasa všech spotřebních daní byl ovšem určující nízký výběr daně z tabákových výrobků (-8,2 %). K tomu došlo i přes pokračující navyšování daňové sazby, neboť silnější vliv na inkaso měla změna nákupních preferencí obyvatel ČR (přesun spotřeby k alternativním, v tuzemsku méně zdaněným produktům¹¹⁷, posílení přeshraničních nákupů). SR získal meziročně méně i na dani ze specifických komodit (líh, pivo, šumivé víno a meziproducty), patrně vlivem omezení zbytných výdajů tuzemských domácností. Úsporné chování domácností i firem vyústilo v razantní plošný pokles výběru všech energetických daní (nejvíce u pevných paliv).

Růst celkových výdajů SR navzdory potřebě mimořádných transferů za tři čtvrtletí nepřekročil rozpočtové očekávání.

Tempo meziročního růstu celkových výdajů SR bylo letos tři čtvrtletí oproti příjmům skoro o polovinu nižší (12,4 %) a v září poprvé letos kleslo (v kumulaci od počátku roku) pod úroveň rozpočtového očekávání (12,9 %). Do růstu výdajů SR se promítala jak pomoc státu související s vysokými cenami energií (dosud nedostatečně kompenzovaná mimořádnými příjmy ze zdanění vybraných sektorů ekonomiky), tak dopady pozvolna dozrívající vysoké inflace (valorizace důchodů, vyšší objem vyplacených sociálních dávek, rostoucí splátky státního dluhu). Ačkoli k fiskální expanzi přispěly letos tradičně zejména běžné výdaje, stejně jako loni hrály nezanedbatelnou roli také vyšší investice.

Za strmým růstem výdajů na sociální dávky stály výdaje na důchody.

O celou polovinu z celkového letošního navýšení běžných výdajů (+157,3 mld. korun) se zasloužily sociální dávky, na které směřovalo meziročně o 13,9 % více. Jejich podíl na všech výdajích SR byl nejvyšší za posledních pět let (40,2 %). Téměř veškerý růst v oblasti sociálních dávek pokryly vyšší výdaje na důchody, jež dosáhly 512,6 mld. korun (při meziročním růstu o 17,6 %). Jejich čerpání bylo, podobně jako loni, zásadně ovlivněno jak řádnou lednovou valorizací, tak mimořádným navýšením během roku¹¹⁸. Počet příjemců důchodů navzdory vyššímu zájmu o předčasné penze¹¹⁹ klesal, byť mírnějším tempem (-0,2 % meziročně) než v předchozích dvou letech. Přestože stále dobrá kondice tuzemského trhu práce podporovala pokračující růst příjmů důchodového pojištění, jeho meziroční tempo nebylo letos oproti výdajům na důchody ani poloviční (8,3 %)¹²⁰. Saldo systému důchodového pojištění¹²¹ se proto za tři čtvrtletí propadlo do rekordního deficitu (58,1 mld. korun), meziročně více než trojnásobného.

Navzdory zmírnění tempa u mimořádné červnové valorizace se letos důchodový účet propadl do rekordního deficitu.

Růst výdajů na nedůchodové sociální dávky byl tažen výdaji na státní sociální podporu.

Jestliže tempo růstu výdajů na důchody se letos meziročně takřka zdvojnásobilo, tak u nedůchodových sociálních dávek jejich dynamika v souladu s rozpočtovým očekáváním výrazně opadla (na 1,8 % při celkovém čerpání ve výši 137,7 mld. korun). I přes mírný celkový růst došlo oproti loňsku u většiny dílčích dávek k růstu čerpání. Výdaje na dávky státní sociální podpory (SSP)¹²² vzrostly o 6,4 %, primárně kvůli razantnímu zvýšení objemu

¹¹⁶ K tomuto zvýšení došlo od letošního srpna (o 1,5 korun na litr). Sazba spotřební daně z motorové nafty se tak vrátila na původní výši (9,95 korun/l) platnou do května 2022.

¹¹⁷ Výběr spotřební daně ze zahřívacích tabákových výrobků letos za tři čtvrtletí meziročně stoupl o 8,3 %.

¹¹⁸ Letos v lednu se průměrný starobní důchod při řádné valorizaci zvýšil o 4,7 %, v červnu při mimořádném zvýšení (za již upravených legislativních podmínek zmírňujících tempo valorizace) o 3,9 %. Úroveň důchodů (zejména žen) navýšil také nově zavedený pravidelný příspěvek za každé vychované dítě (500 korun). Průměrný měsíční starobní důchod (bez souběhu s ostatními důchody) letos v červnu poprvé překonal hranici 20 tis. korun. Následně v září u mužů dosáhl 21 539 korun, u žen 19 054 korun. Díky zavedení „výchovného“ se významně snížil rozdíl v úrovni důchodů mezi muži a ženami.

¹¹⁹ Růst počtu všech příjemců trvale krácených starobních důchodů (KSD) letos zrychloval (ve 3. čtvrtletí na 5,9 % meziročně, nejvíce od roku 2012) a jejich podíl na všech příjemcích starobních důchodů poprvé překročil hranici 30 %. Do počtu KSD nejsou zahrnuti osoby, které podaly žádost o předčasný důchod, ale zahájení jeho výplaty si odložily. Zvýšený zájem o předčasnou penzi pramenil primárně z výhodnosti valorizačního mechanismu, naopak vliv možného zhoršeného postavení osob v předdůchodovém věku na pracovním trhu hrál patrně spíše jen doplňkovou roli.

¹²⁰ Jen okrajový negativní vliv na výši inkasa pojistného mělo letošní zavedení slevy na odvodech pro zaměstnavatele poskytující kratší úvazky rodičům menších dětí, osobám pečujícím o své blízké či lidem nad 55 let. Od února do července uplatnily firmy tyto slevy pro 86 tis. zaměstnanců, a to v celkové výši 416 mil. korun.

¹²¹ To vyjadřuje rozdíl mezi příjmy z pojistného na důchodové pojištění a výdaji na dávky důchodového pojištění (včetně nákladů na jeho správu).

¹²² Jsou zde zahrnuty i dávky péstounské péče a náhradní výživné.

<p>Rostly i výdaje na sociální péči či na nezaměstnané. Klesly naopak výdaje za nemocenské a ošetrovné.</p>	<p>vyplacených příspěvků na bydlení¹²³ (123 %, vlivem vysokých cen energií a zvýšením nákladů uznatelných pro výplatu, ale i růstu povědomí o možnosti čerpání této pomoci v populaci, či zjednodušení procedury podání žádosti o dávku). Naopak výdaje na přídavky na děti klesly skoro o polovinu, a to výhradně vlivem vyšší loňské základny (poskytování jednorázového příspěvku 5 tis. korun na dítě od srpna 2022). U přídavků vyplácených pravidelně je totiž patrný nárůst čerpání¹²⁴. Klesly výdaje na váhově dominantní položku SSP – rodičovské příspěvky (–5,7 %). K tomu došlo (po skokovém navýšení výdajů v roce 2020) třetím rokem v řadě. Z dalších podpor se zvýšily dávky sociální péče (0,9 %), neboť růst objemu dávek pro zdravotně postižené (hlavně na mobilitu) i příspěvků na péči (pro dlouhodobě nemocné) převážil efekt poklesu u dávek pomoci v hmotné nouzi (o 10,4 %, a to především vlivem redukce váhově významných humanitárních dávek pro uprchlíky z Ukrajiny)¹²⁵. Po dvou předešlých letech se letos obnovil růst výdajů na podpory v nezaměstnanosti (6,1 %)¹²⁶. Výdaje na dávky nemocenského pojištění se po období pandemie meziročně snížily (–4,9 %), a to třetím rokem v řadě¹²⁷. Navzdory svižnému růstu výběru pojistného tyto dávky i letos převyšovaly příjmy z pojistného, tento schodek se nicméně meziročně zredukoval o více než polovinu (na 2,7 mld. korun).</p>
<p>Výdaje na dávky z nemocenského pojištění nadále mírně převyšovaly příjmy z pojistného.</p>	
<p>Prudký růst neinvestičních dotací podnikatelům úzce souvisel se zastropováním cen energií pro zákazníky.</p>	<p>Neinvestiční dotace se meziročně zvýšily o 54,5 % a téměř dorovnály rekordní výdaje z 1. až 3. čtvrtletí roku 2021 (106,2 mld. korun), které tehdy zásadně ovlivnila pandemie covidu-19. Letošní čerpání dotací již překonalo celoroční rozpočtovanou výši. Jsou zde zahrnuty zejména mimořádné výdaje – hlavně kompenzace za dodávky elektřiny a plynu zákazníkům a ztráty kvůli zastropování jejich cen (40,2 mld., korun, z toho +23,9 mld. korun připadalo na 1. čtvrtletí 2023), dále dotace provozovatelům přenosové soustavy (11,6 mld.) či pomoc firmám v energeticky náročných odvětvích (4,6 mld.). Po zmírnění objemu výše uvedené celkové pomoci s vysokými cenami energií, k níž došlo během 2. čtvrtletí, následně čerpání některých výdajů zrychlilo¹²⁸. Růst transferů podnikatelů byl tlumen mírným poklesem zálohových dotací na obnovitelné zdroje energie, k úspoře došlo také u výdajů na řešení dopadů souvisejících s pandemií.</p>
<p>Na svižném růstu běžných transferů územním rozpočtům se podílely hlavně vyšší výdaje na regionální školství.</p>	<p>Výrazně posílily rovněž váhově významné běžné transfery územním rozpočtům, meziročně o 13,5 % (+26,6 mld. korun). Projevilo se zde posílení výdajů do oblasti regionálního školství (+10,8 mld. korun, primárně na navýšení platových tarifů pedagogů i ostatních pracovníků¹²⁹), sociálních služeb či na kompenzační příspěvek na ubytování uprchlíků z Ukrajiny. Rostly i výdaje na spolufinancování programů v oblasti vzdělávání, podpořených z rozpočtu EU. SR výrazně zatížily také očekávané výdaje na obsluhu státního dluhu, jež meziročně vzrostly o čtvrtinu (+8,2 mld. korun)¹³⁰. O necelou desetinu více (+9 mld. korun) vydal SR na platy v organizačních složkách státu. To souviselo s lednovým navýšením platových tarifů příslušníků bezpečnostních sborů a vojáků a loňským zářijovým navýšením u zaměstnanců ve státní službě. Po zmrazení během pandemie se navíc rovněž citelně zvýšily výdaje na platy ústavních činitelů.</p>

¹²³ Na tomto příspěvku bylo letos od ledna do září vyplaceno 13,2 mld. korun (meziročně o 7,3 mld. více), rekordní byl i počet jeho příjemců (jen za letošní září šlo o 272 tis. domácností, při průměrné výši dávky 6 275 korun).

¹²⁴ To souvisí i s legislativními změnami. Od ledna 2023 došlo ke zvýšení životního minima (5,2 %) a také navýšení přídavků (o 200 korun) ve všech věkových kategoriích dítěte (s cílem posílení finanční podpory rodin s dětmi s příjmem do 3,4násobku životního minima).

¹²⁵ U příspěvku na živobytí (základní dávky pomoci v hmotné nouzi pomáhající osobám či rodinám při nedostatečném příjmu) však došlo v 1. až 3. čtvrtletí meziročně k růstu čerpání o 21 %.

¹²⁶ Nárok na podporu v nezaměstnanosti mělo letos v září 73 tis. registrovaných uchazečů o práci (28 % z jejich celkového počtu).

¹²⁷ Úroveň z 1. až 3. čtvrtletí 2019 stále téměř o pětinu převyšovala a představovala tak letos pro SR nezanedbatelný výdaj (34,8 mld. korun).

¹²⁸ Rovněž říjnové údaje dokládají, že potřeba této mimořádné pomoci je stále aktuální. Od počátku roku tak bylo na kompenzacích firmám vlivem zastropování cen ze SR vydáno již 68,2 mld. korun. Výplata pomoci podnikům v energeticky náročných odvětvích se ve 2. čtvrtletí fakticky zastavila, zrychlovalo ale čerpání ostatních podpůrných transferů (např. dotace provozovateli přenosové soustavy).

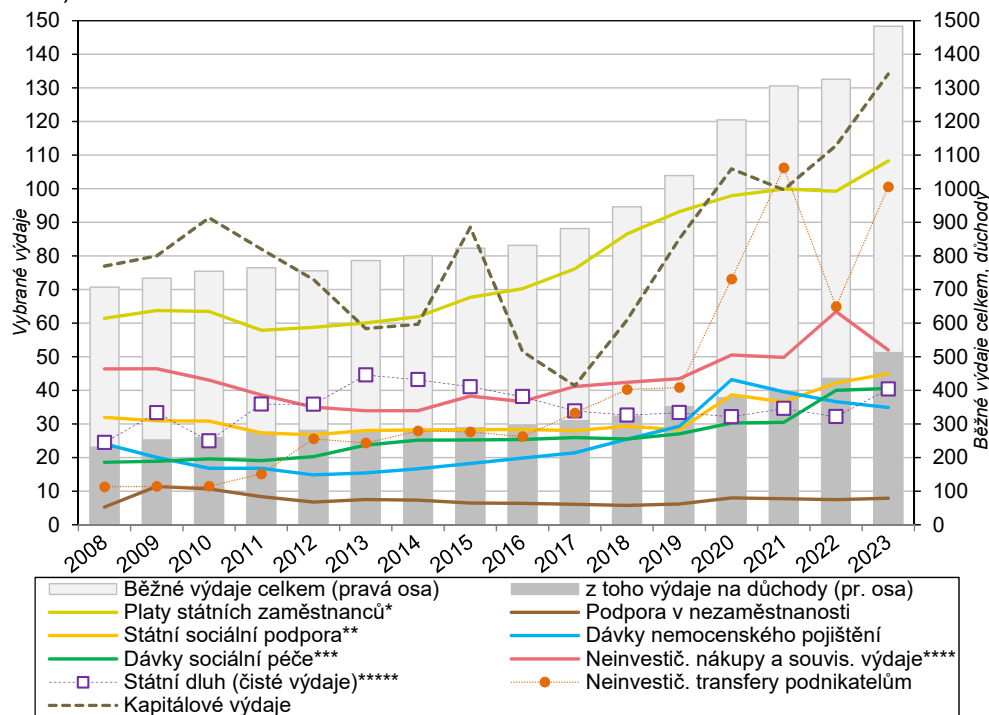
¹²⁹ Od ledna 2023 vzrostl objem prostředků na platy pedagogů o 4 %, u nepedagogických pracovníků došlo k navýšení již od loňského září (8 %).

¹³⁰ Čisté výdaje odpovídají saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh (č. 396). Zásadní vliv na růst výdajů zde měly výplaty protiinflačních státních dluhopisů občanům, dílčí roli pak rostoucí úrokové sazby u dalších instrumentů dluhového financování a celkový trend růstu zadlužení z předchozích let.

Pokles čerpání na neinvestiční nákupy předčil rozpočtové očekávání.

Růst běžných výdajů SR tlumily hlavně neinvestiční nákupy, jejichž meziroční pokles (o 18 %) zatím předčil rozpočtové očekávání. Úspory se týkaly hlavně výdajů na pořízení vakcín (-5,1 mld. Kč) či oblasti státních hmotných rezerv (-5,9 mld. Kč), u nichž došlo loni k vyšším nákupům plynu. Na druhou stranu silný cenový růst stále prodražoval některé běžné provozní výdaje (např. u nákupů vody, paliv, energií či služeb).

Graf č. 19 Vybrané výdaje státního rozpočtu (kumulace za 1. až 3. čtvrtletí, v mld. korun)

*Pokrývají výdaje na platy v organizačních složkách státu. Nezahnují například mzdové výdaje na regionální školství.
 Zahrnuje i dávky péčovské péče. *Zahrnují dávky pomoci v hmotné nouzi, dávky osobám se zdravotním postižením, příspěvek na péči dle zákona o soc. službách. Jsou zde obsaženy i dávky humanitární pomoci poskytnuté občanům Ukrajiny.
 ****Obsahují zejména výdaje na nákup služeb, materiálu, energií či ostatních služeb (například výdaje na opravy a udržování).
 ***** Odpovídá saldu rozpočtové kapitoly Státní dluh.
 Zdroj: MF ČR, MPSV

Ke svižnému růstu investic přispěly výdaje na životní prostředí, obranu a bezpečnost.

Tempo růstu výdajů na investice ze SR zrychlovalo. Za tři čtvrtletí bylo čerpáno meziročně o 18,9 % více (+21,3 mld. korun). Byly tak proinvestovány již bezmála dvě třetiny z celoroční plánované výše¹³¹. Polovina z dosud letos čerpaných investic byla alokována výhradně do oblastí financovaných z národních zdrojů, na projekty realizované prostřednictvím společných programů ČR z EU pak směřovalo 67,6 mld. korun. Největší objem investic putoval tradičně na oblast dopravní infrastruktury (44,5 mld. korun), meziročně zde však došlo k poklesu (když byl posílen princip vícezdrojového financování). Vzrostly naopak výdaje do oblasti životního prostředí, z velké části směřované na realizaci programu Nová zelená úsporám v rámci Národního plánu obnovy (+4,6 mld. korun). Více bylo alokováno též na projekty v rámci Operačního programu Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost 2014+ či Integrovaného regionálního operačního programu 2014+. Po delší době se na růstu investic významně podílely také armádní nákupy. Celkové investice se na veškerých výdajích SR dosud letos podílely 8,3 %, což bylo nejvíce za posledních osm let. Z dlouhodobého pohledu se ale stále jedná spíše o průměrnou hodnotu.

Podíl investic na celkových výdajích SR byl nejvyšší za posledních osm let.

Státní dluh se mezikvartálně zvýšil poosmé v řadě. Tempo

Přetrvávající hluboké rozpočtové schodky spolu s plánovanými splátkami dluhu vyústily ve vysokou výpůjční potřebu státu. Státní dluh tak letos na konci září vystoupal na rekordních 3 115 mld. korun a mezičtvrtletně se zvýšil poosmé v řadě. Od počátku letošního roku se

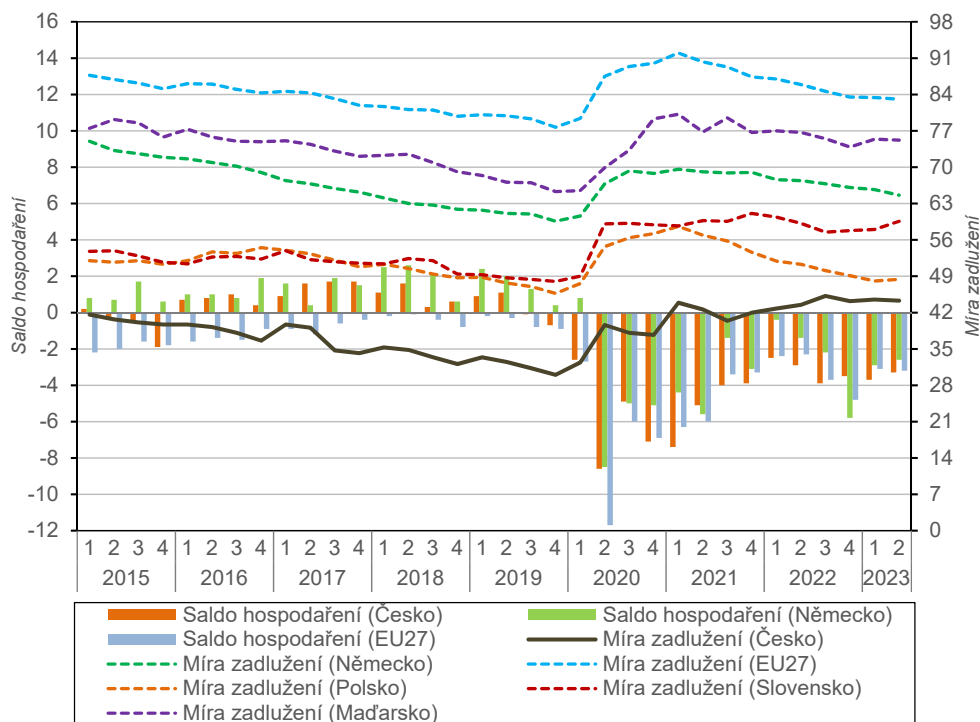
¹³¹ V období let 2020 až 2022 bylo na konci září čerpání investic ze SR výrazněji podalíkovatelné (mezi 53 % a 62 % celoročního plánu). Vyšší letošní plnění je spojeno s oblastmi, u nichž se předpokládá následné spolufinancování z EU. Naopak u projektů financovaných výhradně z národních zdrojů byla míra čerpání do konce září nižší.

růstu dluhu se ale snížilo.

dluh zvýšil o 220 mld. korun, nejméně za poslední čtyři roky. Zmírnění tempa zadlužování lze vysvětlit nižším objemem přijatých krátkodobých zahraničních zápůjček a současně vyšším objemem splacených zápůjček. Díky tomu došlo od počátku letošního roku ke snížení vnějšího dluhu o 39 % (na 177 mld. korun). Vnitřní dluh se naopak zvýšil o 13 %, především kvůli pokračující vysoké emisi středně- a dlouhodobých státních dluhopisů¹³², dílčí vliv měl i vyšší objem státních pokladničních poukázek.

Graf č. 20 Saldo hospodaření (jednotlivá čtvrtletí, sezónně očištěno, v % HDP), míra zadlužení (stav na konci čtvrtletí, v % HDP) vládních institucí v EU27 a jejich vybraných členských státech

Zdroj: Eurostat

Schodek ústředních vládních institucí se meziročně prohloubil, přebytek místních vládních institucí naopak dále rostl.

Sektor vládních institucí (VI) v ČR hospodařil v 1. pololetí 2023¹³³ s deficitem 78,4 mld. korun¹³⁴. Tento výsledek byl ovlivněn hlubokým schodkem na počátku roku (105,3 mld.), následující 2. kvartál přinesl stejně jako vloni mírný převis příjmů nad výdaji¹³⁵. Schodek za celé pololetí byl letos meziročně o 16,8 mld. hlubší. Za tímto zhoršením stály především ústřední vládní instituce, na jejichž bedrech spočívaly klíčové mimořádné výdaje související s řešením dopadů vysoké inflace či s integrací uprchlíků z Ukrajiny. Meziročně se zhoršil i výsledek hospodaření zdravotních pojišťoven, ten i přesto dosáhl mírného přebytku (2 mld. korun) – v rámci 1. pololetí již třetím rokem v řadě. Naopak místní vládní instituce vykázaly, jako v posledních letech tradičně, významnější přebytek. Ten činil 82,2 mld. korun, meziročně vzrostl početřetí v řadě – letos o 8,2 mld.

¹³² Za tři letošní čtvrtletí byly vydány středně- a dlouhodobé korunové státní dluhopisy ve výši 408 mld. korun (meziročně zhruba o desetinu více, ale oproti shodnému období let 2020 i 2021 jde o pokles o více než 15 %). Tyto dluhopisy pokryly veškeré letošní splátky dluhu a předfinancování významné části plánovaného schodku SR za celý rok 2023. Fixně úročené státní dluhopisy (téměř 90 % celkové emise) byly prodány s průměrnou zbytkovou dobou splatnosti 8,5 let a průměrným výnosem 4,5 % p. a. Čistá emise středně- a dlouhodobých dluhopisů (po odečtení uskutečněných splátek) činila dosud letos 262 mld. korun. Hodnota veškerých domácích státních dluhopisů v oběhu (zahrnujících i státní pokladniční poukázky) vystoupala letos na konci září na 2 938 mld. korun. Z nich 28,8 % bylo v držbě nerezidentů, 64,6 % připadalo na tuzemské finanční instituce (především banky a penzijní fondy), významnější podíl vlastnily dále ještě domácnosti (3,8 %). Mezi držiteli dluhopisů meziročně mírně vzrostl podíl nerezidentů (0,7 p. b.) i domácností (+0,4 p. b.).

¹³³ Údaje o hospodaření sektoru vládních institucí za 3. čtvrtletí 2023 zveřejnil ČSÚ 5. ledna 2024, Eurostat následně na konci ledna. Detailnější zhodnocení tuzemského vývoje za 2. čtvrtletí 2023 je obsaženo v publikaci *Analýza sektorových účtů*: <https://www.czso.cz/csu/czso/ci/analýza-ctvrtletnich-sektorovych-uctu-2-ctvrtleti-2023>

¹³⁴ Není-li uvedeno jinak, jsou údaje o hospodaření sektoru VI v ČR vyjádřeny bez sezónního očištění.

¹³⁵ Dle sezónně očištěných údajů byl však ve 2. čtvrtletí 2023 vykázan schodek 59,8 mld. korun. Tento deficit významně nevybočil z řady výsledků hospodaření zaznamenaných od poloviny loňského roku.

<p>K růstu příjmů vládních institucí výrazně přispěly přijaté vlastnické důchody.</p>	<p>V 1. pololetí 2023 přispěly k meziročnímu růstu příjmů celého sektoru VI (12,3 %, +168 mld. korun) nejvíce přijaté vlastnické důchody, jejichž výše se oproti loňsku zejména vlivem vyšších dividend od podniků s účastí státu více než zdvojnásobila (na 90 mld.). Díky dobré kondici trhu práce zrychlil růst běžných daní z důchodů (na 16 %), stát meziročně získal více i na čistých sociálních příspěvcích (7,5 %). V kontrastu s tím byl fiskální přínos daní navázaných na spotřebu slabý, když příjmy z těchto daní nominálně stále zaostávaly za inflací. Např. příjem z daně z produktů vzrostl o 2,2 % (z toho ve 2. čtvrtletí 2023 pouze o 0,7 %). Na meziročním růstu celkových výdajů sektoru VI (12,9 %) se nejvíce podílely sociální dávky a naturální sociální transfery (+68,5 mld. korun) a též placené dotace (+38,6 mld. korun), za jejichž svižným růstem (51 %) stály především kompenzace za dodávky elektřiny a plynu. Zrychlil také meziroční růst mezispotřeby (na 15,1 %) či vyplacených náhrad zaměstnancům (8,4 %). Čerpání výdajů na každou z těchto dvou položek se meziročně zvýšilo o více než 25 mld. korun. Vysoká úroveň úrokových sazeb dál ovlivňovala přírůstek placených důchodů z vlastnictví (+15,2 mld. korun). Druhým rokem v řadě zrychlil růst investic. K dosavadnímu posilování výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu v letošním roce (+18,0 mld. korun), na rozdíl od přechozích let, přispěla hlavně vyšší investiční aktivita obcí a krajů.</p>
<p>Růst výdajů vládních institucí v ČR probíhal hlavně pod taktovkou navýšených sociálních dávek a naturálních sociálních transferů.</p>	<p>Během 1. pololetí 2023 se mírně zlepšila kondice veřejných financí v EU i v samotných státech eurozóny. Po odeznění loňské cenové eskalace u energií došlo k částečnému zmírnění potřeby mimořádných veřejných výdajů. Na druhou stranu pokračující velmi slabý ekonomický růst se negativně podepsal i na příjmech sektoru VI. Jeho schodek (po sezónním očištění) dosáhl letos ve 2. čtvrtletí v celé EU 3,2 % (na konci loňského roku se přitom propadl na 4,8 %). Schodek v Česku, obdobně jako v celé eurozóně, činil 3,3 % HDP, což znamenalo stále lepší výsledek než např. v Polsku (-4,1 %) či na Slovensku (-4,8 %). Nejhlubším schodkům čelily Maďarsko (-6,6 %) a Rumunsko (-6,3 %), okolo 5 % dosahovaly deficity také ve velkých ekonomikách Itálie, Španělska či Francie. Přebytek hospodaření sektoru VI vykázalo jen šest členských států Unie (nejvyšší Dánsko 2,8 %). Oproti konci loňského roku se sice schodek ve většině států snížil, ve srovnání s 2. čtvrtletím 2022 ale zpravidla mírně narostl. K nejvýraznějšímu meziročnímu zhoršení došlo ve Švédsku, Finsku a na Slovensku (shodně o více než 3 p. b.).</p>
<p>Na zrychlení investiční aktivity se podílely zejména obce a kraje.</p>	<p>Během dosavadní části letošního roku pokračoval mezikvartální pokles míry zadlužování sektoru VI v EU i v samotné eurozóně, byť značně pomalejším tempem než v předchozích dvou letech. Letos na konci 2. čtvrtletí tak zadlužení v Unii dosahovalo 83,1 % HDP (v eurozóně 90,3 % HDP). To bylo meziročně o 2,8 p. b. méně, oproti rekordní úrovni z vrcholného období pandemie (1. čtvrtletí 2021) o 8,9 p. b. méně. Meziročně vzrostlo zadlužení pouze v šesti státech Unie, mimo jiné i v Česku (ze 43,5% na 44,3 % HDP). Tento negativní vývoj postihl i některé další státy s tradičně podprůměrnou úrovní zadlužení (Bulharsko, Estonsko, Lucembursko). Naopak některé vysoce zadlužené země dokázaly za stejné období zredukovat svou míru zadlužení o více než desetinu (Řecko, Portugalsko). Česko však stále patřilo do desítky relativně nejméně zadlužených ekonomik Unie, dynamika zadlužování sektoru VI byla však v posledních letech nepříznivá – jak proti ostatním státům s nízkou úrovní dluhu, tak ve srovnání s některými sousedními státy (Polsko). Proti minimální úrovni z posledního konjunkturálního období (2015 až 2019) byla aktuální míra zadlužení v EU vyšší o 5,4 p. b. (v zemích současné eurozóny o 6,2 p. b.). Horší tendenci v tomto srovnání než Česko (+14,3 p. b.) vykázaly již pouze Rumunsko (+14,6 p. b.) a Francie (+16,3 p. b.). Naopak pod „předpandemickou“ úroveň zadlužení se již stačily vedle některých tradičně rozpočtově disciplinovaných zemí (Švédsko, Dánsko, Nizozemsko) dostat také Irsko, Chorvatsko, Kypr, Portugalsko a Řecko.</p>
<p>Deficit sektoru VI ve vztahu k HDP se ve většině států EU proti konci loňského roku mírně snížil, meziročně byl však hlubší.</p>	<p>Během dosavadní části letošního roku pokračoval mezikvartální pokles míry zadlužování sektoru VI v EU i v samotné eurozóně, byť značně pomalejším tempem než v předchozích dvou letech. Letos na konci 2. čtvrtletí tak zadlužení v Unii dosahovalo 83,1 % HDP (v eurozóně 90,3 % HDP). To bylo meziročně o 2,8 p. b. méně, oproti rekordní úrovni z vrcholného období pandemie (1. čtvrtletí 2021) o 8,9 p. b. méně. Meziročně vzrostlo zadlužení pouze v šesti státech Unie, mimo jiné i v Česku (ze 43,5% na 44,3 % HDP). Tento negativní vývoj postihl i některé další státy s tradičně podprůměrnou úrovní zadlužení (Bulharsko, Estonsko, Lucembursko). Naopak některé vysoce zadlužené země dokázaly za stejné období zredukovat svou míru zadlužení o více než desetinu (Řecko, Portugalsko). Česko však stále patřilo do desítky relativně nejméně zadlužených ekonomik Unie, dynamika zadlužování sektoru VI byla však v posledních letech nepříznivá – jak proti ostatním státům s nízkou úrovní dluhu, tak ve srovnání s některými sousedními státy (Polsko). Proti minimální úrovni z posledního konjunkturálního období (2015 až 2019) byla aktuální míra zadlužení v EU vyšší o 5,4 p. b. (v zemích současné eurozóny o 6,2 p. b.). Horší tendenci v tomto srovnání než Česko (+14,3 p. b.) vykázaly již pouze Rumunsko (+14,6 p. b.) a Francie (+16,3 p. b.). Naopak pod „předpandemickou“ úroveň zadlužení se již stačily vedle některých tradičně rozpočtově disciplinovaných zemí (Švédsko, Dánsko, Nizozemsko) dostat také Irsko, Chorvatsko, Kypr, Portugalsko a Řecko.</p>
<p>Pokračoval více než dva roky trvající pokles míry zadlužení sektoru VI v EU i zemích eurozóny.</p>	<p>Během dosavadní části letošního roku pokračoval mezikvartální pokles míry zadlužování sektoru VI v EU i v samotné eurozóně, byť značně pomalejším tempem než v předchozích dvou letech. Letos na konci 2. čtvrtletí tak zadlužení v Unii dosahovalo 83,1 % HDP (v eurozóně 90,3 % HDP). To bylo meziročně o 2,8 p. b. méně, oproti rekordní úrovni z vrcholného období pandemie (1. čtvrtletí 2021) o 8,9 p. b. méně. Meziročně vzrostlo zadlužení pouze v šesti státech Unie, mimo jiné i v Česku (ze 43,5% na 44,3 % HDP). Tento negativní vývoj postihl i některé další státy s tradičně podprůměrnou úrovní zadlužení (Bulharsko, Estonsko, Lucembursko). Naopak některé vysoce zadlužené země dokázaly za stejné období zredukovat svou míru zadlužení o více než desetinu (Řecko, Portugalsko). Česko však stále patřilo do desítky relativně nejméně zadlužených ekonomik Unie, dynamika zadlužování sektoru VI byla však v posledních letech nepříznivá – jak proti ostatním státům s nízkou úrovní dluhu, tak ve srovnání s některými sousedními státy (Polsko). Proti minimální úrovni z posledního konjunkturálního období (2015 až 2019) byla aktuální míra zadlužení v EU vyšší o 5,4 p. b. (v zemích současné eurozóny o 6,2 p. b.). Horší tendenci v tomto srovnání než Česko (+14,3 p. b.) vykázaly již pouze Rumunsko (+14,6 p. b.) a Francie (+16,3 p. b.). Naopak pod „předpandemickou“ úroveň zadlužení se již stačily vedle některých tradičně rozpočtově disciplinovaných zemí (Švédsko, Dánsko, Nizozemsko) dostat také Irsko, Chorvatsko, Kypr, Portugalsko a Řecko.</p>
<p>Byť v Česku nebyl od vrcholu pandemie patrný trend snižování míry zadlužení, její aktuální dosažená úroveň stále řadila tuzemskou ekonomiku do desítky nejméně zadlužených v EU.</p>	<p>Během dosavadní části letošního roku pokračoval mezikvartální pokles míry zadlužování sektoru VI v EU i v samotné eurozóně, byť značně pomalejším tempem než v předchozích dvou letech. Letos na konci 2. čtvrtletí tak zadlužení v Unii dosahovalo 83,1 % HDP (v eurozóně 90,3 % HDP). To bylo meziročně o 2,8 p. b. méně, oproti rekordní úrovni z vrcholného období pandemie (1. čtvrtletí 2021) o 8,9 p. b. méně. Meziročně vzrostlo zadlužení pouze v šesti státech Unie, mimo jiné i v Česku (ze 43,5% na 44,3 % HDP). Tento negativní vývoj postihl i některé další státy s tradičně podprůměrnou úrovní zadlužení (Bulharsko, Estonsko, Lucembursko). Naopak některé vysoce zadlužené země dokázaly za stejné období zredukovat svou míru zadlužení o více než desetinu (Řecko, Portugalsko). Česko však stále patřilo do desítky relativně nejméně zadlužených ekonomik Unie, dynamika zadlužování sektoru VI byla však v posledních letech nepříznivá – jak proti ostatním státům s nízkou úrovní dluhu, tak ve srovnání s některými sousedními státy (Polsko). Proti minimální úrovni z posledního konjunkturálního období (2015 až 2019) byla aktuální míra zadlužení v EU vyšší o 5,4 p. b. (v zemích současné eurozóny o 6,2 p. b.). Horší tendenci v tomto srovnání než Česko (+14,3 p. b.) vykázaly již pouze Rumunsko (+14,6 p. b.) a Francie (+16,3 p. b.). Naopak pod „předpandemickou“ úroveň zadlužení se již stačily vedle některých tradičně rozpočtově disciplinovaných zemí (Švédsko, Dánsko, Nizozemsko) dostat také Irsko, Chorvatsko, Kypr, Portugalsko a Řecko.</p>

